

δελτίο
συνδέσμου
έλληνίδων
έπιστημόνων

2

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1978

Δελτίο συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1978 — ΤΕΥΧΟΣ 2 — ΔΡΧ. 30

ΒΟΥΛΗΣ 44α — ΑΘΗΝΑ 118 — Τηλ. 32.34.268

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΜΗΛΙΕΣ — Θεσμικές αλλαγές στην Ανώτατη Παιδεία (Δ. Καράγιωργας) 3
— Παράδοσιακή Έλληνική Μουσική και λαϊκά έργα (Ελένη Καρανίδου) 7

ΜΝΗΜΕΣ — Σόφη Κουκουδίτου 10

— Άρνη Γουσσαπούλου 11
— Ρόζα Ήμεριώτη 12
— Σοφία Μικροσιδη - Παπαδάκη 12

ΕΠΗΤΡΟΧΕΣ — Προστασία Παριβάλλοντος: Περικλής - Τάδρος - Πασινά 13

— Εκπαιδευτικοί: Έξοχολογικό Βιβλίο 24

ΣΥΝΕΔΡΙΑ — Sterling 26

ΒΙΒΛΙΑ — Η γυναίκα στην Ελλάδα (Μυρτώ Δραχώνα - Μονάχου) 28

— Ρούλας Κακλαμανάκη: «Για την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης», Αθήνα 1975 (Νανά Πλευρίτου) 31

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Σ.Ε.Ε. 33

ΕΠΑΡΧΙΑ — Κέρκυρα, Πάτρα 36

ΤΥΠΟΣ 37

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 45

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ 46

Συντακτική Επιτροπή: Αθηνά Βουγιούκα - Βάσω Κασδαλίδου - Καίτη Μάξη - Νανά Πλευρίτου - Βάνια Χατζημιχάλη - Παρκενική Χορτονοπούλου.

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο: Αμαλία Φλέμιγκ, Πρόεδρος Σ.Ε.Ε., Κωνσταντίνου 23, Αθήνα.

Τυπογραφείο: Κόστα Κουλουράκου, Καλλιέργη 5, Αθήνα, Τηλ. 52-46-818

Άκόμα μιιά φορά άσκήσαμε τό κυριαρχικό μας δικαίωμα σά λαός, νά ψηφίσουμε. Δηλαδή μάς δόθηκε ή ευκαιρία νά διαλέξουμε τί είδος ζωή θέλουμε γιά τήν οίκογένειά μας, γιά τά παιδιά μας, γιά τόν έαυτό μας και τό κόμμα, πού κατά τή γνώμη μας, θά μάς εξασφαλίσει αυτή τή ζωή και τό καλό του τόπου.

Οί γυναίκες άργησαν ν' άποκτήσουν τό ύψιστο αυτό δικαίωμα τής ψήφου. Μόνο πρόσφατα, κι αυτό με πολύ επιφύλαξη, μάς αναγνωρίστηκε πώς μπορούμε νά σκεπτόμαστε πολιτικά, νά έχουμε γνώμη, νά συμμετέχουμε στις αποφάσεις πού κυβερνούν τή ζωή μας. Αϊώνες τό κατεστημένο κράτησε τή γυναίκα σέ ύποδεέστερη μοίρα, τής στέρησε τή μόρφωση, περιόρισε τόν όρίζοντά της στά πλαίσια του σπιτιού με τήν πρόφαση πώς αυτό ήταν τό σωστό, πώς ήταν άδιανόητο και σχεδόν άνήθικο νά ανακατεύονται οί γυναίκες στά κοινά. Άκόμα σήμερα κάποιο είδος ειρωνίας περιβάλλει τή γυναίκα πού θέλει νά πολιτευθεί. Όλα αυτά είχαν σάν άποτέλεσμα ή μεγάλη πλειοψηφία των Έλληνίδων νά μήν ένδιαφέρεται ποιόν θά ψηφίσει, ν' αφήνει κι αυτή τήν άπόφαση, μαζί με τόσες άλλες, στους άνδρες τής οίκογένειας.

Αυτό βέβαια γίνεται στις γυναίκες με τή λιγότερη μόρφωση. Τί κάνουν όμως οί μορφωμένες, οί επιστήμονες; Τί χρήση κάνουμε του δικαιώματός μας νά εκλέγουμε και κυρίως νά εκλεγόμαστε; Η τελευταία Βουλή είχε 7 γυναίκες μέσα σέ 300 βουλευτές, τή μικρότερη, μετά τή Γαλλία, άναλογία στην Εύρώπη. Κι αυτό παρ' όλο πού, φυσικά, και στις άλλες χώρες είχαν επικρατήσει άνάλογες συνθήκες παραμερισμού τής γυναίκας, με άποτέλεσμα νά είναι και σ' αυτές μικρή ή αντιπροσώπευσή της. Όμως, ένω σέ μάς ή άναλογία γυναικών ήταν 2,3% στις Σκανδιναβικές και στις σοσιαλιστικές χώρες είναι 16-26%, στη Βρετανία 4,3%, στη Δυτική Γερμανία 6%. Παραφωνία ή Γαλλία με 1,9%. Σήμερα με 11 γυναίκες-βουλευτές στην Έλληνική Βου-

λή φτάσαμε τὸ 3,66%. Ἡ σημασία τῆς διαφορᾶς συμμετοχῆς τῶν γυναικῶν στὶς χώρες ποὺ ἀναφέραμε εἶναι αὐτονόητη καὶ χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴ νοοτροπία τους ὅσον ἀφορᾷ τὴ γυναίκα.

Ὁ λόγος ποὺ δὲν μπῆκαν περισσότερες γυναῖκες στὴ Βουλὴ μας δὲν εἶναι γιατί οἱ ἄνδρες δὲν τὸ θέλησαν. Εἶναι γιατί μόνο λίγες γυναῖκες εἶχαν τὴ θέληση καὶ τὸ θάρρος νὰ βάλουν ὑποψηφιότητα. Κι ἂν αὐτὸ γίνεται σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ στὸν τόπο μας, συμβαίνει ὁμως καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ὅση πρόοδος κι ἂν ἔχει γίνει στὴν παραδοχὴ τῆς ἰσότητος τῶν φύλων, ἡ ἴδια ἡ γυναίκα κλείνει τὸ δρόμο στὴν ἀπελευθέρωσή της. Τὴν σταματᾷ ἓνα εἶδος εὐθυνοφοβίας καὶ ἀγοραφοβίας. Δὲν τῆς ἐπέτρεψαν νὰ ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ της καὶ σὰ συνέπεια δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη στὶς ἄλλες γυναῖκες.

Σ' αὐτὲς τὶς ἐκλογὲς τὶς τόσο κρίσιμες γιὰ τὴ Δημοκρατία, τὴν ἱακραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδας μας, ἦταν χρέος μας νὰ συμμετάσχουμε μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις, μ' ὅλη μας τὴν κρίση, τόσο ὅταν δίναμε τὴν ψῆφο μας ὅσο καὶ σὰν ὑποβάλαμε ὑποψηφιότητα γιὰ ἐκλογὲς. Καταλαβαίναμε ὅτι δὲν ἀρκοῦσε νὰ κάνουμε ἀνεύθυνη κριτικὴ γιὰ τὴν καλὴ ἢ τὴν κακὴ διαχείριση τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδας, πὼς τὸ γεγονός ὅτι ἀποτελοῦμε πάνω ἀπὸ τὸ μισὸ πληθυσμὸ τοῦ τόπου μᾶς δίνει δικαιώματα ἀλλὰ καὶ εὐθύνες, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναλάβουμε τὶς εὐθύνες μας. Ἐγινε κάποια θετικὴ πρόοδος. Στὶς τελευταῖες ἐκλογὲς 103 γυναῖκες παρουσιάσθηκαν σὰν ὑποψήφιες, ἐνῶ οἱ ὑποψήφιες ἦταν μόνο 36 τὸ 1974. Καὶ οἱ γυναῖκες βουλευτὲς ἀπὸ 7 τὸ '74 εἶναι σήμερα 11. Ἐὰν ἐπιτύχουν στὴ Βουλὴ, θά 'ναι ἀσφαλῶς περισσότερες στὶς ἐπόμενες ἐκλογὲς.

Μακάριος

Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς πενθεῖ τὸν Πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο. Τώρα ποὺ ἐξέλειπε ὁ Ἐθνάρχης, οἱ μικροφρενεῖς καὶ μικρόψυχοι ποὺ τὸν ἀμφισβήτησαν ἢ τὸν ἐπέκριναν συνειδητοποιοῦν τὸ γιγάντιο ἀνάστημά του καὶ ἐμεῖς ὅλοι ἀναμετροῦμε τὸ τεράστιο κενὸ ποὺ ἄφησε ὄχι μόνο στὸν ἑλληνικὸ ἀλλὰ καὶ στὸν παγκόσμιο χῶρο ἀφοῦ στάθηκε ἀναμφίβολα ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους πολιτικοὺς ἄνδρες τοῦ αἰῶνα μας.

Ἡ λαϊκὴ θλίψη ὑπερβαίνει τὰ κυπριακὰ καὶ τὰ ἑλλαδικὰ ὅρια. Κυβερνήτης αὐτὸς ἑνὸς μικροῦ γεωγραφικὰ κράτους ἀλλὰ μεγάλου σὲ ἠθικὴ ἀκτινοβολία, θεμελιωτῆς τῆς κυπριακῆς ἐλευθερίας, ἀνεδείχθη ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀναμφισβήτητους ἐμπνευστὲς καὶ ὀδηγητὲς τοῦ Τρίτου Κόσμου στὸν ἀγῶνα ποὺ διεξάγουν οἱ ἐνδεεῖς καὶ ἀναπτυσσόμενοι κατὰ τῶν νέων μορφῶν τῆς ἀποικιοκρατίας.

Ἀπαράμιλλος σὲ πολιτικὴ εὐθυκρισία, σὲ γενναιότητα, σὲ εὐψυχία, σὲ ἀνθρωπιά, ἀνυποχώρητος ὅταν δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποχωρεῖ, ὁ Ἐθνάρχης, ποὺ εἶχε ἐπιβληθεῖ σὰν ἡγετικὴ φυσιογνωμία σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἦταν τὸ στήριγμα ὅλων ἐκείνων ποὺ, σὰν ἐμᾶς, πιστεύουμε στὴν ἔννοια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ συμπαριστάμεθα ὀλόψυχα στὸ σκληρὸ ἀγῶνα ποὺ διεξάγει τούτῃ τὴ στιγμὴ ὁ ἀδάμαστος κυπριακὸς λαὸς γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του, τὴν ἀκεραιότητά του, τὴν ἐλευθερία του καὶ τὴ μελλοντικὴ του εὐτυχία.

Στὴν προσπάθειά μας νὰ περισώσουμε ἀνυποχώρητα τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια τοῦ Ἑθνους ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκαταστήσουμε τὸ δίκαιο ἐκεῖ ὅπου τὸ παρεβίασε ὁ εἰσβολέας, ἄς μᾶς ἐμπνέει, κατὰ τὶς κρίσιμες τούτες ὥρες, τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων ποὺ παρέλαβαν ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἐθνάρχη τὴ σκυτάλη, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ ἀνένδοτο φρόνημά του, τὶς ὑποθήκες του καὶ τὸ ὑψηλὸ παράδειγμά του.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΕΝΕΚΙΑΝΗΣ

Ομιλίες

Θεσμικές αλλαγές στην 'Ανώτατη Παιδεία

Δ. Καράγιωργας

Τὰ βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η 'Ανώτατη Παιδεία καθώς και οι άλλες βαθμίδες του εκπαιδευτικού μηχανισμού της χώρας είναι τρία:

α) 'Η ποσοτική ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού δυναμικού σε σχέση με τη ζήτηση του λαού για παιδεία,

β) Τὰ αναχρονιστικά προγράμματα διδασκαλίας και σπουδών, και

γ) Τò καθυστερημένο και ανελαστικό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του εκπαιδευτικού μηχανισμού.

Σ' αυτή έδω την εισήγηση θά ασχοληθώ μόνο με τò θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των 'Ανώτατων 'Εκπαιδευτικών 'Ιδρυμάτων. Πρίν μπώ στο θέμα θά ήθελα νά σημειώσω ότι μετά τή δικτατορία ζήτημα δυσλειτουργικότητας και ανάγκης θεσμικών αλλαγών στην 'Ανώτατη Παιδεία τέθηκε αρχικά από την πλευρά του Κράτους. 'Αμέσως μετά τή δικτατορία συστήθηκε, στο 'Υπουργείο Παιδείας, 'Επιτροπή από καθηγητές για νά μελετήσει και προτείνει Νέο Καταστατικό Χάρτη της 'Ανώτατης Παιδείας. 'Η 'Επιτροπή αυτή κατέληξε στο γνωστό Νόμο - Πλαίσιο που μοιράστηκε στους φορείς (καθηγητές, φοιτητές, δοηθούς) για νά εκφράσουν τις απόψεις τους. Στις αρχές αυτής της χρονιάς τò 'Υπουργείο Παιδείας σύστησε μιá δεύτερη έπιτροπή, μυστικά αυτή τή φορά, για νά διαμορφώσει τò τελικό κείμενο του Νόμου. Οι προτάσεις που έκανε ή έπιτροπή αυτή δέν έγιναν γνωστές ούτε και τò τελικό κείμενο του Νόμου - Πλαίσιο που θά φέρε: ή Κυβέρνηση στη Βουλή. Αυτά από την πλευρά του Κράτους. 'Από την πλευρά του φοιτητικού κινήματος ζήτημα θεσμικών αλλαγών τέθηκε πολύ αργότερα. Θά έλεγα τούς τελευταίους μήνες. Τò φοιτητικό κίνημα μπλεγμένο και απορροφημένο με τήν αποχουνοποίηση στις Σχολές παραμέλησε άδικαιολόγητα άλλα έξ' έσου σοβαρά προβλήματα έπως αυτό της 'Αναδιάρθρωσης της 'Ανώτατης Παιδείας.

Σ' αυτή έδω την εισήγηση θά προσπαθήσω νά κά-

νω τρία πράγματα: α) Θά παρουσιάσω συνοπτικά τὰ βασικά στοιχεία που συνθέτουν τò θεσμικό πλαίσιο των 'Ανώτατων 'Εκπαιδευτικών 'Ιδρυμάτων. β) Θά πάρω τò Κράτος, που έπως σ' έλους τούς κεφαλαιοκρατικούς σχηματισμούς έτσι και έδω φροντίζει για τὰ συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης και θά κοιτάξω νά δω: Τί θεσμικές αλλαγές θά ήθελε νά γίνουν από την πλευρά του που θά έξυπηρετούσαν καλύτερα τὰ συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης, και γ) Θά πάρω τò φοιτητικό κίνημα που εκφράζει τις προοδευτικές δυνάμεις στο χώρο του Πανεπιστημίου και θά κοιτάξω νά ιδώ: Τί διαρθρωτικές αλλαγές θά μπορούσε νά θέσει: σά στόχους στη σημερινή φάση του αγώνα του που θά βοηθούσαν τή γενικότερη πάλη του εργαζόμενου λαού.

Κι αρχίζω με τò πρώτο θέμα: Τὰ βασικά στοιχεία που συνθέτουν τò θεσμικό πλαίσιο των Α.Ε.Ι. είναι τὰ έξής:

α) 'Ο θεσμός της "Έδρας: Στην οργανωτική διάρθρωση που ισχύει στα Πανεπιστήμια μας, ή "Έδρα αναγνωρίζεται σαν ή βασική αυτοτελής και αυτόνομη ακαδημαϊκή μονάδα που δένεται με δρισμένο διδακτικό και έρευνητικό περιεχόμενο. 'Ετσι, ó καθηγητής που κατορθώνει νά καταλάβει τήν έδρα μονοπωλεί τή γνώση και τήν έρευνα για δεκαετίες και μπορεί εύκολα νά φανταστεί κανείς τις όδυνηρές συνέπειες ενός τέτοιου ανεξέλεγκτου μονοπωλίου: 'Η καθυστερημένη διδασκεία ύλη, οι πρωτόγονες μέθοδοι εκπαίδευσης (καθηγητικός μονόλογος), ή έλλειψη συλλογικής μελέτης και έρευνας, ή αδυναμία διεπιστημονικής εκπαίδευσης είναι μερικές από τις συνέπειες της μονοκρατορίας της "Έδρας. Δέ θά ήταν υπερβολικό νά πούμε ότι ó θεσμός της "Έδρας που στηρίζεται στα πρότυπα του μακρινού γερμανικού παρελθόντος είναι μιá από τις βασικές αίτίες της χαμηλής στάθμης και περιορισμένης απόδοσης της πανεπιστημιακής παιδείας στον τόπο μας.

β) Τò δεύτερο στοιχείο που χαρακτηρίζει τò θεσμικό πλαίσιο των Α.Ε.Ι. είναι ó συγκεντρωτισμός

στη λήψη αποφάσεων που αφορούν το πρόγραμμα σπουδών, τους κύκλους σπουδών, το χρόνο φοίτησης, τις εξετάσεις και άλλα βασικά θέματα λειτουργίας των Α.Ε.Ι. Για όλα αυτά τα ζητήματα αποφασίζει τελικά η κρατική εξουσία. Μάλιστα, για οποιαδήποτε ρύθμιση όπως ή αλλαγή στο πρόγραμμα σπουδών, χρειάζεται νομοθετική πράξη (νόμος, διάταγμα, υπουργική απόφαση). Ο συγκεντρωτισμός αυτός διασφαλίζει δεβία τον απόλυτο σχεδόν έλεγχο της εσωτερικής δομής του Πανεπιστημίου από το Κράτος, έχει όμως και μια σοβαρή συνέπεια: Κάνει ανέλαστική τη διάρθρωση των Σχολών και εμποδίζει τη συνεχή προσαρμογή των προγραμματιών σπουδών στη δυναμική εξέλιξη της επιστήμης με τελική συνέπεια τη σοβαρή μείωση της αποδοτικότητάς τους.

γ) Τρίτο χαρακτηριστικό στοιχείο του θεσμικού πλαισίου των Α.Ε.Ι. είναι η παντελής σχεδόν έλλειψη οργανωμένου κύκλου μεταπτυχιακών σπουδών και οργανωμένης έρευνας. Τα Πανεπιστήμιά μας δεν δίνουν στους φοιτητές την ευκαιρία απόκτησης ειδικών γνώσεων που χρειάζονται για να καλυφθούν τα κενά της πληθώρας των επαγγελματικών ειδικοτήτων που έχει δημιουργήσει ή σύγχρονη τεχνολογική ειδικευση. Έξ άλλου, η έρευνα είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη σ' αυτά τα Πανεπιστήμια. Οι πανεπιστημιακές σχολές περιορίζονται στο ρόλο του εισαγωγέα επιστημονικών γνώσεων και μάλιστα με σημαντική καθυστέρηση και στη συνέχεια μεταδιδάξουν αυτές τις γνώσεις στους φοιτητές με τις αναχρονιστικές μεθόδους που αναφέραμε προηγούμενα.

δ) Τέταρτο, τέλος, χαρακτηριστικό του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των Α.Ε.Ι. είναι η πλήρης σχεδόν οικονομική τους εξάρτηση από την κεντρική διοίκηση. Αυτή η εξάρτηση δεν περιορίζεται μόνο στην κατανομή χρηματικών πόρων στις διάφορες πανεπιστημιακές σχολές από τους Υπουργούς Οικονομικών και Παιδείας. Έπεκτείνονται και στον εξαντλητικό προϋπολογιστικό έλεγχο από το Έλεγκτικό Συνέδριο. Η οικονομική αυτή εξάρτηση από τη διοίκηση μεγάλώνει τη δυσλειτουργικότητα των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ίδρυμάτων.

Αυτά είναι τα βασικά στοιχεία του θεσμικού πλαισίου της Ανώτατης Παιδείας στη χώρα μας. Έρχομαι τώρα στο δεύτερο ερώτημα που έθεσα στην αρχή: Το θεσμικό πλαίσιο, έτσι όπως το περιγράψαμε προηγούμενα, είναι κατάλληλο για να επιτελεί αποτελεσματικά (ο μηχανισμός της Ανώτατης Παιδείας) τις λειτουργίες εκείνες που εξυπηρετούν τα συμφέ-

ροντα της κυρίαρχης τάξης; Και αν όχι, ποιές θεσμικές αλλαγές χρειάζονται από την πλευρά του σημερινού κράτους που φροντίζει για τα συμφέροντα της τάξης; Πρέπει πάνω απ' όλα να πούμε ότι σ' όλους τους καφαλοκρατικούς σχηματισμούς ο εκπαιδευτικός μηχανισμός γενικά επιτελεί δυο βασικές λειτουργίες: α) Τήν ιδεολογική λειτουργία. Η Παιδεία σ' αυτούς τους σχηματισμούς αποτελεί το σημαντικότερο μηχανισμό μετάδοσης και εγχάραξης στο λαό της κυρίαρχης ιδεολογίας που μαζι με άλλους μηχανισμούς συντελεί στη διατήρηση και αναπαραγωγή του συστήματος. β) Τη λειτουργία της εκπαιδευτικής κατάρτισης που χρειάζεται κάθε φορά για τις ανάγκες της καπιταλιστικής παραγωγής.

Με το θεσμικό πλαίσιο που αναφέραμε η Ανωτάτη Παιδεία στον Τόπο μας καθώς και οι άλλες καθιμίδες του εκπαιδευτικού μηχανισμού επέτελεσαν αποτελεσματικά τις παραπάνω λειτουργίες για ένα ολόκληρο αιώνα που αρχίζει από το 1830 και φτάνει μέχρι τις αρχές του μεσοπόλεμου. Αυτή την περίοδο η οικονομία της χώρας αρθρώνεται από δύο τομείς: Ένα στείρο, αντιπαραγωγικό — μεταπρατικό τομέα και ένα υπανάπτυκτο αγροτικό τομέα. Σ' αυτό τον κοινωνικό σχηματισμό κυρίαρχη είναι η μεταπρατική αστική τάξη που το ένα κομμάτι της βρίσκεται στα αστικά κέντρα της χώρας και το άλλο είναι διασπαρμένο στις ελληνικές παροικίες της μεσημβρινής Ρωσίας, της Ρουμανίας, της Μικράς Ασίας και της Αιγύπτου. Αυτή η τάξη τροφοδοτείται και συνεχώς διογκώνεται με τη ραγδαία έξοδο πλεονασμάτων αγροτικού πληθυσμού που αναζητάει να ενσωματωθεί στους κόλπους της. Για τη συντήρηση και αναπαραγωγή της μεταπρατικής κοινωνίας είναι απαραίτητοι ανάμεσα στ' άλλα δυο βασικοί όροι: α) Μια ιδεολογία που να διατηρεί τη συνοχή της διάσπαρτης ανά τη Μεσόγειο ελληνικής αστικής τάξης και να διαπλάθει τη μάζα των μετακινουμένων στους κόλπους της αγροτών. Αυτή είναι κατά βάση η αστική ιδεολογία που έχει μια ιδιαιτερότητα: Το κατασκευασμένο στοιχείο της αρχαιολατρίας, του υπεραθηνικισμού και της Μεγάλης Ίδέας. Χρειάζεται, δεύτερο η τροφοδότηση του γραφειοκρατικού μηχανισμού της με γραφιάδες που να γνωρίζουν «γραφήν και ανάγνωσιν» και η στελέχωσή του με γραμματικούς, νομικούς και λογιστές που να διευκολύνουν τις μεταπρατικές συναλλαγές. Ο σχολικός μηχανισμός της χώρας στη μέση και ανωτάτη βαθμίδα του διαρθρώνεται κατά τέτοιο τρόπο που να επιτελεί αποτελεσματικά τις δυο αυτές λειτουργίες. Το Γυμνά-

σιο, με αποκλειστικό σχεδόν προσανατολισμό στην κλασική παιδεία, με τους αυταρχικούς καθηγητές και την απόλυτη εξάρτηση από το κράτος, προετοιμάζει ιδεολογικά και καταρτίζει στοιχειωδώς τη μάζα των αγροτών που μετακινείται στη μικροαστική τάξη. Το Πανεπιστήμιο με την κυριαρχία της Έδρας, τον κλασικό προσανατολισμό και τον αυστηρό έλεγχο από το κράτος των Προγραμμάτων σπουδών του προετοιμάζει φιλόλογους — καθηγητές — φορείς της κυρίαρχης ιδεολογίας και εφοδιάζει τη μεταπρατική οικονομία με νομικούς, λογιστές και γραμματικούς. Οι θετικές επιστήμες και η τεχνική έχουν μικρή σημασία στο εκπαιδευτικό σύστημα γιατί δεν χρειάζονται στη μεταπρατική αυτή κοινωνία.

Σήμερα τα οικονομικά και κοινωνιολογικά δεδομένα της χώρας έχουν αλλάξει ριζικά. Η οικονομία έχει μπει σε μιὰ διαδικασία γρήγορης σχετικώς ανάπτυξης. Αυτή η ανάπτυξη συντελείται με την εισαγωγή σύγχρονης τεχνολογίας και τη συσσώρευση κεφαλαίου από μεγάλες ντόπιες και ξένες μονοπωλιακές μονάδες στη βιομηχανία και στους άλλους κλάδους παραγωγής. Αυτή η εξέλιξη δημιουργεί ολοένα και μεγαλύτερες ανάγκες για ειδικευμένους εργάτες και για ανώτερα τεχνικά στελέχη. Στο νέο αυτό κοινωνικό σχηματισμό το μεγάλο κεφάλαιο παίρνει ήγemonική θέση μέσα στην αστική τάξη. Με την επέκταση των μονοπωλίων, αντίθετα, εκτοπίζεται πλήθος μικρών αυτοαπασχολουμένων και η παλιά μεταπρατική μικροαστική τάξη χάνει κάθε έλπιδα για να συνεχίσει την αναπαραγωγή της. Η μόνη διέξοδος που μένει στους γόνους των μικροαστών είναι η προλεταριοποίηση. Για να συνεχίσει το μεγάλο μονοπωλιακό κεφάλαιο τη διαδικασία συσσώρευσης και επέκτασής του χρειάζεται ανάμεσα στ' άλλα: α) Τόν άνετο και φτηνό εφοδιασμό του με ειδικευμένους εργάτες και ανώτερα τεχνικά στελέχη, και β) Μια ιδεολογία που να ευνουεί την επέκτασή του. Αυτή η ιδεολογία είναι κατά βάση ή αστική, με ιδιαίτερα στοιχεία την ιδεολογία της ανάπτυξης το όραμα της κοινωνίας της αφθονίας και της ιδέας της Ένωμένης Ευρώπης. Ο εκπαιδευτικός μηχανισμός της χώρας με τον υπερκλασικό προσανατολισμό του και την ανελαστική του διάρθρωση όχι μόνο δεν μπορεί να καλύψει τις δομικές αυτές ανάγκες του νέου συστήματος αλλά «δρα αντιλειτουργικά σε σχέση με τα ταξικά συμφέροντα της ήγemonικής μερίδας του μεγάλου κεφαλαίου.² Το εκπαιδευτικό σύστημα σ' όλες τις βαθμίδες του χρειάζεται ριζικές αλλαγές.

Το κράτος, που όπως είπαμε στην αρχή φροντίζει για τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης έχει ήδη αρχίσει τη διαδικασία τέτοιων αλλαγών. Ο χωρισμός της δεύτερης βαθμίδας εκπαίδευσης σε τριετές γυμνάσιο και λύκειο σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση και ίδρυση με γοργό ρυθμό τεχνικών σχολών είναι ή σημαντικώτερη θά έλεγα αλλαγή στην ιστορία του ελληνικού εκπαιδευτικού μηχανισμού. Σκοπός των τεχνικών σχολών είναι να προετοιμάσουν ιδεολογικά και να καταρτίσουν τεχνικά τους προλεταριοποιούμενους γόνους της μικροαστικής τάξης και της αγροτιάς για να καλύψουν τις ανάγκες σε ειδικευμένους εργάτες και κατώτερα τεχνικά στελέχη των μεγάλων μονοπωλιακών συγκροτημάτων. Αυτό το σκοπό έχει και ο Νόμος - Πλαίσιο για την Άνωτάτη Παιδεία: Να εκσυγχρονίσει το πανεπιστήμιο και να το κάνει αποτελεσματικές μονάδες παραγωγής καλών καταρτισμένων επιστημόνων που θά καλύπτουν τις ανάγκες σε ανώτερα τεχνικά στελέχη της τεχνολογίας των μονοπωλιακών επιχειρήσεων.

Αυτός ο εκσυγχρονισμός στις πανεπιστημιακές σχολές προϋποθέτει σοβαρές θεσμικές αλλαγές. Οι βασικότερες θεσμικές αλλαγές που είναι υποχρεωμένη να κάνει η Κυβέρνηση για να εκσυγχρονίσει το Πανεπιστήμιο είναι οι εξής: α) Η κατάργηση της αναχρονιστικής και άρτηριστοληρωμένης Έδρας. β) Η εισαγωγή του θεσμού του Τμήματος ή Τομέα δηλαδή του συλλογικού οργάνου διδασκαλίας και έρευνας. γ) Η αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων κυρίως όσον αφορά το πρόγραμμα σπουδών. Από αυτές, τη μεγαλύτερη σημασία για τον εκσυγχρονισμό έχει η κατάργηση της Έδρας και η εισαγωγή του Τμήματος με αποκεντρωμένες αρμοδιότητες. Κι αυτό γιατί το Τμήμα σε σύγκριση με την Έδρα είναι περισσότερο αποτελεσματικό όργανο για την επιστημονική κατάρτιση των φοιτητών. Έχει δοκιμαστεί με επιτυχία στην Αγγλία και την Αμερική και επεκτείνεται ραγδαία και σε άλλες καπιταλιστικές χώρες όπως τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ιαπωνία που από παράδοση εφήρμοζαν το θεσμό της Έδρας. Ο Θεσμός του Τμήματος με αποκεντρωμένες αρμοδιότητες επιτρέπει τη συνεχή προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στη δυναμική εξέλιξη της επιστήμης, την εφαρμογή νέων μεθόδων εκπαίδευσης και έρευνας (όπως το σεμινάριο και τη συλλογική έρευνα) τη διεπιστημονική κατάρτιση των φοιτητών και άλλα.

Αλλά η κατάργηση της κυριαρχίας του καθηγητή και η θέσπιση του συλλογικού οργάνου του τομέα με

ἀποκεντρωμένες ἀρμοδιότητες πού απαιτεί ή ανάγκη του έκσυγχρονισμού, έγκλείει κάποιο κίνδυνο για τὸ σύστημα: Δημιουργεί προϋποθέσεις και ένδεχόμενα έκδημοκρατισμού στὰ Πανεπιστήμια, πράγμα πού έγκυμονεί για τὸ σύστημα τὸν κίνδυνο νὰ έξασθενήσει ὁ ρόλος τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας, σάν βασικοῦ μηχανισμοῦ έγκάριαξης τῆς ιδεολογίας τῆς κυρίαρχης τάξης. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ή ανάγκη έκσυγχρονισμού του Πανεπιστημίου ἀπὸ τὸ κράτος έρχεται σέ αντίφαση με τὴν ανάγκη χρησιμοποίησῆς του σάν μηχανισμό τῆς κυρίαρχης ιδεολογίας. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ή Κυβέρνηση θὰ προσπαθήσει νὰ μεθοδέψει με τέτοιο τρόπο τίς θεσμικὲς ἀλλαγές στὰ Πανεπιστήμια ὥστε ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά νὰ έξυπηρετοῦν ὡς ἓνα βαθμὸ τίς ἀνάγκες έκσυγχρονισμού ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ἐλαχιστοποιεῖται ὅσο τὸ δυνατό τὸ ένδεχόμενο έξασθένησης του ιδεολογικοῦ ρόλου του Πανεπιστημίου. Λόγου χάρη θὰ προσπαθήσει: νὰ παράσει ἓνα Νόμο - Πλαίσιο πού νὰ προβλέπει: α) Τὴ θέσπιση ἑνὸς τομέα πού νὰ συνενώνε: μικρὸ ἀριθμὸ ἐδρῶν ἔτσι ὥστε νὰ μετατρέπει τὸ μονοπώλιο τῆς ἔδρας σέ ὀλιγοπώλιο. β) Νὰ διασφαλίζει τὴν πλειοψηφία και τὴν ἀποφασιστικὴ ἀρμοδιότητα τῶν καθηγητῶν σ' ὅλα τὰ ὄργανα διοίκησης του Πανεπιστημίου. γ) Νὰ προβλέπει τυπικὴ μόνον (περιορισμένη) συμμετοχὴ ή ἀπλή παρουσία χωρὶς ψήφο τῶν φοιτητῶν στὰ ὄργανα διοίκησης. δ) Νὰ προβλέπει ένδεχομένως τὴ συμμετοχὴ εκπροσώπων του Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηγάνων και ἄλλων ὀργανώσεων στὸ συλλογικὸ ὄργανο του Τμήματος και ε) Νὰ διασφαλίζει ὡς ἓνα βαθμὸ τὸν Ἐλεγχὸ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Παιδείας τῶν προγραμματιῶν σπουδῶν και ἄλλων θεμάτων λειτουργίας του Τμήματος.

Ἄλλὰ, ανεξάρτητα ἀπὸ τίς προσπάθειες πού θὰ κάνει ή Κυβέρνηση για νὰ παράσει τίς θεσμικὲς ἀλλαγές πού θέλει, τὸ γεγονός εἶναι ἓνα: "Ὅτι ὑπάρχει μιὰ λίγο πολὺ σοβαρὴ αντίφαση ανάμεσα στὸν έκσυγχρονισμό τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας πού ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ανάγκη ἐφοδιασμοῦ τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς με ἱκανὰ τεχνικὰ στελέχη και στὴ λειτουργία τῆς σάν μηχανισμοῦ έγκάριαξης τῆς ιδεολογίας τῆς κυρίαρχης τάξης. Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν αντίφαση θὰ πρέ-

πει νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὸ φοιτητικὸ κίνημα. Ἄν τὸ κράτος ἀναγκάζεται νὰ κάνει θεσμικὲς ἀλλαγές για τὸν έκσυγχρονισμό τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας, τὸ φοιτητικὸ κίνημα θὰ πρέπει νὰ ἐκμεταλλευτεῖ αὐτὲς τίς θεσμικὲς ἀλλαγές για τὸν έκδημοκρατισμὸ του Πανεπιστημίου. Λόγου χάρη ἂν τὸ κράτος θέλει τὸ Τμήμα σάν βασικὸ ὄργανο έκσυγχρονισμού τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας τὸ φοιτητικὸ κίνημα πρέπει νὰ απαιτήσει τὸ Τμήμα νὰ γίνε: βασικὸς πυρῆνας έκδημοκρατισμοῦ του Πανεπιστημίου. Τὸ Πανεπιστήμιο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπηρετεῖ μόνον τὴν κατεστημένη ιδεολογία. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ βασικὰ κινήματα του φοιτητικοῦ κινήματος σ' αὐτὴ τὴ φάση του ἀγῶνα του θὰ πρέπει νὰ εἶναι: α) Οὐσιαστικὴ κατάργηση τῆς Ἐδρας πού μονοπωλεῖ τὴ γνώση, β) Εἰσαγωγή του θεσμοῦ του Τμήματος πού ὅμως θὰ πρέπει νὰ καλύπτει εὐρείες περιοχές τῆς Ἐπιστήμης πού καλλιεργεῖ ή Σχολή και δὲν θὰ περιορίζεται: στὴ συνένωση δύο - τριῶν ἐδρῶν ὥστε νὰ μετατρέπει ἀπλῶς τὸ μονοπώλιο τῆς Ἐδρας σέ ὀλιγοπώλιο, γ) Συνδιοίκηση, δηλαδὴ ἰσότιμη συμμετοχὴ φοιτητῶν - καθηγητῶν σ' ὅλα τὰ ὄργανα διοίκησης του Πανεπιστημίου, δ) Θέσπιση και κατοχύρωση ἀκαδημαϊκῆς αὐτονομίας του Τμήματος. Ἡ συνέλευση του Τμήματος θ' ἀποφασίζει κυριαρχικὰ για τὰ προγράμματα σπουδῶν και τίς ἀλλαγές τους, για τίς μεθόδους διδασκαλίας και έξετάσεων, για τὴν ἔρευνα και ἄλλα, χωρὶς καμιά παρέμβαση του κρατικοῦ μηχανισμοῦ και ε) Θέσπιση ὀικονομικῆς αὐτοτέλειας σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα (τομέας - σχολή - πανεπιστήμιο).

Ἡ σημερινὴ συγκυρία εὐνοεῖ τὸ ξεκίνημα ἑνὸς ἀγῶνα με τέτοιους στόχους. Καὶ ὑπάρχουν μεγάλες πιθανότητες μ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα νὰ γίνου: μερικὰ βήματα μπροστὰ για τὸν έκδημοκρατισμὸ τῆς Παιδείας στὸν Τόπο μας.*

1. Κ. Τσουκαλῆς: Ἐξάρτηση και Ἀναπαραγωγή: Ὁ κοινωνικὸς ρόλος τῶν εκπαιδευτικῶν μηχανισμῶν στὴν Ἑλλάδα (1830 - 1922), ἐκδ. Θεμέλιο.

2. Ὅπως παραπάνω.

* Ἡ ὀμιλία δόθηκε στις 11/1/77 στὸ Δημοσεῖο Ἀθηνῶν.

Παραδοσιακή έλληνική μουσική καὶ λαϊκὰ ὄργανα

Ἑλένη Καραϊνδρου

(Στὴν ἀρχὴ ἡ ὁμιλήτρια δίνει τὸν ὀρισμὸ τῆς μουσικῆς προφορικῆς παράδοσης ἢ ἀγραφῆς μουσικῆς σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὴν ἔντεχνη ἢ γραμμικὴν καὶ ἀναφέρεται γενικὰ στὴν ἐθνομουσικολογία, τὴν ἐπιστήμην ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀγραφή μουσικῆς. Στὴ συνέχεια ἀναφέρει πῶς ἡ λαϊκὴ μουσικὴ προφορικῆς παράδοσης στὴν Ἑλλάδα κρατήθηκε ζωντανὴ μέχρι τίς μέρες μας, κυρίως μέσω τῶν λαϊκῶν μουσικῶν ποὺ εἶναι ἀληθινοὶ δημιουργοὶ καὶ ὄχι μόνο ἀπλοὶ ἐκτελεστὲς, γιὰ τὸ λόγον ὅτι, μὲ ὅλο ποὺ κρατᾶνε πιστὰ στὴ μνήμην τους ὅλους τοὺς μουσικοὺς θησαυροὺς ποὺ κληρονομήσανε, ὅμως ἀναπλάθουν κάθε φορὰ τὸ ὕψος τους, αὐτοσχεδιάζοντας ὁλοένα. Καὶ συνεχίζει):

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21 ἡ κατευθυνόμενη ἀπὸ τίς ξένες δυνάμεις ὀλιγαρχία ἄρχισε νὰ εἰσάγει στὴ χώρα τὴν εὐρωπαϊκὴν κουλτούραν δημιουργώντας τὸ κατάλληλον κλίμα γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς εἶδους πολιτιστικῆς ἀποικιοκρατίας. Αὐτὴ ἡ ἀποικιοκρατία εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ντόπιας τέχνης. Σήμερα ἡ ἀλλοίωσιν αὐτὴ παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνολογίας καὶ τὴν ἀλλαγὴν στὶς κοινωνικὰς δομὰς. Ἡ διαδικασία ποὺ ἐξασφάλιζε τὴν μετάδοσιν καὶ συνέχισιν τῆς λαϊκῆς κουλτούρας ἐξαφανίζεται σιγὰ - σιγὰ. Εἰδικώτερα στὴ χώρα τῆς μουσικῆς παράδοσης ὅπου ἡ τεχνολογία καὶ οἱ κοινωνικὰς ἀλλαγὰς ἀσκοῦν μιὰ πολὺ ἔντονη ἐπιδραστικὴ μισοῦμε νὰ μιλάμε γιὰ ὀριστικὴν ἐξαφάνισιν τῆς διαδικασίας αὐτῆς.

Ἡ τάσιν τῶν λαϊκῶν ὀργανοπαιχτῶν νὰ ἐγκαταλείπουν τὸ χῶρον λειτουργίας τους γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν στὸ κέντρο εἶναι ἓνα ἐνδεικτικὸ φαινόμενον μὲ ἄμεσα καταλυτικὰς συνέπειας γιὰ τὴν λαϊκὴν μουσικὴν. Ἀποκοιμημένοι ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν χῶρον ποὺ τοὺς γέννησε καὶ ποὺ ἐκφράζον ὅσον μὴ ποῦν οὔτε νὰ λειτουργήσουν οἱ ἴδιοι οὔτε νὰ μεταδώσουν ὅπως ἄλλοτε τὴν τέχνην τους. Τὸ πιπ - ἄπ, τὸ ράδιον καὶ ἡ τηλεόρασιν ἀντικαθιστοῦν αὐτὴν τὴν μουσικὴν στὰ χωριά τους. Αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ χωριά, ποὺ στερηθῆσαν τοὺς ἐκφραστὰς τῆς δικίας τους, τῆς αὐτόχθονης μουσικῆς, κατακλύζονται ἀπὸ ξένες μουσικὰς ἐπιδράσεις: ἔντεχνη μουσικὴ, ἑλαφρὰ καὶ

κυρίως ἐμπορικὴ «λαϊκὴ» μουσικὴ καὶ «μοντέρνο» δημοτικόν. Αὐτὰ τὰ τελευταία προϊόντα κατασκευάζονται ἀπὸ τὰ μονοπώλια τῶν δίσκων καὶ ἀναπαράγονται μὲ τρομερὴν ταχύτητα. Ἡ διοχέτευσιν αὐτῶν τῶν μουσικῶν ἀπὸ τὸ κέντρο πρὸς τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἡ συγκέντρωσιν τῶν ἀθηνεϊκῶν μουσικῶν στὸ κέντρο σημειώνει τὸ τέλος μιᾶς μακροβίωνης μουσικῆς κουλτούρας.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1976 ξεκίνησα μιὰ ἔρευναν γιὰ τοὺς πραχτικὸς λαϊκοὺς ὀργανοπαιχτὰς ποὺ ζοῦν ἐδῶ καὶ χρόνια στὴν Ἀθήναν. Γνωρίζοντάς τους συνειδητοποιοῦσα μὲ τὴν μέραν τὴν μοναδικότηταν τοῦ καθέναν, τὸν τεράστιον καὶ ἀθηνεϊκόν του πλοῦτον, τὴν τελειότητα τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς τεχνικῆς τους.

Κατάλαβα πῶς πέρα ἀπὸ τὴν ὁποιοδήποτε ἔρευναν καὶ ἀνάλυσιν, πέρα ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν ἡχητικῶν ἀρχείων καὶ ἐκδόσιν τῆς μουσικῆς ἐπιείγει φοβερὰ ἡ ἀμνηστικὴ καὶ σωστὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς θάρδους αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς. Ἡ ἀμνηστικὴ αὐτὴ ἐπαφὴ εἶναι ἀναγκαία γιὰ μᾶς ποὺ ἀπομονωμένοι στὶς μεγάλας πόλεις κοδόμεσταν ἀπὸ τίς ρίζας μας καὶ χάνομε τὸ μέτρο τῆς ἀληθινῆς μεγάλης τέχνης καὶ κουλτούρας. Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ μουσικὴν παράδοσιν ποὺ ἔγινε κίβλας μουσειακὸν εἶδος. Οἱ τελευταῖοι ὑπάρχουν. Εἶναι μετρημένοι: στὰ δάχτυλα, ἀλλὰ ὑπάρχουν.

Βέβαιον ἀναγκασμένοι νὰ ζοῦν στὸ κέντρο καὶ αὐτὸ ἔχει ἐπιπτώσεις στὸ ὄψος τους. Οἱ ἐπιδράσεις προέρχονται ἀπὸ τὴν συνεχὴν ἐπαφὴν τους μὲ μελωδικὰς, ἁρμονικὰς καὶ κυρίως ρυθμικὰς ἀντιλήψεις ἔξω ἀπὸ ἐκείνας τῆς παραδοσιακῆς μουσικῆς. Εἰδικὰ στὸ χῶρον τοῦ ρυθμοῦ οἱ πραχτικοὶ ποὺ ἀναγκάζονται γιὰ λόγους ἐπαγγελματικῶν νὰ συνεργάζονται: στὰ στούντιον μὲ μουσικοὺς ἔντεχνης ἢ ἑλαφρᾶς μουσικῆς ἀντιμετωπίζουν προβλήματα ποὺ τοὺς χάνουν ν' ἀλλοιώνουν τὴν ρυθμικὴν τους ἀντίληψιν.

Ἐνας λυράρης Πόντιος, ὁ Κ. Τσακαλίδης, μὲ ἔλεγε χαρακτηριστικὰ ὅτι ἐνῶ στὸ χωριὸν του χορεύανε 200 άτομα ὅταν ἐπαιζεν, στὸ στούντιον στὴν Ἀθήναν τὸν θεωροῦν «ἄρρυθμον».

Ἔτσι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς μας μουσικῆς, δηλαδὴ μιὰ ρυθμικὴ ἀντίληψιν

Λαϊκοί οργανοπαίχτες: Σιμελιώτη (ιδιωτική συλλογή)

δεμένη με την κίνηση και το χορό, συμμετρική μέσα στην ασυμμετρία της (ρυθμός ΑΚΣΑΚ κατά την επιστημονική όρολογία), καταστρέφεται από άγνοια. Αυτή ή άγνοια θέλει να ταυτίζεται το μέτρο της έντεχνης μουσικής με το «ρυθμό» της λαϊκής. Έν όνόματι αυτής της άγνοιας «διορθώνουμε» ρυθμικές αντιλήψεις που επιδίωξαν αιώνες δόκλων και ζυμώθηκαν μέσα από τη λειτουργική τους σχέση με την ανθρώπινη κίνηση ή τον ανθρώπινο λόγο.

Αυτό που βασικά επιδρά στους λαϊκούς μουσικούς είναι ή αλλαγή του κοινωνικού χώρου και ή προσαρμογή τους στην «τεχνική» και την «αισθητική» των στούντιο, ή ανάγκη να λειτουργήσουν σε κλειστούς χώρους, δηλαδή στους θαλάμους της ραδιοφωνίας ή της παραγωγής δίσκων. "Όλα αυτά μάλιστα σε προκαθορισμένα χρονικά όρια σκοτώνουν αναμφίβολα το

ιδιαίτερο ήθος που έχουν οι πρακτικοί όταν λειτουργούν στο φυσικό τους περιβάλλον.

Αυτό που αποτελεί το βασικό και κυρίαρχο χαρακτηριστικό του πρακτικού λαϊκού οργανοπαίχτη, ή ικανότητα του να μην παίζει δυο φορές το ίδιο πράγμα δεν έχει αξιοποιηθεί από κανένα. Ίδιαίτερα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι εταιρείες δίσκων υποχρεώνουν τους μουσικούς και τα γκρούπ να διαμορφώσουν ένα ρεπερτόριο, και να το εκτελούν πανομοιότυπα όπως οι εκτελεστές της παρτιτούρας. Μάλιστα φτάνουμε κάποτε στο σημείο να διορθώνουμε το κομμάτι, να «δοηθάμε» το μουσικό καταλύοντας έτσι μια βασική επιστημονική αρχή ότι αυθεντικό και γνήσιο είναι αυτό που κουβαλάει ο ίδιος ο λαϊκός. Κωδικοποιώντας τη μια ή την άλλη εκτέλεση και μεταστρέφοντας τη δημιουργική εκτέλεση σε στείρα επανάληψη

ἀπονεκρώνουμε τή μουσική. Τό κάθε τραγούδι ὄχι μόνο ἔχει παραλλαγή ἀπό περιοχή σέ περιοχή ἀλλά και ὁ ἴδιος μουσικός τό παραλλάζει ἀπό τή μιὰ μέρα στήν ἄλλη.

Ἡ ὑπεροχή ἐνός πραχτικοῦ λαϊκοῦ ὀργανοπαίχτη πού κατέχει τήν παράδοσή του και ἔχει φτάσει σέ τεχνική τελειότητα ἀπέναντι στόν εὐρωπαϊκό ἐκτελεστή ἐντεχνῆς μουσικῆς εἶναι πῶς ὁ λαϊκός εἶναι ἔτοιμος νά παίξει κάθε στιγμή ὅ,τι γεννήσει ἢ φαντασία κι ἢ διάθεσή του μέ τήν ἀντίλογο τεχνική σιγουριά τοῦ δυτικοῦ ἐκτελεστή. Ἀντίθετα, ὁ ἐντεχνός ἐκτελεστής πρέπει νά προετοιμάζει κάθε φορά ἕνα περιορισμένο και εἰδικό ρεπερτόριο, νά τό δουλέψει μήνες γιά νά φτάσει στήν τεχνική τελειότητα πού τοῦ χρειάζεται.

Ἀκούγοντας και παρατηρώντας τόν Κώστα Μουντάκη, τόν Τάσο Χαλκιά ἢ τόν Ἀρισταῖδη Μόσχο καταλαβαίνει κανείς τί σημαίνει ἡ μεγάλη μουσική παράδοση και ὅταν κανείς συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι σίγουρα οἱ τελευταῖοι τῆς ἐκπρόσωποι, τότε θέλει νά τοῦς ἀκούσει ὅσο γίνεται περισσότερο και νά τοῦς φέρει σ' ἄμεση ἐπαφή και μ' ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἡ προσπάθεια αὐτή γιά ἄμεση ἐπαφή μέ τοῦς λαϊκοῦς ὀργανοπαίχτες και γνωριμία μέ τό Ἑλληνικό λαϊκό ὄργανο ξεκίνησε πέρυσι τόν Ἀπρίλη μ' ἕνα τριήμερο πού ὀργανώθηκε στό πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο ΩΡΑ. Τό κοινό ἀποθέωσε τοῦς μουσικούς κι ἐκδήλωσε μιὰ τέτοια δῖψα πού σκεφτήκαμε και

φτιάξαμε, πάντα στό κέντρο ΩΡΑ, ἕνα ἐργαστήρι λαϊκῆς μουσικῆς μέ δασκάλους τοῦς ἴδιους τοῦς ὀργανοπαίχτες. Ἐκεῖ μέ πραχτικό τρόπο διδάξαν ὅλη τή χρονιά ὁ καθένας τά δικά του μουσικά.

Ἀκολούθησαν συναυλίες, διαλέξεις κι ἕνα τετράημερο στή Στοά στίς 25, 26, 27, 28 Γενάρη, πάλι μέ τή βοήθεια τῆς ΩΡΑΣ.

Αὐτή ἡ προσπάθεια πού ἀγκαλιάστηκε ἀπό ἕνα πλατύ κοινό, ἰδιαίτερα ἀπό νέους και φοιτητές δέν πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς ἕνα ἐπιφανειακό πλησίασμα ἢ μιὰ ρομαντική ἐπιστροφή στίς ρίζες. Μιὰ τέτοια ἐπιστροφή εἶχε πάντα ὡς ἀποτέλεσμα τή γέννηση μορφῶν στείρων ὅπως ἡ «λαϊκίζουσα» τέχνη.

Ἡ ἀποψινῆ μουσική βραδυά πού ὀργανώνει ὁ Σύνδεσμος Ἑλληνίδων Ἐπιστημόνων ἀποτελεῖ τό ἀποκορύφωμα μιᾶς σειρᾶς δραστηριοτήτων και θέλησε νά συγκεντρώσει ὅσο περισσότερους και μεγάλους μουσικούς μπορούσαμε νά ἔχουμε.

Ὁ Στόχος εἶναι: ἡ γνωριμία μέ τά ἐκφραστικά μέσα τῆς μεγάλης μας μουσικῆς παράδοσης νά δώσει τήν πρώτη ὕλη στίς νέες μορφές τέχνης. Παράλληλα ὁ Σύνδεσμος Ἑλληνίδων Ἐπιστημόνων θέλησε νά τιμήσει τοῦς μοναδικούς αὐτούς μουσικούς πού μέσα στήν ψυχή τους κουβαλοῦν ὅλη τήν Ἑλλάδα.*

* Εἰσήγηση στό Θέατρο Ἀλίκης στίς 27/6/77.

Μνῆμες

Σόφη Κουκουβίτου ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἀγωνίστρια, ἡ ἐπιθετήμων

Ἡ Σόφη με τὰ παιδιά της στὸ Λέγο.

Τὸν Ἰούλη που μᾶς πέρασε, ὁ Σύνδεσμος ἔχασε ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα, πὶο νέκ καὶ πὶο δραστήρια μέλη του. Τὴν ἀγωνίστρια, μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Σ.Ε.Ε., Σόφη Κουκουβίτου.

Πολὺ δύσκολο στ' ἀλήθεια νὰ γράψει κανεὶς γιὰ τὴ Σόφη, γιὰ τὴ ζωὴ της. Ἦταν φίλη ὅλων μας, καὶ ὁ ξαφνικός, τόσο ἀναπάντεχος καὶ πρόωρος χαμός της γέμισε τὴ ψυχὴ μας συγκίνηση, μὰ καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά μᾶς ἔδωσε ἀκόμα μεγαλύτερο κουράγιο, μπρὸς στὴν ἀξέχαστη γλυκύτατη μορφή της, γιὰ συνέχιση τοῦ ἀγώνα.

Γέννημα καὶ θρέμμα της ἀνταρτομάνας Καισαριανῆς ἡ Σόφη, μεγαλωμένη μέσα στὴ στέρηση τῆς ἐργατικῆς, γαλουχήθηκε μὲ τὰ καλύτερα ἰδανικά καὶ πάλαψε ἀπὸ νεαρὸ κορίτσι ἀκόμα, γιὰ μιὰ καλύτερη Ἑλλάδα. Καὶ ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ της καὶ τὴ δράση της στὸ πὶο εὐαίσθητο καὶ δύσκολο κομμάτι τοῦ ἀγώνα: Στὸ γυναικεῖο κίνημα. Ἀπὸ φοιτήτρια ἀκόμα τοῦ Φαρμακευτικοῦ Τμήματος, δουλεύοντας παράλληλα σὲ φαρμακαποθήκες καὶ σὰν πλασιέ, συμμετείχε στὴν Ἐ-

πιτροπὴ Εἰρήνης. Ἦταν καὶ μέλος τῆς Πανελλαδικῆς Ἐνωσης Γυναικῶν καὶ τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐργαζομένων Γυναικῶν. Σὰ στέλεχος τῆς Ε.Δ.Α., τὸ 1964 κατέβηκε ὑποψήφια βουλευτῆς καὶ στὶς δημοτικὰς ἐκλογὰς ἐκλέχτηκε στὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο Καισαριανῆς. Ἡ δικτατορία τὴ θρῆκε Γενικὴ Γραμματεία τοῦ Συλλόγου Φαρμακοποιῶν.

Ἡ Σόφη πιάστηκε καὶ μαζί μὲ τὸν ἄντρα της στάλθηκε ἐξορία στὰ Γιούρα. Πίσω της μείναν ἀπροστάτευτα τὰ δύο ἀνήλικα παιδιά της. Ἡ Σόφη ὁμως, πιστὴ στὰ ἰδανικά τοῦ ἀγώνα της, τράβηξε ἀγόγγυστα τὸ δρόμο καὶ τὶς κακουχίαι τῆς ἐξορίας. Τὸ Δεκέμβριο τοῦ '67 τὴ μετέφεραν στὸ Τμήμα Μεταγωγῶν στὴν Ἀθήνα ὅπου, μαζί μὲ τὸ Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου Φαρμακοποιῶν, πέρασε ἀπὸ δίκη. Κεῖνη τὴ μέρα δόθηκε ἡ εὐκαιρία στὴ μάνα Σόφη νὰ δεῖ τὸ γιό της, μόλις 3 χρονῶν. Ἡ ἀπόφασή ἦταν ἀθωωτικὴ καὶ ἔτσι στάλθηκε πάλι στὰ Γιούρα. Τὸ Γενάρη τοῦ '68 ἀπολύθηκε σὰ μάνα δύο ἀνήλικων παιδιῶν. Τὸ σύντροφο τῆς ζωῆς της Κώστα, τὸν ἔστειλαν στὸ Παρθένι. Ἡ

Σόφη κράτησε γυναικεία, δουλεύοντας σκληρά σαν πλασιέ, ενώ παράλληλα δούλευε παράνομα κατά της φασιστικής δικτατορίας. Το '71, μετά την επιστροφή του άντρα της, άνοιξε φαρμακείο ύστερα από άγώνα, μιά και ή χούντα δέ της έδινε άδεια έξ αιτίας των φρονημάτων και της δράσης της.

Με την πτώση της δικτατορίας ή Σόφη πάλι στις γραμμές του άγώνα. Υποψήφια βουλευτής στις εκλογές του '74 με την Ένωμένη Άριστερά. Το Φλεβάρη του '75 ψηφίστηκε μέλος της Δημοκρατικής Διοίκησης του Συνδέσμου μας και αγωνίστηκε απ' αυτή τη θέση στις γραμμές του γυναικείου κινήματος μέχρι το θάνατό της. Η Σόφη δούλεψε στο ΣΕΕ με τη χαρακτηριστική της ζωντανία και συνέπεια. Ήταν τακτική στις συνεδριάσεις του Δ.Σ., υπεύθυνη της Υγειονομικής Επιτροπής και δέν έλειπε από καμιά εκδήλωση και δραστηριότητά του. Πρωτοστάτησε στη δημιουργία της Συντονιστικής Επιτροπής για τη Στρατεύση και το Οικογενειακό Δίκαιο.

Σά μάνα που γνώρισε τις διώξεις και τη τρομοκρατία, υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη της Προοδευτικής Ένωσης Μητέρων Ελλάδας.

Ένα σημείωμα για τη ζωή της Σόφης δέν θά μπορούσε νά δώσει ακριβώς τη μορφή της. Γιατί ή Σόφη ήταν πραγματικά ή ζωντανή εικόνα της αγωνίστριας. Σεμνή και ακούραστη πάντοτε, μ' ένα χαμόγελο γλυκό κι εύγενικό που θά θυμόμαστε πάντα, πάλευε για νά καλυτερέψει ή θέση της Έλληνίδας. Δέν έλειπε από κανένα άγώνα, από καμιά εκδήλωση. Έκείνο όμως που θά είχε σίγουρα νά παρατηρήσει κανείς είναι: ότι ό άγώνας της Σόφης είχε τις ρίζες του στην επαναστατική ιδεολογία της εργατικής τάξης και του κόμματός της. Γι' αυτό, κύριο χαρακτηριστικό της πορείας της ήταν ή σύνδεση του άγώνα της με τους άγώνες και τους πόθους του εργαζόμενου λαού.

Η Σόφη, μάνα, γυναίκα και σύζυγος δραματίστηκε ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά της και για τα παιδιά και τις γυναίκες όλης της Ελλάδας, και αγωνίστηκε για την πραγμάτωση αυτών των ιδανικών, με όση δύναμη είχε, χωρίς νά λυπηθεί τις θυσίες, χωρίς νά φοδηθεί τους διωγμούς στο δίκαιο άγώνα της.

Η μορφή της Σόφης μένει ζωντανή ανάμεσά μας, όπως ζωντανή ήταν και ή δράση της. Έκείνο που σίγουρα, μέσα στον πόνο του χαμού της, ξέρουμε, είναι ότι ή Σόφη μένει αναντικατάστατη για το σπινικό της, για το Σύνδεσμο, για τις γυναίκες της Ελλάδας.

Άγνή Ρουσσούλου

Πριν μερικούς μήνες έφυγε από κοντά μας ή Άγνή Ρουσσούλου, ή πρωτοπόρος νομικός και δικηγόρος, μιά πολιτική και κοινωνική φυσιογνωμία του καιρού μας.

Η Άγνή Ρουσσούλου, γαννημένη το 1901, ήταν μιά απ' τις πέντε πρώτες φοιτήτριες της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών. Το 1922 σαν πτυχιούχος πιά ζήτησε νά έγγραφεί στον Δ.Σ.Α. αλλά συνάντησε την άρνηση του Συλλόγου επειδή ήταν γυναίκα. Τότε έφυγε στο έξωτερικό, πρώτα στη Γερμανία και μετά στην Άμερική, όπου έκαμε μακροχρόνιες μεταπτυχιακές σπουδές.

Το 1929 υπέβαλε αίτηση για συμμετοχή στον πρώτο διαγωνισμό προσλήψεως εισαγγητών στο τότε νεοσύστατο Συμβούλιο Έπικρατείας. Η αίτησή της άπορρίφθηκε επειδή ήταν γυναίκα. Έκαμε τότε προσφυγή στο ίδιο το Συμβούλιο Έπικρατείας θεωρώντας την απόφαση αντισυνταγματική. Άλλά και πάλι το Συμβούλιο — με αυξημένη ολομέλεια — αποφαινεται ότι ή απόφαση ήταν όρθή, γιατί δέν είχε εκπληρώσει ...τις στρατιωτικές της υποχρεώσεις, δέν ήταν άντρας δηλαδή.

Όστόσο ή Ρουσσούλου αποφασιστική και πρωτοπόρος επανέρχεται στο αίτημά της νά διορισθεί δικηγόρος και το κατορθώνει το 1938. Από τότε μέχρι το 1976 που πήρε σύνταξη, υπήρξε μιά από τους πιο πετυχημένους δικηγόρους των Άθηνών — άντρες και γυναίκες.

Το 1955 εκλέγεται σύμβουλος του Δ.Σ.Α. και άργότερα αντιπρόεδρος του Ταμείου Προνοίας Δικηγόρων, πρώτη γυναίκα και στα δύο αυτά αξιώματα.

Σάν συνδικαλιστρια αγωνίστηκε για την πραγματική ισότητα των γυναικών αποκλείοντας δηλαδή τα προνόμια του φύλου. Χαρακτηριστική ήταν ή αντίθεσή της στην καθιέρωση συνταξιοδότησης της γυναικας δικηγόρου μετά 15χρονη ύπηρεσία, γιατί πίστευε ότι προνόμια «λόγω φύλου» δλάπτουν το ίδιο το γυναικείο φύλο.

Σάν μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναικας πρωτοστάτησε στους άγώνες του κατά της ανισότητας σε θάρους των γυναικών.

Γνωστή είναι ή Ρουσσούλου και σαν συγγραφέας του βιβλίου «Τι πρέπει νά γνωρίζει ό πολίτης (άγωγή του πολίτη)», από το όποιο και σήμερα διδά-

σκοντα: τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ λυκείου.

Παρακινήμενη ἀπὸ τὴς δημοκρατικῆς τῆς πεποι-
θήσεις ὑπερασπίσθηκε τὰ δημοκρατικὰ ἰδεώδη ἀπὸ
νεαρῆ κοπέλλα σὰν ὁπαδὸς τοῦ Παπαναστασίου καὶ ἀρ-
γότερα στὴ γερμανικὴ κατοχὴ κοντὰ στὸ Σβῶλο. Ἄλ-
λὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἰχρονῆς δικτατορίας
ἀντιστάθηκε ποικιλότροπα καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς
τῆς δισχετεύοντας εἰδήσεις στὸ ἐξωτερικόν, ὑπογράφον-
τας προκηρύξεις ἢ βοηθώντας πολιτικούς ἐξόριστους
καὶ φυλακισμένους.

Συνεπῆς καὶ συνειδητῆ, ἀπλή καὶ ἀπέριττη, πρόσ-
φερε στὴν πατρίδα μας καὶ στὸ Γυναικεῖο Κίνημα
τόσα ὅσα πολὺ λίγοι ἄνθρωποι ἔχουν προσφέρει.

Ρόζα Ἰμβριώτη

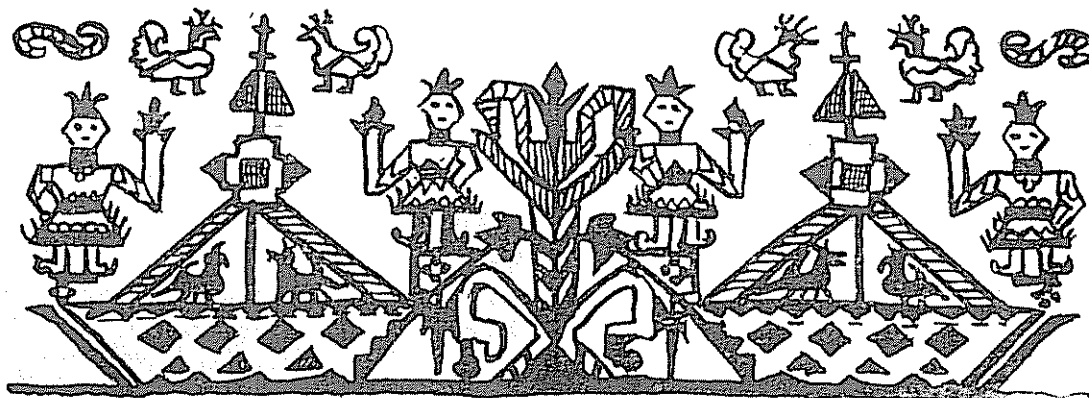
Μᾶς ἄφησε γιὰ πάντα ἡ Ρόζα Ἰμβριώτη, παλιὸ
μέλος τοῦ Συνδέσμου, ἐμπνευσμένη παιδαγωγὸς πρω-
τοπόρος καὶ ἀγωνίστρια, πού πάνω ἀπὸ μισὸ αἰῶνα
διαπαιδαγώγησε καὶ καθοδήγησε γενιὰς Ἑλληνίδων.

Ἡ φλόγα καὶ ἡ μόρφωση, ὁ ἀκέραιος χαρακτήρας, ἡ
ἀγάπη τῆς γιὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴν τοποθέτησαν πάντα
ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγώνων. Γιὰ τὴς προσθετικῆς τῆς
ιδέας κυνηγήθηκε, βασανίστηκε ἀπάνθρωπα μέχρι τὰ
βαθιά τῆς γαυτιά. Δὲν ἔπαυε ὅμως νὰ ἐργάζεται καὶ
νὰ κοπιᾶζει γιὰ τὰ ἰδανικά τῆς.

Τὸ ἀνθρωπιστικόν, παιδαγωγικόν καὶ συγγραφικόν
τῆς ἔργο τὴν τοποθετεῖ στὸ πάνθεον τῶν πνευματικῶν
Νεοελλήνων τοῦ αἰῶνα μας.

Σοφία Μαυροειδῆ-Παπαδάκη

Μέλος τοῦ Συνδέσμου μας καὶ ἡ Σοφία Μαυροει-
δῆ - Παπαδάκη. Ποιήτρια, παιδαγωγός, ἐμπνευσμένη
μεταφράστρια. Τὰ ποιήματά τῆς συγκίνησαν καὶ συγ-
κινοῦν πάντα μὲ τὸν αὐθάρμητο ἀνθρώπινο τόνο τους.
"Ὅσες τὴ γνώρισαν, εἴτε σὰν καθηγήτρια, εἴτε σὰν
λογοτέχνιδα, θὰ θυμοῦνται πάντα τὸ ζεστὸ ἄνθρωπον
πού μὲ τὸ λόγο καὶ τὴν παρουσία του δημιούργησε γύ-
ρω του μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης καὶ πνευματικότητος.

Επιτροπές

Προστασία Περιβάλλοντος

Ελεσσίνα: αρχαία και καμινάδες

Οι προσπάθειες της Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος του Σ.Ε.Ε. συγκεντρώθηκαν το καλοκαίρι του 1977 σε εκδηλώσεις με θέμα: «Πράσινο - Περιβάλλον - Υγεία», στο Περιστέρι και στον Ταύρο. Σε

συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και τους συλλόγους των Δήμων αυτών δόθηκαν όμιλίες μελών μας και προβλήθηκε η ταινία του Λεφτέρη Παπαδόπουλου, «Συνοικίες της Αθήνας».

ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Σοφία Ταβουλάρη - Καραγιάννη, αρχιτέκτων

Η μόλυνση του περιβάλλοντος είναι κίνδυνος άμεσος, καθημερινός και δεν αφορά το μακρινό μέλλον. Η Αθήνα μας ξεπέρασε κιόλας στον τομέα αυτό και τις πιο μολυσμένες δυτικές πρωτεύουσες. Η κατάσταση χειροτερεύει μέρα με τη μέρα. Αλλά πώς φτάσαμε εδώ; Ας αναλύσουμε πρώτα τον τομέα κατοικία.

Η κατοικία είναι η πρωταρχική ανάγκη του ανθρώπου ιεραρχημένη άμεσα μετά την ανάγκη για επιβίωση. Μά είναι επίσης και κοινωνικό δικαίωμα αναγνωρισμένο από το Σύνταγμα. Σ' όλες τις χώρες του καπιταλισμού όπως όλα τα κοινωνικά δικαιώματα περνά κι αυτή από το κύκλωμα της κερδοσκοπίας και μεταβάλλεται σε εμπόρευμα. Γι' αυτό μεγάλες ποιοτικές διαβαθμίσεις εμφανίζει η κατοικία του εργαζόμενου, του αστού, της οικονομικής ολιγαρχίας. Κι

όπως η κατοικία εκφράζει την οικονομική βάση του ιδιοκτήτη της έτσι τα σύνολα των κατοικιών, ή γειτονιά, ή συνοικία και τελικά η πόλη εκφράζει την κοινωνική και οικονομική διάρθρωση στο χώρο. Η αστικοποίηση κύριο επακόλουθο της βιομηχανικής ανάπτυξης, είχε βαρείες επιπτώσεις στην ποιότητα της ζωής του εργατικού δυναμικού, επιπτώσεις που προκλήθηκαν τόσο από τις βαρείες συνθήκες δουλειάς όσο και από την υποβάθμιση της κατοικίας του και του περιβάλλοντός του.

Έτσι, η εργατική γειτονιά, ή συνοικία, πρώτα αυθαίρετη και διάσπαρτη, πυκνώνει με τη συνεχή προσέλευση νέων οικιστών και νομιμοποιείται ακολουθώντας όλο το κύκλωμα της κερδοσκοπίας και της εκμετάλλευσης μέχρι να μπορέσει να σταθεί και να συν-

δαθεί με το συγκρότημα, (συγκοινωνία, ρεύμα, νερό, τηλέφωνο κλπ.). Μ' αυτό τον τρόπο η Αθήνα πλαισιώθηκε ένα γύρω από καινούργιες γειτονιές που απλώθηκαν κι ενώθηκαν αποτελώντας ένα συμπαγή κλοιό από ΜΙΕΤΟΝ που κατάφαγε τη βασική της γή, σκαρφαλώνοντας στο βουνίσιο της πλάισιο και αυξάνοντας σε ανεπίτρεπτα όρια τη χτισμένη της επιφάνεια. Βοήθησε σ' αυτό η διάσπαρτη «δεύτερη κατοικία» των αστών που κατάκτησε τις κοντινές στο κέντρο πράσινες ή παραθαλάσσιες περιοχές. Βοήθησε, ακόμα, η έλλειψη ενός ρυθμιστικού σχεδίου για τη «μειζόνα περιοχή των Αθηνών», που από δεκαετίες μελετιέται από διάφορους υπεύθυνους «παράγοντες». Βοήθησε, τέλος, ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (Γ.Ο.Κ.) που επέτρεψε την υπερεκμετάλλευση της γής αλόγιστα χωρίς καμιά πρόνοια για την υπερβολική πυκνότητα και την άνοπαρξία της υποδομής με μοναδικό γνώμονα την ικανοποίηση των μεγάλων συμφερόντων. Και μ' αυτό ένοσούμε τις πολυκατοικίες που ζείτε αυτή τη στιγμή κολλημένες ή μιά στην άλλη χωρίς το αναγκαίο πράσινο που έπρεπε να τις περιβάλλει δημιουργώντας έτσι χλωμά, αδύνατα παιδιά, νευρικούς και άρρωστους γονείς. Σε μιά χώρα που όλα αυτά είναι άδικαιολόγητα αν λάβουμε υπ' όψη μας τη φυσική της θέση. Δυστυχώς, το πρόβλημα τούτο το αντιμετώπιζούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι γειτονιές σαν τη δικιά σας. Δηλαδή, εργατικές γειτονιές που τελικά έχουν άμεση ανάγκη υγιεινής κατοικίας.

Έτσι, η άπέραντη χτισμένη επιφάνεια της χωρίς πράσινο Αθήνας, διακόπτεται μόνο από δρόμους, που ή ψηλή δόμησή τους έχει μετατρέψει σε ανήλιαγα κανάλια θορύβου και καυσαερίων. Είναι φανερό πως όλοι οι Δήμοι τελικά, άλλοι περισσότερο και άλλοι λιγότερο, που άκρτζίζουν την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, έχουν κοινά προβλήματα και ανάγκες που εκφράζονται τόσο στον τομέα της υποδομής (άποχέτευση, ύδρευση και άλλα δίκτυα), όσο και στον τομέα των κοινωνικών παροχών (περίθαλψη, υγεία, παιδεία, ψυχαγωγία, κλπ.).

Σε αντίθεση λοιπόν έρχονται οι προνομιούχες περιοχές (Κηφισιά, Φιλοθέη, Ψυχικό, Έκάλη, κλπ.), που από το Γ.Ο.Κ. επιβάλλεται, γύρω από κάθε πολυκατοικία, ένα ικανοποιητικό ποσοστό πράσινου. Και αυτό θγαίνει από τη διαφορά της τιμής της γής, που όπως αναφέραμε παραπάνω γίνεται πάντα με μοναδικό γνώμονα την ικανοποίηση των μεγάλων συμφερόντων.

Ας δοϋμε τώρα τις βασικές έλλείψεις στον τομέα

των κοινωνικών παροχών της κατοικίας. Επιγραμματικά αναφερόμαστε:

- 1) Στην έλλειψη της καλά οργανωμένης συγκοινωνίας.
- 2) Στην έλλειψη καθαριότητας της πόλης.
- 3) Στην έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών.
- 4) Στην έλλειψη της περίθαλψης.
- 5) Στην έλλειψη σχολικών κτιρίων στον τόπο κατοικίας.

Παίρνοντας για παράδειγμα τη συνοικία σας βλέπουμε ότι:

Το Περιστέρι με 200.000 κατοίκους, έχει 33 δημόσια και 11 ιδιωτικά Δημοτικά Σχολεία, 6 δημόσια και 2 ιδιωτικά Γυμνάσια.

Τα δημόσια βέβαια ΜΕ ή ΧΩΡΙΣ ύδρευση και ΜΕ ή ΣΧΕΔΟΝ ΑΝΥΠΑΡΚΤΕΣ αϋλές. Αλλά πέρα από αυτά σίγουρα βλέπουμε την αναλογία των ιδιωτικών και δημόσιων σχολείων. Κατά τα άλλα έχουμε «ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ»!!!

Τέλος είναι άνοπαρκες οι δημοτικές βιβλιοθήκες, πνευματικά κέντρα ή οποιαδήποτε άλλη έστια πνευματικής άπασχόλησης και αθλητικών έγκαταστάσεων. Βέβαια, ως μύ ξεχνάμε τις πλατείες και το πράσινο. Για παράδειγμα στο Περιστέρι οι πλατείες κινδυνεύουν να γίνουν ΤΣΙΜΕΝΤΟ από άδιαφορία ή «ένδιαφέρον» μπορούμε να πούμε του Κράτους, καθώς, επίσης, και περιοχές, που ο Δήμος σας θέλησε να δεντροφυτέψει, κρίθηκαν ιδιωτικές και τις δώσανε σε έπιτηδευτους τσιφλικάδες. Αλλά για το πράσινο θ' αναφερθούμε αναλυτικότερα πιό κάτω. Θα τιμήσουμε λίγο τώρα το βασικό τομέα της υποδομής της κατοικίας.

1) Είναι σε όλους γνωστό ότι ακόμα εργατικές γειτονιές υδρεύονται από βυτιοφόρα με τις ελάχιστες έγγυήσεις υγιεινής και με πολύ μεγαλύτερο κόστος. Βλέπε τμήματα Περιστερίου, Κορυθαλλού, Παράματος.

2) Επίσης γνωστή μς είναι η έλλειψη αποχετευτικού δικτύου με αποτέλεσμα οι άτομικοί απορροφητικοί δόθοροι να αποτελούν μόνιμη άπειλή μόλυνσης στο δίκτυο ύδρευσης. Κι αν θέλουμε να σταθούμε και σε άλλες έστιες μόλυνσης μπορούμε ένδεικτικά ν' αναφέρουμε τα ρέματα. Έχετε 6 στο Περιστέρι άνοιχτά που καθώς δέχονται τα απόβλητα των έργοστασίων της περιοχής που είναι 163 και 3.000 βιοτεχνίες κάγουν τη ζωή των κατοίκων μαρτυρική ιδιαίτερα το καλοκαίρι, άπειλώντας τους με πλήθος μολυσματικές άρρώστιας. Να μύν αναφερθούμε στις γνωστές «χαδού-

ζες» που χάνουν ανάμεσα στα σπίτια, βλέπε 'Ακαδημία Πλάτωνα ή τή «χωματερή» στο Καρατσίνι.

"Όσον αφορά το Πράσινο, ο ελεύθερος και ο φυτεμένος χώρος, το πάρκο που θάκανε πιά έφικτό το ζωογόνο περίπατο στον ελεύθερο χρόνο (και εδώ πρέπει να πάρουμε υπόψη μας ότι σύμφωνα με τις στατιστικές σε 20 χρόνια ο ελεύθερος χρόνος θα αυξηθεί κατά 40% δηλαδή 2.000 ώρες το χρόνο), δεν υπάρχει. "Όμως το πράσινο αποτελεί ένα από τους πιά πολύτιμους τόπους για ανάπαυση και αναψυχή, για τήν διαπαιδαγώγηση τών νέων. Είναι τόπος για παιχνίδι, είναι φράγμα στο θόρυβο, είναι μιά φυσική και απαραίτητη πηγή καθαρισμού και δευρογνώσης τής ατμόσφαιρας.

Γιά, να σταθούμε όμως λίγο στα νούμερα:

Διαβάζουμε στα «ΝΕΑ» τής 15-7-75: «Τά 48% του έδαφους τής 'Αττικής καλύπτονται από δάσκηση που τροφοδοτεί με δευρογόνο τήν περιοχή όπου ζούν τρία εκατομ. άτομα...». "Έχουμε όλη τήν καλή θέληση και τό πιστεύουμε. Βλέπουμε, όμως, τις παγκόσμιες στατιστικές για τό πράσινο τό αναγκαίο τών πόλεων, που ξεκινάνε από 7 - 8 τ.μ. για κάθε κάτοικο και φτάνουν μέχρι 10, 15 και 20 τ.μ.

"Έχουμε π.χ. τήν Καλαρούη 14 τ.μ. / κάτοικο, τό Μόναχο 16 τ.μ. / κάτοικο, τήν Κολωνία 20 τ.μ. / κάτοικο, τό Σικάγο με περίπου 20 τ.μ. / κάτοικο, για να μην αναφέρουμε τή Μόσχα, τή Σόφια, καθώς επίσης πολλές σκανδιναβικές πόλεις, όπου τό Πράσινο φτάνει 50 τ.μ. / κάτοικο.

Ψάχνουμε για τήν 'Αθήνα αλλά δεν τή βλέπουμε πουθενά. Είναι φυσικό, μιά και σ' όλόκληρο τό πολεοδομικό συγκρότημα τών 'Αθηνών μόνο 8 Δήμοι έχουν ακόμα ικανοποιητικό Πράσινο (Φιλοθέη, Ψυχικό, Μαρούσι, Κηφισιά, 'Εκάλη, 'Αγ. Παρασκευή, Γλυφάδα, Ν. Φιλαδέλφεια). Κι αυτό όμως δεν είναι προσιτό σ' όλους, μιά και π.χ. στή Γλυφάδα, περιοχή πράσινου είναι φτιαγμένη και αποκλειστική για τούς παίκτες του... Γκόλφ, ή για εγκαταστάσεις ιδρυμάτων όπως είναι ο «Δημόκριτος», ή ή 'Υπηρεσία 'Αφθώδους Πυρετού ή τά «'Αμερικάνικα Κολλέγια» στήν 'Αγ Παρασκευή, κλπ. Στήν άλλη έκταση του συγκροτήματος συναντάμε ανεπίτρεπτα ποσοστά του 2% στόν Πειραιά, 1% στή Ν. 'Ιωνία, 2% στό Περιστέρι, που με τις τελευταίες συζητούμενες οικοπεδοποιήσεις μετά βίας θά-ναι 0,50%.

Τί θάπρεπε ναίνα;

Σύμφωνα με τις διεθνείς στατιστικές, οι χώροι για Πράσινο και Σπόρ δεν θάπρεπε να κατεβαίνουν

κάτω από τό 11% - 12% αντίστοιχα για τό όλο πολεοδομικό συγκρότημα. "Έτσι αν πάρουμε για τήν 'Αθήνα τό χαμηλότερο ποσοστό του 11% θάπρεπε να έχει 8 τ.μ. πράσινου, σπόρ, κλπ. ενώ έχει μόνο 2% τ.μ. / κάτοικο, όσον αφορά τις συνοικίες θάπρεπε να έχουν 4 τ.μ. / κάτοικο, και τελικά βλέπουμε τό Περιστέρι να έχει 0,50 τ.μ. / κάτοικο.

Τό Πράσινο λοιπόν και γενικά ή υποβάθμιση του Περιβάλλοντος σύμφωνα με όσα είπαμε παραπάνω είναι: ζωτικό πρόβλημα για ένα πολεοδομικό οργανισμό και όπωσδήποτε δεν αφορά μόνο τούς ειδικούς επιστήμονες ή «παράγοντες». Δεδομένου ότι επηρεάζει τήν ανθρώπινη ζωή είναι κατά βάση ένα πρόβλημα υγείας, δεδομένου ότι επηρεάζει τήν ιδιοκτησία και τόν πλοδο, είναι ένα πρόβλημα οικονομίας, δεδομένου ότι επηρεάζει ζώντες οργανισμούς, είναι ένα πρόβλημα συντήρησης τής Φύσης και τών φυσικών αποθεμάτων, δεδομένου ότι επηρεάζει τις αισθήσεις μας και τό μυαλό μας, είναι ένα πρόβλημα αισθητό και ψυχολογικό.

Παρ' όλ' αυτά τόν περασμένο 'Ιούνη ψηφίστηκε ο νόμος περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, που όχι μόνο αρμόδιοι φορείς «Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τεχνικό Επιμελητήριο, σύλλογοι, συνδικαλιστικά όργανα», δεν έδωσαν τή γνώμη τους αλλά και μέσα στή Βουλή συζητήθηκε και πέρασε χωρίς ή Κυβερνητική πλειοψηφία να πάρει υπόψη τής τις θέσεις και τις προτάσεις τής αντιπολίτευσης.

'Ο Νόμος, υποτίθεται ότι έπρεπε να προβλέπει στήν κοινωνική ευημερία, στή βελτίωση τής ποιότητας ζωής και στήν προστασία του περιβάλλοντος. Αντίθετα, στήν πραγματικότητα αποδίδει στήν οργανωμένη εξυπηρέτηση από μεριά του Κράτους, τών συμφερόντων του διεθνούς μονοπωλιακού κεφαλαίου.

Μέσα στα πλαίσια τής γενικώτερης πολιτικής ή Κυβέρνηση για τήν προστασία του Περιβάλλοντος πετυχαίνει: να θάλει νομικό κάλυμμα που έλειπε μέχρι τώρα, για να κλείσει κάθε μελλοντική συζήτηση με όλους τούς φορείς (επιστημονικούς, τοπικούς, εκπολιτιστικούς, αυτοδιοίκησης κλπ.), που κινητοποιούνται διεκδικώντας καλλίτερη ποιότητα ζωής.

Αθηνά Κολλιγιάννη, γιατρός

'Από τά αρχαία χρόνια στον τόπο μας, φιλόσοφοι και επιστήμονες εκφράσαν τήν ανησυχία τους για τή μόλυνση του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα ο Πλά-

τινας στο έργο του «Πολιτεία» αναφέρεται στον καθορισμό της βελτίωσης αναλογίας μεταξύ πληθυσμού και ενός απεθέματος φυσικών πόρων. 'Ακόμα ο 'Ιπποκράτης, χαρακτηριστικά, υπογραμμίζει τη σημασία της μεταξὺ τῶν στοιχείων τοῦ περιβάλλοντός μας, ἰσορροπίας, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τή διατήρηση τῆς υγείας τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό ἀσφαλῶς ἀποτελοῦσε τήν ἐποχή ἐκείνη μελλοντικές ἀνησυχίες πού σήμερα ἔχουν προσλάβει τόν χαρακτήρα ἐπιστημονικά ἀμέσων κινδύνων.

"Ἔτσι, ἀπό τήν ἀρχαιότητα ἡ υγεία τοῦ ἀνθρώπου εἶχε ἄμεση σχέση μέ τὸ φυσικό περιβάλλον καί τή ρύπανσή του.

Σήμερα ἡ σχέση αὐτή ἔχει σαφῶς ἐπιδεινωθεῖ καί οἱ ἐπιπτώσεις εἶναι ὄχι ἀπλῶς πολλές ἀλλά καί ὀλέθριες.

Αὐτές προκαλοῦνται ἀπό τὸ μολυσμένο ἀέρα, τή γῆ καί τὸ νερό. Τίς πολλαπλές αὐτές ἐπιπτώσεις, ἄς τίς δοῦμε μέ τή σειρά τους, καί πρῶτα-πρῶτα οὗο λόγια γιά τὸ πῶς μολύνεται ὁ ἀέρας καί πῶς μέ τή σειρά του ὁ μολυσμένος ἀέρας ἐπιδρᾷ στήν υγεία τοῦ ἀνθρώπου.

"Ἡ ρύπανση τοῦ ἀέρα δημιουργεῖται ἀπό ἀερολύματα, πού ἀπαρτίζονται ἀπό μικρότατα σωματίδια. Τά μικρότατα αὐτά σωματίδια ἔχουν διαφορετικό μέγεθος καί κατὰ τήν εἰσπνοή τοῦ ἀέρα τὰ πιό μεγάλα ἀπό αὐτά κρατιοῦνται στή μύτη, τὰ μικρότερα περνοῦν στοὺς ὀρόγγχους καί τόν πνεύμονα, καί τὰ πολὺ πολὺ μικρὰ περνοῦν ἀπό τόν πνεύμονα στήν κυκλοφορία τοῦ αἵματος.

"Ἔτσι δηλαδή φθάνουν σέ κάθε σημεῖο τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ μέ ἀποτελέσματα νά δημιουργήσουν σοβαρές λειτουργικές, ἀναπνευστικές καί ψυχονευρωτικές διαταραχές.

"Από τήν ἄλλη, ὁμως, μεριά τὰ σωματίδια αὐτά ἐπειδὴ ἀπορροφοῦν θερμότητα, αὐξάνει ἔτσι ἡ θερμοκρασία τοῦ περιβάλλοντος καί προκαλεῖται ἡ λεγόμενη «Θερμική Ρύπανση» πού σέ συνέχεια μέ τήν ἀπορρόφηση ὕδρατιῶν δημιουργεῖται πύκνωση καί σχηματισμός καπνογέφωσης τέτοιας, πού κάνει τόν ἀέρα πού ἀναπνεύουμε νά εἶναι βαρὺς καί ἀποπνιχτικός.

"Ἐπομένως, ἔχουμε ρύπανση τοῦ ἀέρα, χημική, μέ σκόνη καί θερμική.

"Ἄς δοῦμε, τώρα, ποιές εἶναι οἱ πηγές πού ρυπαίνουν τόν ἀέρα.

"Υπεύθυνα γι' αὐτό εἶναι τ' αὐτοκίνητα, οἱ καυστήρες γιά τήν κεντρική θέρμανση τῶν πολυκατοικιών,

οἱ θερμικοὶ σταθμοὶ γιά τήν παραγωγή ἤλεκτρισμοῦ καί ἄλλες μικρότερες πηγές.

"Ἄλλα, κύρια υπεύθυνα καί αἰτία γιά τή μόλυνση τῆς ἀτμόσφαιρας εἶναι τὰ βιομηχανικά συγκροτήματα, πού στή χώρα μας εἶναι καταναμημένα ἀπρογραμμάτιστα, δηλαδή χωρὶς συνταγματική κατοχύρωση, στίς πιό ἀκατάλληλες περιοχές, δηλαδή κοντὰ σέ ποτάμια, σέ κλειστοὺς κόλπους, κοντὰ σέ πυκνοκατοικημένες περιοχές, σέ περιοχές ὅπου δέν εἶναι δυνατὸς ὁ αὐτοκαθαρισμὸς τοῦ ἀέρα ἀπὸ τὰ ρεῦματα τῶν ἀνέμων καί τίς ὄροχοπτώσεις. Ἄλλα καί πού στόν τόπο μας οἱ μεγαλοβιομηχανοὶ δέν παίρνουν τὰ κατάλληλα μέτρα γιά τήν προστασία πού θά πούμε πάρα κάτω.

"Από τίς πάρα πάνω καύσεις τὰ σύννεφα τῆς καπνομίχλης πού δημιουργοῦνται καλύπτουν τοὺς χώρους καί τοὺς δηλητηριάζουν μέ ὀξειδία τοῦ ἀζώτου, τοῦ θείου, τοῦ ἀνθρακα, μέ αἰθάλη καί ἄλλα.

Οἱ πάρα πάνω χημικές οὐσίες εἶναι τοξικές καί προκαλοῦν διαταραχές στήν υγεία τοῦ ἀνθρώπου, διαφορετικές ἢ μία ἀπὸ τήν ἄλλη, πού ὅταν ἔρχονται σέ ἐπαφή μέ τήν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας γίνονται ἀκόμα πιό τοξικές, σπαστὸ δηλητήριο γιά τοὺς ζωντανοὺς ὀργανισμοὺς. "Ὅταν δὲ πέσουν σὸ νερὸ τότε παίρνουν τὰ νερὰ διάφορα χρώματα.

"Ἐδῶ, θά ἴθελα νά πῶ στίς γυναῖκες τοῦ Συλλόγου Δημοκρατικῶν Γυναικῶν Περιστερίου, πῶς τὰ γαλάξια καί ρῶξ νερὰ πού βλέπουμε στόν Κηφισό, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μολυσμένα νερὰ ἀπὸ τὰ ἀπόβλητα τῶν βιομηχανιῶν τοῦ Περιστεριοῦ.

"Ἄς δοῦμε τώρα τί κάνουν αὐτές οἱ τοξικές οὐσίες καί θά ἀναφέρω μερικὲς πιό ἀναλυτικά:

Τὸ μονοξείδιο τοῦ ἀνθρακα (CO), προκαλεῖ δηλητηριάσεις.

Τὸ θεῖο (S), εἶναι ἀπὸ τὰ πιό ἐπικίνδυνα καί ὅταν ὀξειδώνεται σέ διοξείδιο τοῦ θείου (SO₂) καί κατὰ 83% παράγεται ἀπὸ τίς βιομηχανίες καί μόνο κατὰ 17% ἀπὸ κάθε ἄλλου εἶδους μηχανή, δηλαδή αὐτοκίνητα, θέρμανση πολυκατοικιῶν, κατοικιῶν, κ.ἄ.

Αὐτό, λοιπόν, στίς βιομηχανικές περιοχές συκρατιέται χυμῆλὰ καί εἶναι πολὺ ἐρεθιστικὸ σὸ ἀναπνευστικὸ σύστημα καί γίνεται ἀκόμα ἐρεθιστικότερο ὅταν μετατρέπεται σέ τριοξείδιο τοῦ θείου (SO₃), πού μετατρέπεται στή συνέχεια σέ θεικὸ ὀξύ (H₂SO₄) καί ὅταν παρασύρεται μέ τή ὄροχή στίς θάλασσες, στὰ ποτάμια, τίς λίμνες, σκοτώνει ἀκόμα καί τοὺς ὑδρόβιους ὀργανισμοὺς.

Στίς βιομηχανικές περιοχές δημιουργεῖται νέφωση μέ χαρακτηριστικὴ κοκκινωπὴ ἐκδήλωση. Ἐκτός

δὲ ἀπὸ τὴν ἐπίπτωσίν του στὸ ἀναπνευστικὸ προκαλεῖ δερματικές καὶ ψυχονευρωτικές παθήσεις. Ἐλαττώνει τὴν ὁρατότητα καὶ δημιουργοῦνται ἔτσι παθήσεις τῶν ματιῶν.

Ἀκόμα, τὰ ὀξειδία τοῦ θείου ἐμποδίζουν τὴ φωτοσύνθεση, ἀπαραίτητη γιὰ τὴ διαδίωση καὶ ἀνανέωση τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Φαίνεται, λοιπόν, καθαρά, πῶς ἡ ζωὴ τοῦ πράσινου κοντὰ σὲ περιοχὰς μολυσμένες μὲ ὀξειδία θείου εἶναι ἀδύνατη.

Καὶ ρωτᾶει κανεὶς: «Τί γίνεται μὲ τις βιομηχανίες στὸ Παρισί;» Μπορεῖ νὰ ζήσει τὸ πράσινο ἀφοῦ δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι;

Καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι μονολεκτική: Ο Χ Ι ! Ἐκτὸς βέβαια καὶ παρθῶν τὰ κατάλληλα μέτρα...

Τὸ ἄζωτο (N) καὶ τὰ ὀξειδία του εἶναι τοξικά καὶ ἐρεθιστικά, κύρια ἐμποδίζουν τὴν ὀξυγόνοση τοῦ αἵματος.

Στὶς βιομηχανικές περιοχὰς τὸ διοξείδιο τοῦ ἄζωτου (NO₂) διασπᾶται καὶ εἶναι αἰτία τῆς καπνομίχλης (SMOG) ποὺ προκαλεῖ τὸ θάνατο, σὲ άτομα εὐπαθῆ στὸ ἀναπνευστικὸ σύστημα.

Γιὰ τὰ ὀξειδία τοῦ ἄζωτου εἶναι ὑπεύθυνη κατὰ 77% ἡ βιομηχανία καὶ κατὰ 23% ἡ καύσις ἀπὸ αὐτοκίνητα καὶ ἄλλες μηχανές.

Οἱ ἐνώσεις μολύβδου (Pb) ποὺ χρησιμοποιοῦνται γιὰ ἐσωτερικές καύσεις τῶν μηχανῶν εἶναι ὅπως οἱ ἄλλες χημικὲς ἐνώσεις τοξικές, καὶ οἱ κίνδυνοι αὐξάνουν ὅταν ὑπολογίζεται, ὅτι ἡ κατανάλωσις ἀπὸ 5,5 ἑκατομμύρια τόννους τὸ 1971, θὰ αὐξηθῆι σὲ 9 ἑκατ. τόννους μέχρι τὸ 1981, ἐὰν βέβαια δὲν παρθῶν τὰ κατάλληλα μέτρα.

Οἱ ἐνώσεις μολύβδου (Pb) βρίσκονται στὴ βενζίνη τῶν αὐτοκινήτων καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μολύνουν τὴν ἀτμόσφαιρα. Ὅχι, βέβαια, γιατί τὸ θέλει ὁ ὀδηγός, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι ὁ πιὸ φθηνὸς τρόπος γιὰ νὰ αὐξηθῆι ἡ ἀπόδοσις τῆς βενζίνης.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπιβλαβεῖς γιὰ τὸν ἄνθρωπο οὐσίες ποὺ εἶναι στὸν ἀέρα μπαίνουν, ὅπως εἴπαμε, στὸν ὀργανισμό μὲ τὴν ἀναπνοή.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκτελεῖ 22.000 ἀναπνοὲς στὸ 24ωρο καὶ εἰσπνέει κατὰ μέσον ὄρο 10 κ.μ. ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρα.

Ἀπὸ αὐτὸ κρατᾶει τὸ ἀπαιτούμενο ὀξυγόνο (O₂) καὶ τὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὴ λειτουργία τῆς ἀναπνοῆς διοξείδιο τοῦ ἀνθρακός (CO₂), ὅπως καὶ μικρὴ ποσότητα ὑγρασίας ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα.

Φαίνεται, λοιπόν, καθαρά πῶς ἂν μολυνθῆι ὁ ἀέ-

ρας μὲ σκόνη τῆς κάπνας καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων τοξικῶν ἀερίων, δημιουργοῦνται δυσμενεῖς συνθήκες ἀναπνοῆς μὲ ἐπιπτώσεις σοβαρὰς σὲ θάρος τῆς υγείας τοῦ ἀνθρώπου.

Στὶς περιοχὰς ὅπου οἱ κακὲς κλιματολογικὲς συνθήκες δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἀπομάκρυνση τῶν ἀερίων καὶ τῆς καπνομίχλης παρατηρηθῆκανε σοβαρὰς περιπτώσεις πνευμονοπαθειῶν καὶ θάνατοι. Π.χ. στὸ Λονδίνο τὸ 1954 καὶ τὸ 1957 ἡ νοσηρότητα ἀφοροῦσε τὸ 40% τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὸ 1961 ὁ ἐπιδημικὸς χαρακτήρας θανάτων ὀφειλόταν στὴν καπνομίχλη. Στὸ Βέλγιο τὸ 1930 σημειώθηκαν 63 θάνατοι καὶ στὸ Μεξικὸ τὸ 1950, 22 θάνατοι.

Στὴ χώρα μας καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἀθήνα καὶ Θεσσαλονίκη, ἡ ἐμφάνισις καπνομίχλης αὐξήσε τὴ συχνότητα τοῦ καρδίου τοῦ πνεύμονος, τοῦ ἀσθματος καὶ τοῦ ἐμφυσήματος ἀπὸ 43.112, σὲ 68.900 ἀρρώστους γιὰ τὰ χρόνια 1965 - 1973, δηλαδὴ σὲ μιὰ δεκάτῃ σχεδὸν διπλασιάστηκε.

Στὶς πάρα πάνω εὐρωπαϊκὲς χώρες ἡ νοσηρότητα μειώνεται καθημερινά, γιατί τὰ συνδικάτα τους κρούουν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ συνεχῶς παίρνονται μέτρα προστασίας γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους καὶ τοὺς κατοίκους γύρω ἀπὸ τις βιομηχανικές περιοχὰς.

Στὴ χώρα μας, ὅμως, τὰ μέτρα αὐτὰ ἢ δὲν ὑπάρχουν καθόλου ἢ ὅπου ὑπάρχουν εἶναι ὑποτυπώδεια. Ἡ σκόνη εἶναι ἓνα πολὺ συνηθισμένο χαρακτηριστικὸ στους τόπους δουλειᾶς.

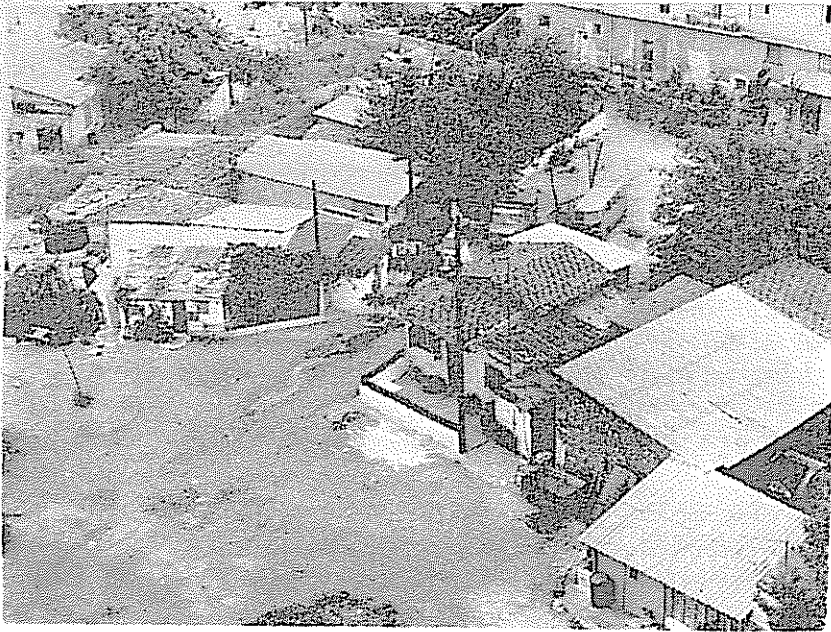
Ἔτσι, οἱ ἐργαζόμενοι καὶ οἱ γύρω κάτοικοι ἀναγκάζεστε νὰ δουλεύετε καὶ νὰ ζεῖτε μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα γεμάτη ἀπὸ σκόνης καὶ κάθε εἶδους ὀρυκτὰ καὶ μεταλλεύματα, στερεά, καύσιμα, πλαστικά, κ.ἄ.

Τὰ μονοπώλια εἶναι, γι' αὐτὸ, ὑπεύθυνα 100%.

Τελευταία, ἔχει ἀποδειχθῆι ὅτι ἡ καπνομίχλη ἔχει ἐπίδραση καὶ στὸ νευροκινητικὸ σύστημα, ὅταν ἀπορροφηθῶν χημικὰ κατάλοιπα τοῦ τύπου μεθυλικῆ ὑδράργυρου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν παράλυση καὶ παραμόρφωση τῶν κάτω ἄκρων, τύφλωσις καὶ ἀδυναμία στὴν ἡμιλία.

Τὸ 1972 στὴν πόλη Μιναμάτα τῆς Ἰαπωνίας σημειώθηκαν πάνω ἀπὸ 100 θάνατοι ἀτόμων νεαρῆς ἡλικίας καὶ ἀποδόθηκε στὴ μόλυνση μὲ μεθυλικὸ ὑδράργυρο. Δὲν παραλείπουμε νὰ ἀναφέρουμε τὴν αὐξημένη συχνότητα καρδιοπαθειῶν καὶ τις ἀποβολὲς τῶν ἐγκύων γυναικῶν.

Στὸ παιδιατρικὸ συνέδριο ποὺ ἔγινε στὴν Ἀθήνα, στὸ Χίλτον, τὸ Γενάρη τοῦ 1975, μὲ θέμα: «Τὸ περιβάλλον ὡς βλαπτικὸς παράγων στὴν υγεία τοῦ παιδιοῦ»,

Ταύρος

αναφέρθηκε ότι η μόλυνση της ατμόσφαιρας προκαλεί στα παιδιά καθυστέρηση στη σωματική τους ανάπτυξη, όπως, επίσης, αναιμία, οραγγίτιδα και δύσκολη προσαρμογή στο σχολείο.

Εδώ θα μπορούσε να σταθεί κανείς και να πει, πώς η αυξημένη συχνότητα ραχίτιδας που έχουμε στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στις πόλεις, δεν οφείλεται ούτε στην έλλειψη ήλιου, ούτε στην έλλειψη τροφής, αλλά, δυστυχώς, στο κακό πολεοδομικό σύστημα, στη διαπίσωση σε ανήλικα υπόγεια, στην έλλειψη πάρκων και παιδικών χαρμών, που να επιτρέπουν την παραμονή και το παιχνίδι των παιδιών στον καθαρό αέρα, και τον ήλιο.

Αντίθετα, είναι αναγκασιμμένα να ζούν και να παίζουν στα κουτιά - κατασκευάσματα, στερούμενα όλα τα πάρκα πάνω και δέδεια με τις σοβαρές επιπτώσεις που είπαμε στην υγεία τους.

Ακόμα:

Ο καθηγητής της Βιονομίας στο Παρίσι και σύμβουλος του Γαλλικού Υπουργείου Προστασίας του Περιβάλλοντος κ. Μ. Καλαποθάκης, αναφέρει ότι, η σεξουαλική ζωή και η ικανότητα αναπαραγωγής των ανθρώπων απειλούνται από τη μόλυνση. Οι γυναίκες παθαίνουν ψυχρότητα και οι άντρες στειρότητα.

Στη Θεσσαλονίκη, σε ανακοίνωση της Ιατρικής Έταιρείας Θεσσαλονίκης σχετικά με τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, οι καθηγητές κ.κ. Βλάχος και Έδριπιδης ανέφεραν ότι, σε 1.000 άτομα που εξετάσαν στη συνοικία Νέο Κορδελιό, αποδείχτηκε ότι κατά την κά-

λυψη με νέφος από αερολύματα από τις κοντινές βιομηχανίες, πολλοί παρουσίαζαν φαγούρα, κοκκινίλες, κάψιμο στα μάτια, δήγμα, έμμεστο, κ.ά.

Εξ άλλου, έρευνητές του Πανεπιστημίου της Πολιτείας της Πενσυλβανίας των ΗΠΑ τονίζουν ιδιαίτερα το ρόλο της ρύπανσης στην ψυχική ισορροπία του ανθρώπου. Αυτοκτονίες, δολοφονικές επιθέσεις, ψυχονευρώσεις, αυξημένη χρήση ναρκωτικών, είναι τα σπουδαιότερα και συχνότερα αποτελέσματα ενός περιβάλλοντος που έχει μολυνθεί.

Οι επιστήμονες υποψιάζονται ότι, οι διάφορες χημικές ουσίες επηρεάζουν όλη τη λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού, έπομένως τη διανοητική του ικανότητα και την ψυχρότητά του.

Όμως η ρύπανση του αέρα δεν σταματάει εδώ: υπάρχουν και κάτω άλλο που μεταδίδεται και με τον αέρα: ο θόρυβος.

Ο θόρυβος έχει διάφορο ήχο ποιοτικά ανάλογα με το όργανο που τον δημιουργεί. Για να ακούμε, ο ήχος πρέπει να έχει μια ορισμένη ένταση, που αν την ξεπεράσει προκαλεί αίσθημα δυσάρεσκιας άρχικά και στη συνέχεια πόνο.

Ο θόρυβος προκαλεί άρχικά μείωση της άκοης και προσωρινή κόπωση. Αλλά, εάν είναι συνεχής, υπάρχουν κίνδυνος να είναι τόσο μεγάλη ή θάλασσα, ώστε η άκοη να μην επανέλθει ποτέ ολοκληρωτικά.

Οι θόρυβοι που δημιουργούνται στην καθημερινή μας ζωή είναι ιδιαίτερα: Οι βιομηχανικοί, οι κυκλο-

φοριακοί, οί των αεροπλάνων και των οικοδομῶν.

Οί βιομηχανικοί θόρυθοι προέρχονται κυρίως ἀπό τίς βιομηχανικές και βιοτεχνικές ἐγκαταστάσεις και τίς χρησιμοποιούμενες μηχανές κατασκευῆς ἔργων.

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι νέο και ἄρχισε μὲ τὴ λεγόμενη βιομηχανική ἐπανάσταση.

Γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους στίς βιομηχανίες ἢ κώψωση ἀποτελεῖ ἐπαγγελματική ἀρρώστια, ὅπως εἶναι ἡ κώψωση τῶν λεδητοποιῶν, τῶν ὑφαντουργῶν, κλπ.

Ἐκτός ἀπὸ τὴν κώψωση τῶν ἐργαζομένων ἔχουν παρατηρηθεῖ καρδιαγγειακές διαταραχές, ἀναστολή τῆς πέψης και τῆς κινητικότητος τοῦ ἐντέρου, διαταραχές τοῦ παγκρέατος, τοῦ θυροειδοῦς, τῆς ὑποφύσεως, τῶν γεννητικῶν ἀδένων, τῶν ἐπινεφριδίων, κ.ἄ.

Διαταραχές τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος ποὺ ἀφοροῦν τὴ νοητική και ψυχική σφαῖρα.

Μείωση τῆς ἀπόδοσης στὴν ἐργασία και τοῦ συγχρονισμοῦ τῶν ἰδεῶν, ἀκόμα και... ὀρθογραφικά σφάλματα.

Ἡ ἐπίδραση στὴν ψυχική σφαῖρα μπορεῖ νὰ φθάσει ἀπὸ τὴν ἀπλή ἐνόχληση μέχρι τὴν ἀφηρημάδα, τὴν κατάθλιψη και τὸ ἄγχος.

Ὅμιδα ψυχιάτρων ἔρηκε ὅτι, στὴν Ἀγγλία ὅσοι ζοῦν κοντὰ στὸ αεροδρόμιο παρουσιάζουν ψηλὸ ποσοστὸ ψυχοπαθειῶν.

Ἀκόμα και ἡ σύγχρονη μουσική προκαλεῖ μείωση τῆς ἀκοῆς κατὰ 20%, κυρίως σὲ παιδιὰ 10 - 15 χρονῶν.

Γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τὸ θόρυθο, δυστυχῶς, ἰσχύει μόνο ἡ ἀστυνομική διάταξη «Περὶ μέτρων κοινῆς ἡσυχίας», ποὺ καθορίζει: πότε ἡ νοικοκυρὰ θὰ τινάξει: τὸ χαλί τῆς, και δὲν παίρνονται βασικά μέτρα γιὰ τὴ μείωση τοῦ θορύθου ἀπὸ τὴν κυκλοφορία, ἢ τὰ αεροπλάνα, βιοτεχνίες, κλπ.

Μέτρα περιορισμοῦ τοῦ θορύθου στὴ βιομηχανία εἶναι ἀνύπαρκα και σὲ πολλές περιπτώσεις ὁ ἐργαζόμενος ὑποβάλλεται: σὲ θόρυθο ὅλο τὸ ὄρω.

Ἡ Ἀθήνα και ἡ Θεσσαλονίκη τὴν ἡμέρα ἔχουν ἐπίπεδα θορύθου ἀνώτερα τῶν 90 decibel, ἐνῶ στίς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔχει καθιερωθεῖ τὸ 70 - 80 decibel σὺν ἀνώτατο ὄριο. Τὸ πράσινο, ὅπως ἀκούσατε, μειώνει τοὺς θορύθους και ἡ ἀναγκαιότητα ὑπαρξῆς του φαίνεται ἀκόμη μιὰ φορά.

Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος δὲν ἀφορᾷ μόνο τὸν ἀέρα, ἀλλὰ και τὴ γῆ και τὸ νερὸ. Ὅλες οἱ χημικὲς οὐσίες ποὺ μολύνουν τὸν ἀέρα, πέφτουν στὴ γῆ, και φθάνουν στίς λίμνες και τίς θάλασσες.

Στίς θάλασσες τὰ ἀπόβλητα τῶν βιομηχανιῶν

φθάνουν και ἀπ' εὐθείας, ὅπως στὸν Ταῦρο, Ἐλευσίνα και ἄλλου.

Ἡ γῆ και τὸ νερὸ ἐκτός ἀπὸ τὰ ἀπόβλητα τῶν βιομηχανιῶν μολύνονται και ἀπὸ τὰ στερεὰ δημοτικά και ἀτομικά ἀπορρίμματα, τὰ γεωργικά φάρμακα, τὰ ζιζανιοκτόνα και ἐντομοκτόνα.

Ὅλα αὐτὰ και ἰδιαίτερα τὰ στερεὰ, κατακλύζουν γόνιμες γεωργικὲς περιοχές ἢ μὲ ἀστική ἀξία ἐκτάσεις, ὅπως στὸ Περιστέρι: ὁ χῶρος ποὺ διαλέχθηκε γιὰ νεκροταφεῖο τῶν αὐτοκινήτων, εἶτε ἀκόμα μαζεύονται: σὲ ἀνοιχτοὺς λάκκους ἢ ρέματα ἀκάλυπτα.

Ὅπως π.χ. και πάλι: στὸ Περιστέρι ὑπάρχουν 6 ἀκάλυπτα ρέματα. Στὴν ὁδὸ Ἀριστάρχου, ὑπάρχουν ὀθρόνερα και δύο πολυκατοικίας στὴ Φιλιατρῶν 34 και Φιλιατρῶν και Σφακτηρίας μὲ τὰ ἀνοιχτὰ γεμάτα ὀθρόνερα ὑπόγεια ποῦ, ἐκτός ἀπὸ τὰ ἐντομα ποὺ κυκλοφοροῦν, διατρέχουν κίνδυνο τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ πέσουν σ' αὐτὰ παίζοντας.

Ἔτσι, τὰ ἀπόβλητα ρυπαίνουν σοδὰρὰ και ἐπικίνδυνα τὴ γῆ γιὰ τὴν υγεία τῶν ἀνθρώπων προκαλώντας διάφορες ἀρρώστιας ὅπως γαστρεντερίτιδες, δερματικά νοσήματα κ.ἄ. και μπορεῖ νὰ φθάσει μέχρι τῆς χολέρας, ἡπατίτιδα, τυφοειδῆ και ἀκόμη και αὐτὴ τὴν πανούκλα, ἀρρώστιας ποὺ και σήμερα συχνὰ προκαλοῦν τὸ θάνατο.

Στὸ Περιστέρι εἰδικά, τίς μέρες μας ἔχουν παρατηρηθεῖ κροσύματα λεῖψιμάνωσης (Kala - azar), ἀρρώστιας ἐπικίνδυνης και θανατηφόρας, ποὺ εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ μεταδοθεῖ ἂν ἕνας ψόφιος σκύλος, φορέας τῆς ἀρρώστιας, παταχθεῖ σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ ὀ ρέματα.

Ἡ ποσότητα τῶν ἀπορριμμάτων συνέχεται αὐξάνει γιατί οἱ ἐπιχειρηματίες χρησιμοποιοῦν γιὰ τίς ἀνάγκες τους πλαστικά και χαρτιὰ ποὺ δὲν σαπίζουν οὔτε διασυνικοδομοῦνται, μὲ ἀποτέλεσμα ἐκτάσεις ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι δεινροφυτεμένες, εἶναι κατελημμένες μὲ δουνὰ σκουπιδιῶν.

Ἐνας ἀκόμη ἀόρατος κίνδυνος ρύπανσης και μάλιστα ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος ὅλων εἶναι ἡ ραδιενέργεια. Οἱ ἐπιπτώσεις τῆς εἶναι γνωστὲς ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς Χιροσίμα και τοῦ Ναγκασάκι.

Στὸν τόπο μας ἡ στάθμη τῆς ραδιενέργειας ἔχει αὐξηθεῖ ἀπὸ τίς ἐκρήξεις ποὺ γίνονται στίς στρατιωτικὲς δάσεις, π.χ. Σούδα Κρήτης, κ.ἄ.

Ἡ μετάδοσή τῆς γίνεται ὄχι μόνο μὲ τὸν ἀέρα ἀλλὰ και ἀπὸ τὰ φυτὰ, στερεὰ και υγρά και μὲ τὴ χρήση τους φθάνουν στὸν ἀνθρώπινο ὄργανισμό. Ὅλεθριες θὰ εἶναι οἱ ἐπιπτώσεις μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ πυρηνικοῦ σταθμοῦ στὴν Κάρυστο.

Η κατάσταση του νερού δεν είναι καλύτερη. Το καθαρό και κατάλληλο για να πιούμε νερό όλο και λιγότευει· αλλά καταναλώνεται σε υπέρογκη ποσά από τις βιομηχανίες για τις διάφορες ανάγκες. Π.χ. για να παρασκευαστεί χαρτί αξίας 10 δρχ. χρειάζονται 50 λίτρα νερού, για τη βυρσοδεψία χιλιάδες τόνοι. Τα νερά αυτά δεν καθαρίζονται· ώστε να ξαναχρησιμοποιηθούν. Αυτό όμως δεν συμφέρει τους βιομήχανους γιατί η δαπάνη είναι μεγάλη. Ακόμη δε χρησιμοποιείται και σαν πηγή ενέργειας, ψυκτικό μέσο και άλλα.

Σήμερα σε πολλές συνοικίες το νερό μοιράζεται από το νεροστά, φυλάγεται σε θυτία και είναι σχεδόν ακατάλληλο για πόσιμο. Το νερό καθαρίζεται σαν πόσιμο, όταν εκπληρώνει: όρισμένες προϋποθέσεις στη σύνθεσή του από μέταλλα, μικροοργανισμούς και άλλα.

Το νερό στη Φύση ακολουθεί ένα συνεχή κύκλο και μπορεί να θεωρηθεί σταθερό. Πριν λίγα χρόνια δεν υπήρχε πρόβλημα νερού για την ανθρώπινη φυλή. Με την αύξηση του πληθυσμού και τη βιομηχανική εξέλιξη οι απαιτήσεις σε νερό αυξήθηκαν δυσανάλογα.

Η ρύπανση του φυσικού νερού και η έλλειψη καθαρού επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Σε πολλά ευρωπαϊκά και αμερικάνικα ποτάμια μειώνεται η αλγεία και εκατομμύρια ψαριών φονεύονται.

Τον Ιούνιο του 1975 βρέθηκαν μεγάλες ποσότητες από νεκρά ψάρια στο Μεγάλο Πεύκο σαν αποτέλεσμα ρύπανσης αυτής της περιοχής.

Η κατάσταση που επικρατεί στο Σαρωνικό έχει περιγραφεί από υπότροφους του Π.Ο.Υ. όπως οι κ.κ. Grigs, Παπακωστόπουλος, Ζαφειρόπουλος, που λένε ότι οι συγκεντρώσεις αντιμονίου, αρσενικού, αργύρου και ψευδαργύρου είναι 8 - 200 φορές μεγαλύτερες στον κόλπο της Έλευσίνης σε σχέση με άλλες περιοχές που δεν έχουν μολυνθεί.

Η περιοχή που έχει καταστραφεί από τα απόβλητα έχει έκταση το λιγότερο 13 τετραγωνικά και βάθος 20 μέτρα.

Στην Επίδαυρο ή καταστροφή φθάνει τα 60 μέτρα βάθος, ενώ η αλγεία, η δημοσία υγεία και ο τουρισμός έχουν επηρεασθεί δυσμενώς.

Στη χώρα μας η χωροκατανομή των βιομηχανιών, που, όπως είπαμε, έγινε κατά τρόπο άναρχο, χωρίς να παρθούν τα κατάλληλα μέτρα, περιορίστηκε κοντά σε κλειστές θάλασσες ή περιοχές όπου θα τους εξασφάλισουν το μεγαλύτερο κέρδος που δεν θα εξασφάλιζαν αν τα συγκροτήματα ήταν σε μακρινές περιοχές.

Έτσι, ο Σαρωνικός, ο Θερμαϊκός και ο Παγασητικός είναι οι περισσότερο μολυσμένες θάλασσες της

χώρας. Σ' αυτές υπάρχουν περιοχές ακατάλληλες για κολύμπι και αλγεία.

Στο Ν. Φάληρο, π.χ., ανά 100 κ. έκ. νερού υπάρχουν 4.086 κολοβακτηρίδια, στο Μοσχάτο 11.121 και στη Βούλα 324, δηλαδή πέρα από τα επιτρεπτά όρια όπως ανακοίνωσε το Υπουργείο Πολιτισμού. Δηλαδή, οι περιοχές αυτές είναι ακατάλληλες για κολύμπι.

Για τις περιοχές όπου δεν υπάρχει κατασκευασμένο αποχετευτικό δίκτυο, ο κίνδυνος μόλυνσης του καθαρού νερού από τους θόθρους όταν οι σωλήνες περνούν κοντά και μπορεί να έχουν διαβρωθεί από διάφορες αιτίες, είναι μεγάλος και μπορεί να μεταδοθούν διάφορες αρρώστιες, ακόμα και από τα υλικά κατασκευής. Π.χ. στο Περιστέρι πέρυσι το καλοκαίρι η Υγειονομική Υπηρεσία έκασε την παροχή νερού σε δυο δρόμους στον Άνω Λόφο, γιατί οι σωλήνες είχαν διαβρωθεί από τα νερά των θόθρων. Πρόσφατο παράδειγμα το 25ο Δημοτικό Σχολείο, που το έδαφος διαβρώθηκε από την υγρασία των νερών του θόθρου και άποτελει θανάσιμο κίνδυνο για τα παιδιά, γιατί πιθανό να γίνει καθίζηση.

Παράλληλα, μερικές από τις απορρυπαντικές ουσίες, τα ζιζανιοκτόνα, τα μικροδοκτόνα, επιστρέφουν αναπόφευκτα στα επιφανειακά και υπόγεια νερά αφού χρησιμοποιηθούν στα σπίτια, μαγειρεία και κύρια στα εργοστάσια και μολύνουν το πόσιμο νερό, από αιτία του κακού αποχετευτικού δικτύου.

Στο Περιστέρι, π.χ., όταν ανέθει ή στάθμη του υπόγειου νερού, τότε πολλά υπόγεια σπιτιών γεμίζουν με θορόνερα και οι κάτοικοι καλούν τα θυτία τουλάχιστον 2 φορές την εβδομάδα.

Γνωρίζοντας οι ιδιοκτήτες των θυσιφόρων την ανάγκη που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι, αρχίζει το εξευτελιστικό παζάρι και καμιά φορά αντιμετωπίζουν την άρνηση ή καθυστέρηση στη μετάδοση. "Ας αφήσουμε ότι το άδειασμα των θυτιών γίνεται όσο πιο κοντά και πρόχειρα για να εκτελέσουν πιο πολλά δρομολόγια. "Όλα αυτά δείχνουν πόσο είναι ανάγκη τα θυσιφόρα να περάσουν στα χέρια της αυτοδιοίκησης, ώστε η δουλιά να γίνεται σωστή και με την προοπτική να γίνει σωστό αποχετευτικό δίκτυο, άρτιο σε όλη την περιοχή.

Είναι, επομένως, άπαραίτητος ο βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων από όποιονδήποτε και αν προέρχονται, για να επιζήσουν οι άνθρωποι και το πράσινο.

Ο κίνδυνος μόλυνσης δεν είναι μόνο άμεσος, άλ-

λά και έμμεσος. Π.χ. τὰ ψάρια πού έχουν προσλάβει υδροάργυρο από απόβλητα βιομηχανικών, όταν τὰ φάνε οί άνθρωποι παθαίνουν δηλητηρίαση.

Τò Ίνστιτούτο Ίατρικής και Ώκεανογραφίας τής Γαλλίας αναφέρει ότι οί ψαροφάγοι, αν φάνε πάνω από 2 κιλά τήν εβδομάδα κινδυνεύουν από τύφλωση, παράλυση και τέλος θάνατο.

Τά νερά τής θάλασσας ρυπαίνονται και από τὰ φορητά πετρελαιοφόρα και όλα τὰ άλλα καράδια. Ο Σαρωνικός π.χ. μολύνεται και από τὰ πολεμικά πλοία και ιδιαίτερα του θου Στόλου.

Η λύση του προβλήματος μόλυνσης - ρύπανσης του περιβάλλοντος και έπομένως ή διάσωση τής ψυχικής υγείας του ανθρώπου και γενικότερα του πολιτισμού, όρίζεται στη νέα αντίληψη και εφαρμογή των τεχνολογικών εξελίξεων, στην ανακαίνιση τής ποιότητας των ειδών, στη συστηματική πάλη ενάντια στην κατασπατάληση των πρώτων υλών και φυσικών πόρων. Αυτό όμως προϋποθέτει τον ύπολογισμό όχι μόνο του όφελους τής στιγμής, αλλά και των αναγκών τής αύριανής μέρας, τή σταθερή προγραμματισμένη ύποστήριξη των έρευνητών που αποδλέπουν στην αλλαγή τής τεχνολογίας, τήν αδιάκοπη επιστημονική έπαιρεία για τή φυσική ισορροπία, δηλαδή απαιτούνται όλα εκείνα που δεν μπορεί να κάνει ο καπιταλισμός, όπου πρυτανεύει τò ξέφρενο κυνήγι του μέγιστου κέρδους.

Στή Σοβιετική Ένωση τò 1970 δαπανήθηκαν τεράστια ποσά χρημάτων για κατασκευή αεροκαθαριστών νέου τύπου και χρησιμοποιούνται σε πολλές βιομηχανικές πόλεις, Λένινγκραντ, Κίεβο, Γκόρκυ, Ντόνετς και άλλοι και τὰ τελευταία χρόνια οί άρρώστιας του αναπνευστικού έχουν ελαττωθεί αν όχι εξαφανισθεί.

Οί βιομηχανικές πόλεις χτίζονται με υγιεινές προδιαγραφές και χωρίζονται σε ζώνη κατοικίας, ζώνη βιομηχανίας, ζώνη ύπηρεσιών και ζώνη μεταφορών.

Ανάμεσα στη βιομηχανική και στη ζώνη κατοικίας παρεμβάλλεται μιὰ πράσινη προστατευτική έκταση, σπαστός πνεύμονας οξυγόνου για τούς κατοίκους τής πόλης.

Στό Περιστέρι, όπως ακούσατε, υπάρχουν 163 βιομηχανίες και 3.000 βιοτεχνίες, τò δὲ πράσινο λείπει σχεδόν ολοκληρωτικά. Νά, λοιπόν, πόσο έκτεθειμένοι είσαστε στους κινδύνους αν τόσο έσεις οί ίδιοι όσο και τò κράτος δεν πιέσετε τὰ μονοπώλια να εφαρμόσουν τὰ κατάλληλα μέτρα προστασίας για τή ρύπανση, αν δεν αυξηθεί τò πράσινο με πάρκα, φαρδείς δενδροφυτεμένους δρόμους, αν δεν διατηρηθούν οί πλατείες που

υπάρχουν, αν δεν γίνει άριστο αποχετευτικό δίχτυο και αν τελικά δεν απομακρυνθούν, αν όχι όλες, οί περισσότερες βιομηχανίες από τήν περιοχή.

Δεν υπάρχουν ιατρικά στατιστικά στοιχεία για τò Περιστέρι, όπως υπάρχουν για τήν Έλευσίνα, όπου είναι γνωστό, ότι ο άέρας μολύνεται κάθε χρόνο με 100.800 τόννους μονοξειδίου του άνθρακος (CO), 80.500 τόννους τσιμέντο, 1.700 τόννους υδρογονάνθρακα και ότι οί κάτοικοί τής εμφανίζουν τò μεγαλύτερο δείκτη νοσηρότητας, όπου οί εργάτες ήλικίας 39 χρόνων θγαίνουν σε σύνταξη από πνευμονοκονίαση και όπου πολλοί έχουν τυφλωθεί. Τελευταία, με τή δραστηριότητα των συνδικαλιστών και τής αυτοδιοίκησης δημιουργήθηκε επιτελείο γιατρών για να κάνει έρευνα στον πληθυσμό τής Έλευσίνας και έχουν εξετασθεί πάνω από 2.000 άτομα.

Πρέπει να μη σταματήσει ή κινητοποίηση των συλλόγων και οργανώσεων για τήν άσκηση πίεσης προς όλες τις κατευθύνσεις. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει προληπτική ιατρική ή ιατρική τής εργασίας να προλαβαίνονται τουλάχιστον πολλές από τις άρρώστιας.

Αλλ' ούτε και δικαστήρια που να επιβάλλουν ποινές στους υπεύθυνους των βιομηχανιών.

Όπως έγινε πριν από λίγες μέρες στην Ιταλία, όπου στους υπεύθυνους για καρκίνο τής κύστης στους εργαζόμενους σε βιομηχανίες, υποδλήθηκαν ποινές 20 χρόνων φυλάκισης.

Η επίπτωση των όσων είπαμε στην υγεία των ανθρώπων δεν κάνει διάκριση, γι' αυτό ο τελικός σκοπός σας πρέπει να είναι ή συσπείρωσή σας γύρω από τούς άρμόδιους φορείς, ή έγγραφη σας στους προσδευτικούς συλλόγους και οργανώσεις ώστε όλοι μαζί να προδείτε στις απαιτούμενες ενέργειες.

ΤΑΥΡΟΣ

Η εκδήλωση οργανώθηκε από: Τρεις συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων. Δύο έξωραϊστικούς. Έναν άθλητικό όμιλο και τò Σύλλογο Δημοκρατικών Γυναικών.

Επαναλήφθηκαν οί παραπάνω όμιλίες προς τούς Δημότες του Ταύρου που τούς άπασχολούν τὰ ίδια περίπου προβλήματα με τò Περιστέρι.

Τονίστηκε μεταξύ άλλων:

Εκτός από τò μεγάλο αριθμό εργοστασίων σε σχέση με τούς κατοίκους τής περιοχής, 23.000 κάτοικοι — 500 εργοστάσια, επικρατεί παντελής έλλειψη προγραμματισμού στην ανάπτυξη τής βιομηχανίας.

ΠΕΣΙΝΕ

Χριστίνα Παπαθανασίου, χημικός - μηχανικός

Η ρύπανση της ατμόσφαιρας και η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι σε πολύ χειρότερη κατάσταση εξαιτίας των ατμοσφαιρικών των βιομηχανικών της περιοχής. Στόν Ταύρο υπάρχουν σήμερα 450 εργοστάσια που είναι σιδηροβιομηχανίες, βαφεία, βιομηχανίες πλαστικών, θυροδεψίες, κλωστοϋφαντουργεία, εργοστάσια χρωμάτων, γυαλάδικα, φαρμακοβιομηχανίες, και ένα σωρό άλλα, ανακατεμένα με τα σπύκια της πόλης και όλα αυτά μέσα στο θρόνο του Δήμου Ταύρου.

Μέσα σ' όλες τις άλλες έστιες μόλυνσης είναι και το θέμα του ρέματος «Προφήτη Δανιήλ». Υπάρχει πρόβλημα αποχέτευσης ιδιαίτερα στην περιοχή «Ε-ΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΙ» που στερείται εντελώς αποχετευτικού δικτύου. Υπάρχει, επίσης, και πρόβλημα ύδρευσης ιδιαίτερα στην περιοχή της «ΠΑΑΤΑΝΑΣ». Οι κάτοικοι εκεί υποφέρουν πραγματικά από έλλειψη νερού.

Αμέτρητα άλλα καθημερινά προβλήματα κάνουν τη ζωή τους ακόμα πιο δύσκολη. "Ας μην ξεχνάμε τις πλατείες και το Πράσινο. Ούτε ένας χώρος σε ολόκληρη τη συνοικία δεν είναι διαμορφωμένος σε πλατεία. Σε μια πόλη πολλών τ. χλμ., γεμάτη με εργοστάσια, δεν υπάρχει ούτε ένα πάρκο. Παντού, όπου φτάνει το μάτι υπάρχουν φουγάρα αντί για δέντρα. Οι παιδικές χαρές και οι χώροι για την άθληση της νεολαίας είναι ανύπαρκτοι.

Παίρνουμε για παράδειγμα το εξής:

Σε 4 μ. περίπου από τα πισσάδικα βρίσκεται ο μοναδικός παιδικός σταθμός, που διαθέτει η συνοικία. Έβδομήντα παιδιά αναπνέουν κάθε μέρα καπνιά από τα πισσάδικα, ενώ οι φωνές τους πνίγονται μέσα στο θόρυβο των μηχανών. Ο Ταύρος έχει 28.000 κατοίκους, διαθέτει 4 δημόσια Δημοτικά σχολεία, τα δυο συστεγάζονται. Ένα δημόσιο Γυμνάσιο, μαζί με Λύκειο. Στην περιοχή υπάρχουν ακόμα δυο ιδιωτικά σχολεία. Ένα που στεγάζει Γυμνάσιο και Δημοτικό μαζί και το άλλο μόνο Δημοτικό.

Ένα άλλο ζωτικό πρόβλημα του Ταύρου είναι οι εργατικές κατοικίες, που έχτισε πρόχειρα, άπρογραμματίστα, ή χούντα. Αυτές, μέσα σ' ένα χρόνο που κατοικήθηκαν παρουσίασαν ρωγμές και έσπασαν οι άγωγοί αποχέτευσης με αποτέλεσμα να είναι επικίνδυνες για τη ζωή των κατοίκων. Από την άλλη το μέρος που διαλέχθηκε για να χτιστούν είναι δίπλα στα εργοστάσια και τις βιομηχανίες που ρυπαίνουν και μολύνουν την ατμόσφαιρα και προκαλούν προβλήματα υγείας.

Δίκαιη είναι η αγωνία όλων μας για το σήμερα και το αύριο της ποιότητας της ζωής μας που μέρα με τη μέρα τη βλέπουμε να υποδαθμίζεται.

Απάνθρωπος γίνεται οι πόλεις μας χωρίς κάλυψη των βασικών αναγκών μας, χωρίς έργα υποδομής, χωρίς πράσινο, πνιγμένες στα καυσάερια και τις βιομηχανικές μολύνσεις. Τα ελάχιστα δάση μας καίγονται, ενώ οι άλλοτε πεντακάθαρες άκτές μας έγιναν άπλησιστες από τα βιομηχανικά απόβλητα. Και ασφαλώς, δεν θα ήταν υπερβολή εάν λέγαμε, ότι τον πιο βασικό λόγο στην υποδάθμιση αυτή έχει η βιομηχανική μόλυνση τόσο για τις αστικές όσο και για τις αγροτικές περιοχές μας.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του εργοστασίου αλουμινίου της πολυεθνικής Πεσινέ, στην παραλία Διστόμου. Κράτος εν κράτε: στην περιοχή αυτή, «γαλλικό έδαφος» όπως χαρακτηρίστηκε από υπεύθυνο όργανο ο γύρω από το εργοστάσιο χώρος, ή Πεσινέ, ρήμαξε τον τόπο με το εκλυόμενο υδροφθόριο σε μια έκταση 12 χιλιομέτρων.

Η κτηνοτροφία της περιοχής καταστράφηκε από την προσβολή των βοστών των αιγοπροβάτων, τα μελίτσια εξοντώθηκαν, τα άμπέλια ξερόθηκαν, οι άμυγαλιές και έλιές έπαυσαν να καρποφορούν. Οι διαμαρτυρίες για τις καταστροφές των κατοίκων των γύρω από το εργοστάσιο χωριών και η αγωνία τους για πιθανές επιπτώσεις και στη δική τους υγεία και ιδιαίτερα στην υγεία των μικρών παιδιών τους θρήκε από το κράτος μια καθρή ανταπόκριση.

Έτσι, με καταστραμμένη οικονομία οι κάτοικοι της περιοχής έμειναν στο έλεος της πολυεθνικής. Μόνος τρόπος επίδρασης ή πρόσληψη στο αλουμίνιο. Γι' αυτό, δεν είναι παράξενο, πώς η Πεσινέ έχει τη δύναμη να εξαγοράζει σιωπή και συνειδήσεις.

Αλλά και ο Κορινθιακός κόλπος δεν γλυτώνει την καταστροφή από τα απόβλητα του εργοστασίου που χωρίς έπεξεργασία ρίχνονται στη θάλασσα. Όλοι όσοι άσκολήθηκαν με το θέμα γνωρίζουν πολύ καλά, πόσο μεγάλοι είναι οι κίνδυνοι για τη θάλασσα από τα απόβλητα ενός τέτοιου εργοστασίου και πόσο αυστηρή είναι η άμερικάνικη νομοθεσία για τις αντίστοιχες βιομηχανίες που βρίσκονται στη χώρα τους.

Αλλά δεν φταίει μόνο η Πεσινέ όπως δεν φταίνε

μόνο οι διάφορες βιομηχανικές μονάδες που μολύνουν τον τόπο μας. Κατά κύριο λόγο υπεύθυνοι είναι εκείνοι που τις τελευταίες δεκαετίες κυβέρνησαν αποκλειστικά τη χώρα μας και δεν προσέδεψαν, δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν — στενά δεμένοι με τα μεγάλα συμφέροντα — να τους εναντιωθούν.

"Άλλωστε είναι γνωστό πώς άλλα λέγονται στο λαό και άλλα υπογράφονται στα υπουργικά γραφεία. Πρόσφατα ή ΕΡΤΕΑ («Νέα», 3-12-77) κατήγγειλε την επέκταση της βιομηχανίας σημειώνων «ΧΑΛΥΨ» στην περιοχή Ασπροπύργου παρά τις εξαγγελίες για απαγόρευση ίδρυσης και επέκτασης βιομηχανικών στην περιοχή του κόλπου της Έλευσινας.

Φταίει επίσης ή απρογραμμάτιστη ανάπτυξη, ή έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού και έργων ύποδομης κι ακόμη ή έλλειψη νομοθεσίας που θα επιβάλλει στον επιχειρηματία τη λήψη μέτρων για προστασία του περιβάλλοντος και θα τον υποχρεώνει να αξιοποιήσει τη σύγχρονη τεχνολογία όχι μόνο για τη μεγιστοποίηση του κέρδους του αλλά και για την προστασία του κοινωνικού συνόλου. Χαρακτηριστικό της έλλειψης νομοθεσίας είναι ή προχθεσινή δίκη βιομηχανίας του Πειραιά, για τη δυσσομία που εξέπεμπε και παραπέμφθηκε για παράβαση του υγειονομικού κανονισμού γιατί δεν υπήρχε νομοθεσία για ρύπανση της ατμόσφαιρας («Νέα», 3-12-77).

Φταίει ή μη συμμετοχή της αυτοδιοίκησης και των φορέων της κάθε περιοχής στη λήψη αποφάσεων που αφορούν τη χωροταξία και την ανάπτυξη της. Τέλος, φταίει ή άσυνείδηση των πολυεθνικών και των συνεργατών τους, που καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον μας, αξιοποιώντας για λογαριασμό τους στο βαθμό που τους συμφέρει, τον πλούτο της δικής μας γης. Υπεύθυνη με λίγα λόγια είναι ή έλλειψη κρατικής πολιτικής. Γιατί με τα κατάλληλα μέτρα δεν είναι δύσκολο να συνυπάρχουν ή βιομηχανική ανάπτυξη και ή ποιότητα ζωής.

Υπάρχει όμως ακόμα μια διάσταση του προβλήματος που αφορά ένα μεγάλο μέρος του εργαζομένου λαού μας. Είναι οι συνθήκες στους χώρους δουλειάς. Ίδιαίτερα δεξ είναι το πρόβλημα των εργαζομένων στη βιομηχανία. Στην παραγωγή, στα εργοστάσια, στις φορτώσεις και στους άλλους χώρους των βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Αυτοί, υφίστανται έντονότερα από τον υπόλοιπο πληθυσμό τις επιπτώσεις της βιομηχανικής μόλυνσης, αφού ζουν και εργάζονται στις πηγές που την προκαλούν. Αυτοί πληρώνουν με θυσία της ψυχικής και σωματικής τους υγείας και πολλές

φορές με την ίδια τη ζωή τους τα κέρδη και υπερεκμετάλληση των μεγάλων βιομηχανιών.

Σ' αυτή την τραγική κατηγορία ανήκουν ασφαλώς κι οι υπάλληλοι της Πετινέ. Στα διάφορα τμήματα των εγκαταστάσεών της, άφόρητες γίνονται πολλές φορές οι συνθήκες δουλειάς από τη σκόνη του θωξίτη, της ασδέστου, τη σόδα, την πίσσα, το διοξειδίο του θείου, τις ύψηλές θερμοκρασίες, την ύγρασία, τους θορύβους και κυρίως το υδροφθόριο και φθοριοϋχα άλατα του τμήματος της ηλεκτρολυτικής παραγωγής του αλουμινίου. Γι' αυτό και ιδιαίτερα σκληρές και επικίνδυνες μπορούν να χαρακτηρισθούν οι συνθήκες δουλειάς των εργαζομένων στο τμήμα αυτό. Έδω δέν χρειάζονται φλύαρες περιγραφές. Είναι αρκετό να αναφέρουμε, ότι μέσα σε 14 μήνες, από τους 180 εργαζομένους σ' αυτό αρρώστησαν από θρογγικό άσθμα και τις επιπτώσεις του οι 28. Από αυτούς ένας σημαντικός αριθμός είναι άνικανος πιά για εργασία. Έτσι, νέοι και γεροί άνθρωποι χρήσιμοι για την οικονομιά τους και την κοινωνία μεταβάλλονται μέσα σε λίγο καιρό σε σακάτηδες και οικονομικό βάρος του κοινωνικού συνόλου.

Η εταιρεία, έκανε πράγματι επένδυση 20 εκατ. δολαρίων για προστασία όπως λέει των εργαζομένων και του περιβάλλοντος. Όμως ή επένδυση αυτή, τουλάχιστον ως προς τους εργαζομένους, έφερε αντίθετα αποτελέσματα. Γιατί το υδροφθόριο, που εκλύεται στο περιβάλλον, δεσμεύεται τώρα κατά μεγάλο ποσοστό από την άλουμίνα ανακυκλούμενη, προς μεγάλο οικονομικό όφελος της εταιρείας. Άλλά με την ανακύκλωση ή συγκέντρωσή του αυξάνει σημαντικά στο χώρο δουλειάς, με συνέπεια την αύξηση των κρουσμάτων του θρογγικού άσθματος μεταξύ των εργαζομένων στην ηλεκτρόλυση.

Στις άπεργίες του προσωπικού για υγιεινότερες συνθήκες δουλειάς, ή απάντηση είναι κύμα απολύσεων. Γνωρίζει καλά ή Πετινέ, ότι μόνο έτσι μπορεί να κερφθεί έστω και προσωρινά το ήθικόν λίγων άπ' αυτούς αφού όλοι ξέρουν καλά, ότι δέν έχουν τίποτα να περιμένουν από την κρατική προστασία.

Η απόγνωση των εργαζομένων στην Πετινέ έγινε άφορμή για τη σημερινή μας συγκέντρωση. Από τη συμπαράστασή μας περιμένουν τη σωτηρία τους, αλλά και τη σωτηρία, όπως λένε, όλων των άλλων που βρίσκονται στην ίδια ή χειρότερη μοίρα μ' αυτούς.

Χρέος όλων μας, όλων των φορέων που ασχολούνται με το περιβάλλον είναι να βοηθήσουμε και χρέος της Πολιτείας ν' ακούσει τη φωνή μας.

Ο Σύνδεσμος Ἑλληνίδων Ἐπιστημόνων ζητᾷ ἀπὸ τὸ κράτος:

1) Τὴν ἐπιβολὴν προδιαγραφῶν (πράγμα εὐκόλο ἀφοῦ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀντιγραφή τῶν προδιαγραφῶν ἄλλων χωρῶν πού ἤδη τίς ἔχουν ἐφαρμόσει).

2) Ἀξιοποίηση τῆς σύγχρονης τεχνολογίας γιὰ προστασία τῶν ἐργαζομένων.

3) Μετάθεση ὑποχρεωτικῶν ἐργαζομένων σὲ ἀνθυγιεινὰ τμήματα, ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρονικὸ διάστημα, σὲ ἄλλα λιγότερο ἀνθυγιεινά.

4) Αὐξημένες ἄδειες γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους σὲ ἀνθυγιεινὲς συνθήκες.

5) Ἐφαρμογὴ βόρου γιὰ τίς ἀνθυγιεινὲς ἐργασίες καὶ τίς βάρδιες 24ώρου δάσεως.

6) Ὑποχρεωτικὴ ἰατρικὴ παρακολούθησις ἀπὸ κρατικὸς γιατροὺς, σὲ συχνὰ χρονικὰ διαστήματα, τῶν ἐργαζομένων κάτω ἀπὸ ἀνθυγιεινὲς συνθήκες. Τὰ ἔξοδα θὰ ἐπιβαρύνουν τὴν ἐπιχείρησι.

7) Γνωστοποίηση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἰατρικῶν ἐξετάσεων στοὺς ἐνδιαφερομένους.

8) Ὑποχρεωτικὴ μισθοδοσία τῶν ἐκτὸς ἐργασίας παθόντων μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς φυσιολογικῆς συνταξιοδότησής τους.

9) Κρατικὴ παρακολούθησις γιὰ ἐφαρμογὴ τῶν πρὸ πάνω καὶ ἀυστηρὲς κυρώσεις στοὺς παραβάτες.

Ἐκπαιδευτικοί: Τὸ ἐξωσχολικὸ βιβλίον

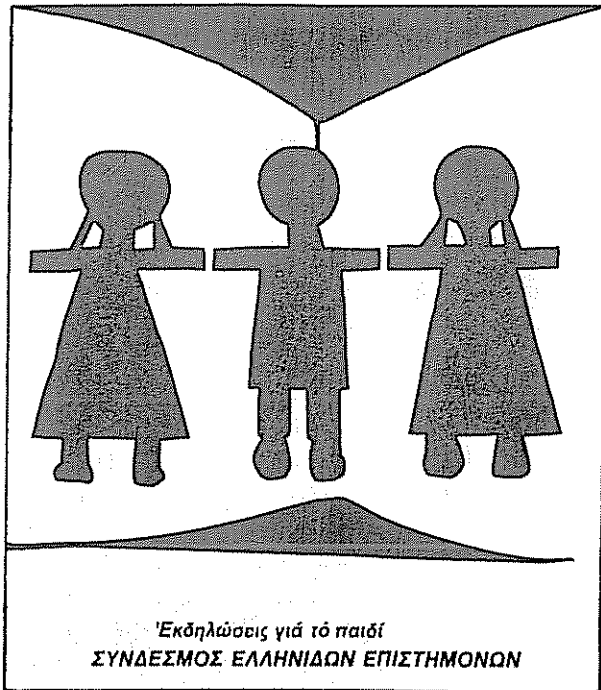
Θὰ πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε πῶς τὸ παιδικὸ βιβλίον, τὸ ἐξωσχολικόν, εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὸ παιδί, ὅσο τοῦ εἶναι τὸ σχολεῖο, τὸ παιχνίδι, ἡ τροφή. Τὸ βιβλίον, τὸ καλὸ βιβλίον, εἶναι ἓνα ἀνοιχτὸ παράθυρον, ἀπ' ὅπου τὸ παιδί μπορεῖ νὰ γνωρίσει τὸν κόσμον, νὰ τὸν ἀγκαλιάσει. Ἡ γνώσις πού τοῦ προσφέρεται ρι-

ζῶνει γιὰ πάντα μέσα του, πλαταίνει τὸν ὀρίζοντά του.

Ὅμως, στὸν τόπον μας δὲν ὑπάρχει κρατικὴ μέριμνα γιὰ τὸ ἐξωσχολικὸ βιβλίον. Καμμιά. Μόλις περάσεις τὰ σύνορα τῆς πρωτεύουσας, τὸ βιβλίον εἶναι ἀνύπαρκτο. Πού εἶναι οἱ δανειστικὲς βιβλιοθήκες; οἱ σχολικὲς; — Ἀντίθετα, πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ δασκάλου καὶ τοῦ ἐπιθεωρητῆ κρέμεται σὰ σπάθια μιὰ ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου πού ἀπαγορεύει νὰ συστήνεται στὰ παιδιά νὰ διαβάζουν ἐξωσχολικὰ βιβλία. Ὁ φοβισμένος ἢ ὁ στεγνοκέφαλος δάσκαλος ὑπακούει στὴν ἐγκύκλιον· ὁ τολμηρὸς καὶ φωτισμένος πού θὰ θελήσει νὰ σπρώξει τὰ παιδιά νὰ διαβάζουν, πού εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ συμβουλέψει, σκοντάφτει σ' ἄλλο ἀνυπερβλήτο ἐμπόδιο: τὸ βιβλίον εἶναι πανάκριβο εἶδος. Πῶς θὰ τ' ἀγοράσει ὁ γονιός;

Κι ἔτσι τὰ παιδιά τῆς Ἑλλάδας ἔχουν σὰ μοναδικὴ πνευματικὴ τροφή τὰ ξενόφερτα περιοδικὰ Made in USA, τὰ κόμικς, πού εἶναι φτηνὰ καὶ βρίσκονται κρεμασμένα σ' ὅλα τὰ περίπτερα τῆς χώρας. Περιοδικὰ κακόγουστα, ἀνόητα, μὲ πρωταγωνιστὲς τὸ χρῆμα καὶ τὴν βία. Γι' αὐτὰ δὲν ὑπάρχει ἐγκύκλιος...

Ὁ Σύνδεσμος Ἑλληνίδων Ἐπιστημόνων ξεκίνησε μέσα στὸ χειμῶνα τοῦ 1977 μιὰ σημαντικὴ κίνησις γιὰ τὴν διάδοσι τῶν καλῶν ἐξωσχολικῶν βιβλίων. Μὲ παιδοψυχολόγους, συγγραφεῖς καὶ εκπαιδευτικοὺς ἄρχισε νὰ φέρνει βόλτα τίς συνοικίαις τῆς Ἀθήνας. Ἄνοιξε ἕναν ἐλεύθερον διάλογον μὲ τὰ παιδιά τῶν σχολειῶν. Μὲ τὴν συνεργασία τῶν Δημάρχων καὶ τῶν δασκάλων, αὐτὲς οἱ συναντήσεις ἦσαν θετικὰ ἀποτελεσματικὲς. Πα-

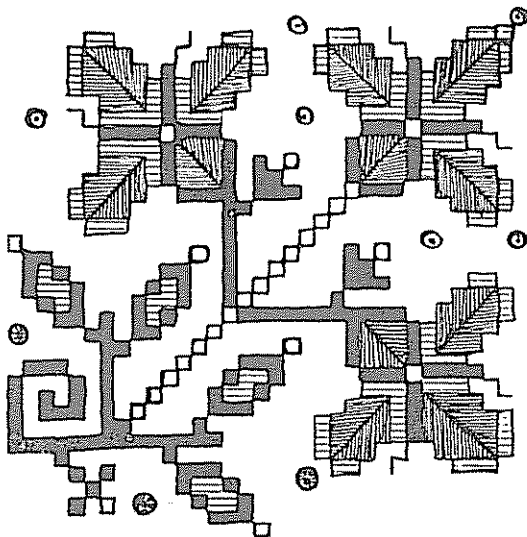

ρατηρήσαμε πόσο τὸ παιδί ἀκούει κι ἀπαντάει θαρρα-
 τὰ καὶ μὲ εὐκρίνεια. Πόση χαρὰ νοιώθει ὅταν παίρ-
 νει μέρος σὲ τέτοιες συζητήσεις. Δὲ βαρύνεται, ἀντίθε-
 τα ἢ προγραμματισμένη ὥρα του εἶναι λίγη, θάθελε
 νὰ κρατοῦσε πιά πολύ. Τὸ βιβλίο ἀσκέι πάνω στὸ παι-
 δι μιὰ γοητεία ποὺ μοιάζει νᾶναι πιά δυνατὴ κι ἀπὸ
 τὸ παιχνίδι ἢ τὴν τηλεόραση. Φτάνει νὰ τὸ πιᾶσει τὸ
 παιδί στὰ χέρια του, νὰ τὸ ἀνοίξει, νὰ τ' ἀρχίσει...
 Φυσικά, διαβάζει ὅ,τι τοῦ λᾶχει. Ἔτσι, διαπιστώσα-
 με πὼς τὰ κόμικς εἶναι ἢ καθημερινὴ ἀνάγνωσή του.
 Στὶς συζητήσεις ποὺ κάναμε, τὰ πιά πολλά παιδιά εἶ-
 χαν τὴν εὐκρίνεια νὰ ὑπερασπιστοῦν αὐτὰ τὰ περιο-
 δικά, νὰ ἐξηγήσουν γιατί τὰ διαβάζουν: — Μὲ διασκε-
 δάζουν — Ἔχουν πλάκα, ἔχουν εἰκόνες, περιπέτεια,
 ὁ ἥρωας μπορεῖ νὰ τὰ κάνει ὅλα!.. Ὅμως, ποτὲ δὲν
 μπῆκε θέμα σ' αὐτὶς τίς συζητήσεις ν' ἀπαγορευτοῦν
 τὰ κόμικς. Ἡ δουλειὰ τοῦ Συνδέσμου Ἑλληνίδων Ἐ-
 πιστημόνων ἦταν νὰ παρουσιάσει τὴν κακὴ τους πλευ-
 ρά, νὰ μιλήσει γιὰ τὸ καλὸ βιβλίο. Νὰ κεντρίσει τὸ

παιδί ἔτσι ποὺ νὰ τὸ κάνει νὰ προβληματιστεῖ: δηλα-
 δὴ νὰ ξέρει τί διαβάζει.

Σ' αὐτὸ τὸ διάλογο τὴν πρώτη θέση τὴν εἶχε τὸ
 παιδί. Οἱ γονεῖς ἀκούγαν μὲ ζωντὴ ἐνδιαφέρον κι ὑ-
 στερα μιλοῦσαν καὶ κείνοι.

Πιστεύουμε πὼς αὐτὴ ἢ προσπάθεια ἦταν μιὰ κα-
 λὴ ἀρχὴ ποὺ δὲν πρέπει νὰ μείνει χωρὶς συνέχεια. Ὁ
 Σ.Ε.Ε. νὰ ταξιδέψει καὶ πιά μακριά, στὰ χωριά καὶ
 στὶς πόλεις, νὰ ξαναπάει στὶς ἴδιες συνοικίες τίς περ-
 σινὲς καὶ νὰ συνεχίσει τὸ διάλογο μὲ τὰ ἴδια παιδιά,
 μὲ τοὺς ἴδιους γονεῖς. Ἀφοῦ τὸ κράτος εἶναι κουφὸ
 — ἀπὸ ἀμέλεια τάχα; — θὰ πρέπει ὅλοι ὅσοι νοιά-
 ζονται γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου, νὰ ὑπερασπιστοῦν τὸ
 δικαίωμα τοῦ παιδιοῦ: ἀπὸ νῆπιό νὰ γνωριστεῖ μὲ τὸ
 βιβλίο, μὲ τὸ καλὸ βιβλίο, ν' ἀρχίσει νὰ τὸ διαβάζει
 ἀπὸ τὴν πρώτη δημοτικῶ. Εἶναι ἓνα ὄπλο σίγουρο
 ποὺ δὲν σκοτώνει, ποὺ μαθαίνει στὸ παιδί καὶ στὸν
 αὐριανὸ πολίτη νὰ σκέφτεται λήφτερα γιὰ τὴν τύχη
 του καὶ τὴν τύχη τῆς Πατρίδας του.

Συνέδρια

Τὸ Συνέδριο γυναικῶν ἐπισημόνων ἐπὶ Stirling — Σκωτία

Στὸ τέλος Αὐγούστου ἀρχῆς Σεπτεμβρίου ἔγινε στὸ Stirling τῆς Σκωτίας τὸ Συνέδριο τῆς Διεθνoῦς Ὁμοσπονδίας Γυναικῶν Ἐπισημόνων. Ὁ Σύνδεσμός μας ἐκπροσωπήθηκε γιὰ πρώτη φορά — μετὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς Διοικήσεώς του — ἀπὸ τὴ Γενική του Γραμματεία Ἄσπα Παπαθανασοπούλου, τὴ Σύμβουλο Διεθνῶν Σχέσεων Ἡρώ Λάμπρου καὶ ἓνα ἀπλό μέλος του, τὴ δικηγόρο Καίτη Παπαρρήγα - Κωσταδάρα.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου ἀπὸ πλευρᾶς θεμάτων καὶ τρόπου ἐργασίας ἐμείλιξε πολὺ ἐνδιαφέρον. Τὰ βασικὰ θέματα «Οἱ γυναικείες παράγοντες ἀλλαγῆς» καὶ «Ἡ γενιὰ τοῦ μέλλοντος» εἶχαν καταναμηθεῖ σὲ ὁμάδες ἐργασίας, ἀνάλογα μὲ τὴ δήλωση συμμετοχῆς τῆς κάθε ἀντιπροσώπου. Μετὰ ἀπὸ μαρκεῖς ἐπὶ μέρους συνεδριάσεις τῶν διαφόρων ὁμάδων — ὃ κάθε τομέας περιλάμβανε περισσότερες ὁμάδες τῶν 20 ἀτόμων, κατὰ τὸ δυνατόν ἀντιπροσωπευτικῆς τῶν χωρῶν ποὺ μετείχαν, ποὺ κατέγραψαν τὶς παρατηρήσεις καὶ τὶς προτάσεις τῶν μελῶν τους — τὰ πορίσματα καὶ οἱ προτάσεις τους κατέληξαν στὶς συνεδριάσεις - ὁλομέλειες τοῦ Συνεδρίου. Σ' αὐτῆς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς χειροκροτούς καὶ τὰ ψηφίσματα τῶν ἀντιπροσωπειῶν, ἔγινε καὶ ἡ τροποποίησις τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Διεθνoῦς, ποὺ εἶχε ἀρχίσει πρὶν ἀπὸ 3 χρόνια στὸ Κιότο.

Παράλληλα μὲ τὰ πιὸ πάνω λειτουργήσαν καὶ τμήματα μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ τίτλο «Κύκλοι ἐνδιαφερόντων», ὅπου καθηγητὲς καὶ ἄλλοι εἰδημόνες ἐμφάνιζαν σὲ μιὰ συνεδρίαση διαλεκτικὰ τὸ θέμα τους καὶ τὴν ἐπομένη γινόταν ἡ ἐπίσκεψις τοῦ χώρου ὅπου τὸ συγκεκριμένον θέμα ἐφαρμόζεται. Τέτοιοι κύκλοι, πραγματικὰ ἐνδιαφέροντες, ἦταν 1) ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐπὶ Σκωτία, 2) ἡ δόμησις τῶν καινούργιων πόλεων, 3) κοινωνικῆς μελέτης ὅπως ἐπὶ τὴν πρὸς τοὺς πολίτες δοθῆναι τῆς Πολιτείας, στὶς γυναικείες φυλακῆς κ.ἄ., 4) διομηχανία, 5) ἐκπαίδευσις καὶ δὴ «ἀνοιχτὸ σχολεῖο», «διδασκαλία ἀπ' τὴν τηλεόρασις», σκωτσέζικα Πανεπιστήμια, παλιὰ καὶ σύγχρονα. Σ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους εἶχαν δηλώσει συμμετοχὴ καὶ οἱ δικῆς μας ἀντιπρόσωποι. Ἦταν ὡστόσο πολὺ δύσκολη ἡ παρα-

καλούθησή τους, γιατί συνέπιπταν μὲ τὶς συνεδριάσεις τῶν ὁμάδων. Μᾶς ἐνθάρρυνε ὁμως τὸ γεγονός ὅτι μετείχαν κυρίως νέες γυναῖκες (μὴ ἐκλεγμέναι ἀντιπρόσωποι), ἀφοῦ σ' αὐτὰς περίσσειε ὁ χρόνος.

Στὸ τραῖνο ποὺ μετέφερε τὶς τρεῖς ἀντιπροσώπους μας ἀπὸ τὸ Λονδίνο ἐπὶ Σκωτία τὰ πρώτα σαγκαῖα ἀνησυχίας γιὰ τὴν ποιότητα τῶν συνεδρίων τὰ αἰσθανθήκαμε, ὅταν ἀναρωτήθηκαμ ὅταν πόσες ἀπὸ τὶς ὑπέρφηρες καὶ ἀνούσιες συνεπιδάκτισσες εἶχαν τὸν ἴδιον προσορισμό. Αὐστυχῶς, οἱ ἀνησυχίες πῆραν σάρκα καὶ ὅστ' ὅταν, στὸν τελικὸ σταθμὸ, κατέβηκαμ ὅλες οἱ πιὸ πάνω «κυρίες». Δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία: τὸ Συνέδριο ἦταν «τῶν γηραιῶν κυριῶν», ποὺ κατὰ παράδοξον (γιὰ τοὺς ἀνίδεους) συγκυρία, ἐπὶ συντριπτικῆς τοὺς πλειοψηφία ἦταν ἐκπαιδευτικῆς. Τὶς ἐπόμενες μέρες δόθηκε ἡ εὐκαιρία τῆς διαπίστωσις, ὅτι στὰ δάχτυλα τῶν γηραιῶν μετριόντουσαν οἱ γκατρίνες, ἀρχιτεκτόνισσες καὶ δικηγόρινες.

Μὰ ἀκόμη πιὸ ἀνησυχαστικὸ ἦταν τὸ πνεῦμα ποὺ κυριαρχοῦσε σ' αὐτὰς τὶς συνεδριάσεις, τόσο τῶν ὁμάδων ὅσο καὶ τῆς ὁλομέλειας. Συνέπεια τῆς ἡλικίας τῶν ἀντιπροσώπων; Ἡ μήπως ἔκφρασις τῆς ταυτότητος τῶν μελῶν - χωρῶν, ποὺ στὸ σύνολόν τους ἦταν γῶρες τῆς Δυτ. Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν ἐταίρων τῆς τοῦ Τρίτου Κόσμου; Ὅστε γιὰ δείγμα συμμετοχῆς προοδευτικῶν χωρῶν καὶ φυσικὰ οὔτε λόγος νὰ γίνεταὶ γιὰ σοσιαλιστικῆς. Ἀπογοήτευσις ἐπὶ μέλη τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας. Μὰ ἔσφινκα κυριάρχησε ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεσις. Ἐπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ προσπαθήσουμε νὰ πείσουμε τὸ Συνέδριο γιὰ τὸν ἀέρα ἀλλαγῆς ποὺ φυσικὰ ἐπὶ δικῆς μας χώρα μὲ σύγχρονα νὰ κάνουμε τὰ μέλη του νὰ καταλάβουν ὅτι δὲν εἶναι πιὰ δυνατὴ ἡ κυριαρχία τῶν συντηρητικῶν ἀντιλήψεων. Χρειάστηκε ἀριστὴ προσπάθεια καὶ ἀπὸ τὶς τρεῖς. Ἡ Ἄσπα Παπαθανασοπούλου μέλησε ἐπὶ δικῆς τῆς ὁμάδας ποὺ εἶχε γιὰ ἐπεξεργασία τὸ θέμα «Ἡ γενιὰ τοῦ μέλλοντος».

Κατέληξε νὰ χειροκροτηθεῖ καὶ ἀπὸ κείνη τὴ στιγμὴ ἔνοιωσε ἓνα κύμα συμπάθειας νὰ τὴν περιβάλλει.

Ἡ Καίτη Κωσταδάρα στήν ομάδα «Ἡ γυναίκα φορέει ἀλλαγῆς» εἶχε ἀρκετές δυσκολίες νά ξεπεράσει, γιατί ἡ ἐπί κεφαλῆς Βελγίδα εἶχε τή γνώμη, ὅτι οἱ ἀποφάσεις πού θά παίρνονταν στό Συνέδριο, καθώς κι οἱ ἀντίστοιχες προτάσεις δέν θάπρεπε νά φέρουν τήν Ὀμοσπονδία ἀντιμέτωπη μέ τίς Κυβερνήσεις τῶν χωρῶν «πού ὁπωσδήποτε κάποια σικοπιμότητα ἐξυπηρέτων ὅταν καταλήγουν στήν υἱοθέτηση μέτρων ἀντίθετων πρὸς τήν ἀντίληψη τῶν πολιτῶν τους». Χρειασθήκα προσπάθεια γιά νά τονισθεῖ τὸ γεγονός, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ἡμεῖς οἱ γυναῖκες νάμιαστε φορεῖς τῆς ἀλλαγῆς, ἀν δέν θέλουμε νά κακοκαρδίσομε τοὺς «ἀρχοντές» μας. Καί ξαφνικά στήν ομάδα ἀρχισαν ν' ἀκούγονται καί ἄλλες φωνές. Ἀπὸ καὶ πού πιστεύαμε ὅτι μόνο ἐκπρόσωπους τῆς συντήρησης εἶχε τὸ Συνέδριό μας, ἀνακαλύψαμε ξαφνικά γυναῖκες πού ἤρθαν νά προσθέσουν τῇ φωνῇ τους στή δική μας γιά πραγματική ἀλλαγῆ. Μὲ ἀποκορύφωμα καί ἀληθινὴ ἱκανοποίηση γιά μᾶς τίς Ἑλληνίδες τὴν ὀμιλία τῆς Ἡρώς Λάμπρου, πού σὺν ἀρχηγὸς τῆς ἐλληνικῆς ἀντιπροσωπείας μίλησε στὴ σχετικὴ σύναξη ἐμφανίζοντας μερικὲς ἀπὸ τίς δραστηριότητες τοῦ ἐλληνικοῦ Συνδέσμου. Διαλέξαμε γιά θέμα τὸ ἐξωσχολικὸ διδλίο. Καί

ἡ Ἡρώ, μέ τὰ ὀμορφα γαλλικά της, τοὺς ἐξήγησε γιατί δόθηκε ἰδιαίτερη ἐμφαση σ' αὐτό· τῇ σημασία πού εἶχε ἰδιαίτερα γιά τὸ Ἑλληνοπούλο, πού σέρνει πίσω του μιά «δαρειαὶ κληρονομιά ἐνὸς φορτωμένου πολιτιστικὰ παρελθόντος», καί τοῦ ὁποίου ἡ ἐκπαίδευση δέν εἶναι δυστυχῶς ἀντίστοιχη, τὸ σωστὸ ἐξωσχολικὸ διδλίο. Κι ἀκόμη, περιέγραψε μέ ἀδρές γραμμὲς τὸν τρόπο πού δεύλεψαν πάνω στό θέμα, στίς λαϊκὲς γειτονιές, τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου.

Τελικά, φύγαμε μέ τὴν ἱκανοποίηση ὅτι δέν ἦταν χαμένος χρόνος αὐτὸς πού διατέθηκε γιά τὴ συμμετοχή μας σ' ἓνα τέτοιο συνέδριο, κι ὅτι ἄξιζε ἡ προσπάθεια. Ἀφοῦ δυνατὴ ἀκούστηκε ἡ προοδευτικὴ φωνὴ τῆς Ἑλλάδος καί σφριγγλὸς κι ὅλο ζωντάνια ἀναδείχτηκε ὁ Ἑλληνικὸς Σύνδεσμος. Κι ἀφοῦ — ὅπως στίς τελευταῖες μας συναντήσεις διαπιστώσαμε — λίγο πιὸ μακριὰ ἀπὸ τίς ἐκλεγμένους ἀντιπροσώπους ἀνυπόμονα περιμένουν οἱ νεώτερες γυναῖκες νά παραλάβουν τὴ σκυτάλη καί νά μεταδώσουν στοὺς συλλόγους τους καί μέσα ἀπ' αὐτοὺς στὸν κόσμον ὀλόκληρον — σὲ κάτι παρόμοιες μέ τὴν τοῦ Stirling συναντήσεως — τὸ προοδευτικὸ πνεῦμα τῶν καιρῶν μας.

Βιβλία

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ

‘Ο Πλάτωνας μισογύννης... και φεμινιστής

Και ο τίτλος και ο υπότιτλος του σύντομου αυτού άρθρου είναι: ξένα. Τον πρώτο τον δανείστηκα αυτούσιο από ένα ελληνικό βιβλίο που κυκλοφόρησε δυο χρόνια πριν με αρκετή επιτυχία και που, κάνοντας σύγχυση μεταξύ μισογυνισμού και αντιφεμινισμού, με μεγαλύτερη επιτυχία κατόρθωσε να διαβάσει στον Πλάτωνα την όριστική καταδίκη της γυναίκας, μη δικαιώνοντας ούτε τη γυναίκα ούτε τον Πλάτωνα. Το δεύτερο τον παράλλαξα από ένα ξένο άρθρο (D. Wender, «Plato Misanthrope and Feminist», «Arethousa», 6, 1971, 75-90) που, παρά τις κάποιες υπερβολές του, ίσως και παρανοήσεις του στο διαδόητο θέμα του πλατωνικού έρωτα, κατόρθωσε, ξεχωρίζοντας τα προσωπικά αισθήματα από τις επιχειρηματολογικά τεκμηριωμένες φιλοσοφικές θέσεις, να δώσει επιγραμματικά αρκετή αλήθεια από την έτυμηση του Πλάτωνα για τη γυναίκα. Γιατί ούτε ο μισογυνισμός αναγκαστικά προϋποθέτει ή συνεπάγεται καταδικαστικές θέσεις για την πνευματική και την κοινωνική ισοτιμία της γυναίκας με τον άνδρα, ούτε ο φιλογυνισμός κυφορεί πάντα γόνιμες αξιώσεις για τη γυναικεία χειραφέτηση.

Πολλές φορές μάλιστα και το αντίθετο. ‘Ο «φιλογύννης», θέλοντας τη γυναίκα κτήμα και όργανο της ματαιοδοξίας και της οποιας ικανοποίησής του, πασχίζει με κάθε τρόπο να την κρατά μακριά από τα κοινά — που είναι ο χώρος που κερδίζεται ή χειραφέτηση και η ισοτιμία — ενώ ο μισογύννης με την προοπτική να χρησιμοποιήσει τη γυναίκα, για να απάλλαξει ο ίδιος από μερικές μεγάλες εθύνες, δεν διστάζει να της παραχωρήσει τα δικαιώματα που θα αναδείξουν την προσωπικότητά της. Παράδειγμα σύγχρονο του Πλάτωνα ο Ξενοφών, που μ’ όλο το φιλογυνισμό του ήθελε να κρατήσει τις γυναίκες χαμηλά, παρ’ όλο που «την ίδια άρετή άνδρός και γυναικός» διακήρυξε κοινός τους δάσκαλος ο Σωκράτης. ‘Ενώ είναι πασίγνωστο ότι ο Πλάτωνας, παρά τον ένδεχόμενο μισογυνισμό του — που συνάγεται από μερικά γεγονότα της προσωπικής

του ζωής και κάποιες κοινότητες, παραδοσιακές φράσεις κατεσπαρμένες επεισοδιακά σε μερικούς διαλόγους — ευαγγελίστηκε αιώνας πριν στην πολιτεία που δραματίστηκε τις βασικές θέσεις για τις οποίες με πάθος αγωνίστηκαν όλα τα νεώτερα φεμινιστικά και απελευθερωτικά κινήματα: πίστη στις πνευματικές ικανότητες της γυναίκας, ισότητα στην παιδεία και τη σταδιοδρομία, ίσες ευκαιρίες για αντίστοιχες δυνατότητες, μ’ ένα λόγο, δικαιώματα ανάλογα με τις υποχρεώσεις. ‘Όταν κανείς ψάχνει για τη θέση της γυναίκας στον Πλάτωνα, δεν θα σταθεί τόσο στο μέρος της καρδιάς του όσο στη φιλοσοφική, κοινωνική και πολιτική του συνείδηση. Έτσι έγινε κοινός τόπος ή αναζητήση των πρώτων σπερμάτων του φεμινισμού στο Ε’ βιβλίο της πλατωνικής «Πολιτείας».

Οι παρά κάτω σκέψεις δεν αποτελούν συστηματική έκθεση της πλατωνικής θεώρησης για τη γυναίκα που δεν θα είχε τη θέση της εδώ κι ούτε θα χωρούσε στον περιορισμένο χώρο που μου παραχωρήθηκε. Ούτε εξ’ άλλου ή έρευνητική μου δραστηριότητα στο πλατωνικό αυτό θέμα επαρκεί για μια εξαντλητική διερεύνηση του προβλήματος. Δεν αποτελούν παρά το πρόχειρο ξεπλήρωμα ενός παλιού χρέους στον Πλάτωνα, τη γυναίκα και την αλήθεια. Γιατί εδώ ισχύει μοναδικά παραλλαγή του παλιού ρητού «φίλοι και ο Πλάτων και η αλήθεια». Και η γυναίκα.

Δεν χρειάζεται όμως να είναι κανείς εξαιρετικά ειδικός για να ξέρει ότι, αν η θέση του Πλάτωνα απέναντι στη γυναίκα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί απερίφραστα προοδευτική και θετική σε όλα τα έργα του, είναι τουλάχιστον αμφίρροπη. Χρειάζεται βέβαια βαθύς προβληματισμός και πολλή μεθοδικότητα για να αξιολογηθούν σωστά οι διάφορες αναφορές στη γυναίκα στους διαλόγους σχετικά με τα διάφορα επίπεδα της σκέψης του και τα πρόσωπα των διαλόγων, για να ανιχνευθεί μια εξακριβωμένα προσωπική στάση. ‘Οποιαδήποτε όμως ιστορία της φιλοσοφίας, της πολι-

τικής κυρίως φιλοσοφίας και της κοινωνιολογίας και αν φυλλαμετρήσει κανείς, και ιδιαίτερα οποιαδήποτε ανάλυση της «Πολιτείας» και των «Νόμων», θα βρει τον Πλάτωνα να χαρακτηρίζεται ως ο πρώτος συνειδητός φεμινιστής φιλόσοφος στην ιστορία. Γιατί οι θέσεις που έχουν κάποια διαρύτητα για τον καθορισμό της τοποθέτησής του δεν είναι τόσο μερικές άπειροδιακές παρατηρήσεις του στους μύθους ή στους «εἰκότας» λόγους του, ή παρομοιακές, αντιπροσωπευτικές της εποχής του εκφράσεις, αλλά οι διακηρύξεις του για τη φύση και τις ικανότητες της γυναίκας ως πολιτικού ζώου στα πολιτικά του έργα και ως ήθικου όντος στα ήθικά, όπως στο «Μένωνα». Ο ενδεχόμενος μισογυνισμός του, ακόμα ίσως και η ευνουία — ή η άνοχη του — για τις αποπνευματωμένες όμοφυλοφιλικές σχέσεις με την παιδαγωγική τους σκοπιμότητα — και τούτο δεν μπορεί να λεχθεί τόσο άπροδλημάτιστα λόγω της θέσης του στο θέμα αυτό στην «Πολιτεία» και κυρίως στους «Νόμους» — δεν αναγκάζουν τις φεμινιστικές του απόψεις στα πλαίσια του ριζοσπαστικού πολιτικού του προγράμματος. Η S. B. Pomeroy, στο έργο της «Feminism in Greek literature from Homer to Aristotle», στο άρθρο «Feminism in Book V of Plato's Republic», καθώς και στο διόγιο «Godesses, Whores, Wives and Slaves: Women in classical antiquity» επισημαίνει το φεμινισμό του, και ή P. Huby, «Plato and modern ethics», μιλά για πολλές προσδευτικές ιδέες του. Με τη γενική αυτή άποψη συμφωνούν και οι J. Vogt, U. Pauli, J. Adam, E. Taylor, V. Zinserling, Leopoldt και πολλοί άλλοι. Και όσο επιφυλακτικός και αν είναι ο Cumming, «A study of the status of women», 1973, δεν αρνείται την τολμηρότητα των άρχων του. Και είναι γνωστές οι αντιρρήσεις του R. Levinson, «In defence of Plato», κατά των παλαιών απόψεων των Kelsen και Fite σχετικά με τον πλατωνικό έρωτα κυρίως, που έμμεσα υποτιμούν τη γυναίκα.

Οι κάποιες επιφυλάξεις για τὰ κίνητρα των φεμινιστικών του θέσεων, για τις προθέσεις της πολιτικής του να μην άγρησταύσει άπλως τὸ μισὸ τοῦ πληθυσμοῦ, για τὸ σκοπὸ του να θγάλει τὴ γυναίκα ἀπὸ τοὺς προστατευτικούς τοίχους τοῦ σπιτιοῦ και νὰ τὴ ρίξει στὴν ἀγορὰ, τάσσοντάς την ἀντὶ στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνδρα και τῶν παιδιῶν της στὴν ὑπηρεσία τῆς πολιτείας, καθώς και για τὴ σωστή του ἢ μὴ ἐκτίμηση τῆς συναισθηματικῆς ὑψῆς τῆς γυναικείας φύσης και τῆς ἀπεγνωσμένης τῆς ἔγνοιας για εὐτυχία, δὲν καταφέρνουν νὰ θέσουν σὲ ἀμφισβήτηση τὴν πίστη του στὴ

γυναίκα σὰν ἠθικὴ και πολιτικὴ προσωπικότητα. Ὅπως οὔτε οἱ ἀρνητικὲς κάποτε ἀναφορὲς του στὴ γυναίκα, στὸ πρόσωπο κυρίως τῆς Ξανθίππης στὴν «Ἀπολογία» και τὸ «Φαίδωνα», οἱ ὑπαινιγμοὶ του στὸν «Πολιτικὸ» οἱ παιγνιώδεις ἐτυμολογίαι στὸν «Κρατύλο», ἢ μειωτικὴ ὄντολογικὰ ἐπάρχησή της στὸν «Τίμαιο» και ἡ χαμηλὴ θέση τοῦ φυσιολογικοῦ ἔρωτα στὸ «Σομπόσιο», καθώς και οἱ διάφορες «διακριτικὲς» θέσεις συνομιλητῶν του που ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης τῶν διαλόγων ἀνακρεῖ, δὲν ἐπιτυγχάνουν νὰ ἐπισκιάσουν τὴ θέση που τῆς ἔδωσε ὡς ἠθικῆς ὑπόστασης στὸ «Μένωνα» και ὡς πολιτικὰ ὑπεύθυνου ἀτόμου και τοῦ «μεγίστου μαθητήματος» ἄξιου στὴν «Πολιτεία», ἀλλὰ και στοὺς «Νόμους» συγκριτικὰ με τὴν νομοθεσία τῆς πόλης του και τῆς εποχῆς.

Ἔτσι στὴ σύντομη αὐτὴ θεώρηση θὰ προσπαθήσω νὰ ἀνιχνεύσω τὴ γνώμη τοῦ Πλάτωνα για τὴν ἠθικὴ ἰσοτιμία, τις πνευματικὲς ικανότητες και τὴν πολιτικὴ ὑπευθυνότητα τῆς γυναίκας στὸ «Μένωνα», στοὺς «Νόμους» και κυρίως στὴν «Πολιτεία», που ἀποτελεῖ τὸ κορύφωμα και τῆς πλατωνικῆς διαλεκτικῆς και τῆς πλατωνικῆς προσδευτικότητας στὸ θέμα τῆς ἰσότητας τῶν δύο φύλων.

Στὴ γιγαντομαχία για τὸν ὀρισμὸ τῆς ἀρετῆς στὸ «Μένωνα», σὲ συνάρτηση με τὸ κεντρικὸ πρόβλημα τοῦ διδασκτοῦ της ἢ ὄχι, ἀνάμεσα στὸ σηῆνος τῶν ἀρετῶν που ἐξαπολύει, μιλά ὁ Μένωνας για ἀρετὴ ἀνδρὸς και γυναικῆς ὀρίζοντας τὴν πρώτη ὡς ἰκανότητα «τὰ τῆς πόλεως πράττειν, και πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς, και αὐτὸν εὐλαθεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν», και τὴ δεύτερη «ὡς δεῖ... τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σώζουσάν τε τὰ ἔνδον και κατήκουσιν οὖσαν τοῦ ἀνδρός» (71 E). Αὐτὸ τὸ σηῆνος τῶν ἀρετῶν δὲν τὸ δέχεται ὁ Σωκράτης ἀλλ' ἀναζητᾷ τὸ «εἶδος» που ἔχουν κοινὸ και ἢ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα και ἢ ἀρετὴ τῆς γυναίκας, και στὸ ὅποιο προσβλέποντας κανεὶς μπορεῖ ἀτόφια τὴν ἀρετὴ νὰ ἀναγνωρίσει. Πιὸ συγκεκριμένα, ὅπως δὲν δέχεται διαφορὲς μεταξὺ ἀνδρα και γυναίκας στὶς περιοχὲς τῆς ὑγείας και τῆς ἰσχύος, ἔτσι δὲν δέχεται διαφοροποίηση τοῦ ἀνδρα και τῆς γυναίκας ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴ, παρ' ὅτι ὁ Μένωνας δὲν δέχεται τὴν ἀναλογία. Γιατί για τὸν Πλάτωνα βασικὴ προϋπόθεση για τὴν καλὴ διοίκηση και τῆς πόλης και τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἢ σωφροσύνη και ἢ δικαιοσύνη. Καὶ καταλήγει: σ' αὐτὸ τὸ θέμα: «τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφοτέροι δέονται, εἴπερ μέλλουσιν ἀγαθοὶ εἶναι, και ἢ γυνὴ και ὁ ἀνήρ, δικαιοσύνης και σωφροσύνης» (73 B), ἀπηχώντας τὴ σω-

κρατική άποψη που βρίσκουμε στον Ξενοφώντα (Συμπόσιος 2, 9: «ή γυναικεία φύσις οὐδὲν χείρων τῆς τοῦ ἀνδρός ὡσαυτά γυγάναι»), που θά επικριθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, στὴ «Πολιτικά» που ἀντανάκλα τις τρέχουσες λαϊκές ιδέες τῆς ἐποχῆς του: «καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός, οὐδ' ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ὡσαυτὸ Σωκράτης, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχική, ἡ δ' ὑπεραρκική». Καὶ ὅπως δὲν διστάζει νὰ μιλήσει ὁ Πλάτων γιὰ τὴ «σοφωτάτη Διοτίμα», τὴν «καλὴ Σαπφώ», τὴν Ἀσπασία καὶ τὴν Ἀλκίππη, που ἤξερε ν' ἀγαπᾶ σωστά καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἄνδρες, θά μιλήσει καὶ στὸ «Μένωνα» γιὰ τοὺς λόγους που ἄκουσε ἀπὸ «ἄνδρες καὶ γυναῖκες σοφούς» (81 A) ἀναφερόμενος στὶς ἱέρειες που ξέρουν νὰ δώσουν λόγο γιὰ ὅσα κάνουν.

Ἀπὸ ἔλλειψη χώρου δὲν θά σταθῶ ὅσο θά ἔπρεπε στοὺς «Νόμους» ὅπου μ' ὅλες τις παραχωρήσεις του στὴν τρέχουσα ἠθικὴ καὶ στὴν πολιτικὴ συντήρηση δὲν παύει νὰ δίνει στὴ γυναίκα ὁ Πλάτωνας ἴσες εὐκαιρίες γιὰ παιδεία καὶ κοινωνικὴ δραστηριότητα, που γιὰ τὴν ἐποχὴ του ἦταν ἀπερίφραστα προοδευτικές: καὶ νὰ ἀξιῶναι μὲ νέα ὑγεία καὶ στερεότητα γιὰ τοὺς παραδοσιακοὺς θεσμοὺς ἀπὸ ἠθικὴ καὶ εὐγονικὴ ἀποψη. Ἀποκαλυπτικά εἶναι τὸ ΣΤ' καὶ Ζ' βιβλίον τῶν Νόμων (777 D ἐπ.): Ἄριστοι καὶ ἡ συζυγικὴ πίστη, κοινὰ τὰ συμπόσια, κάποια συμμετοχὴ στὴ στρατιωτικὴ θητεία, κοινὴ ἡ εὐθὴν γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ σωματικὴ ὑγεία τῶν ἀπογόνων, κοινὴ ἡ παιδεία ἀκόμα καὶ ἡ ἀνώτερη, μὲ ἐλάχιστες διαφοροποιήσεις ὡς πρὸς τὴ μουσικὴ ἀπὸ αἰσθητικὴ καὶ ἠθικὴ πλευρὰ (802 E). Μὲ ἀναφορὰς στὶς συνθήσεις τῶν Θρακῶν, τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῆς Ἀθήνας καταδικάζει τὸ «μὴ πάση ρώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἄνδρας γυναῖξιν ταῦτά», γιατί ἔτσι ἡ πόλις γίνεται μισὴ ἀντὶ διπλάσια, ἀμάρτημα που ὁ νομοθέτης πρέπει μὲ κάθε θυσία ν' ἀποφύγει (805 A-B).

Τὸ κορυφαίον ὅμως τῶν ἐπαναστατικῶν γιὰ τὴν ἐποχὴ του καὶ γιὰ πολλὰς κατωπινὰς ἐποχὰς ιδεῶν τοῦ Πλάτωνα γιὰ τὴν ἰσότητά, ἀκόμα καὶ τὴν κάποια ἀνωτερότητα τῆς γυναίκας ἀπὸ τὸν μέσο ἄνδρα, δίνεται στὴν «Πολιτεία» καὶ μάλιστα στὸ Ε' βιβλίον τῆς, που ἀποτελεσε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ φεμινισμοῦ στοὺς αἰῶνες, παρὰ τὸ ὅτι καμιά ἀπολύτως γυναίκα δὲν ξεγέλασε τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖ ὁ Πλάτων ἀνελέητα τὴ «χρησιμοποιοῖ» ἀφαιρώντας τῆς πολὺ ἀπὸ τὸ μουσικιστικὸ περίβλημα που ἀποτελεσε τὸ κύριον ὄπλον τῆς γυναικείας τῆς σαγήνης: ἀλλὰ που ἐφθασε μὲ ἐπο-

χὴ που ἡ γυναίκα θέλησε νὰ ἐλευθερωθεῖ κυρίως ἀπ' αὐτό, γιὰ νὰ γίνῃ: ἀπλᾶ ἄνθρωπος.

Δυστυχῶς, ὁ χώρος δὲν ἐπιτρέπει ἀντάξια ἀναπτυχῆ τῶν ἀπόψεων που ἀποτολμᾷ ὁ Πλάτων σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον. Οὔτε ὑπάρχουν ἀκόμα περιθώρια γιὰ νὰ συζητηθεῖ κανεὶς ἀν πράγματι ὑπάρχει μ' ὅλες τις συνέπειές τῆς (ὅπως ἐλευθερομιξία κλπ.) κοινωνικοποιησὺν τῶν γυναικῶν στὴν πλατωνικὴ «Πολιτεία» ὅπως πολὺ γενικὰ πιστεύεται. Καὶ γιατί ὄχι τότε καὶ κοινωνικοποιησὺν τῶν ἀνδρῶν; Καὶ πολὺ λίγοι συνειδητοποίησαν τὴν ἀνυπόφορη αὐστηρότητα που διέπει ἐκεῖ τις σχέσεις τῶν φύλων. Ἀλλὰ αὐτὸ που μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ θά προσπαθήσω νὰ χωρέσω στὴ στήλη μου εἶναι ἡ ἐτυμηγορία τοῦ Πλάτωνα γιὰ τις πνευματικὲς ἱκανότητες τῆς γυναικείας σὲ σύγκριση μὲ τοῦ ἀνδρα. Καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἀρκετὸ νὰ μνημονεύσω μερικὰ κλασικὰ χωρία που ἀπηχοῦν τις μοναδικὰ φωτισμένες γιὰ τὴν ἐποχὴ σωκρατικὲς ἀπόψεις, ὅπως τις ξέρουμε καὶ ἀπὸ ἄλλους συγγραφείς.

Μιλώντας μετὰ τὸ ἀνδρικό γιὰ τὸ «γυναικεῖο δρᾶμα» (451 C) που ἐκτυλίσσεται μέσα στὴν τάξη τῶν φυλάκων, λέει ὁ πλατωνικὸς Σωκράτης ὅτι, ἀν εἶναι νὰ χρησιμοποιήσουμε τις γυναῖκες γιὰ τὰ ἴδια πράγματα ὅπως καὶ τοὺς ἄνδρες, πρέπει καὶ τὰ ἴδια νὰ τοὺς διδάξουμε (451 E), καὶ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, χωρὶς νὰ φοβηθοῦμε τις κοινὲς προκαταλήψεις. Γιατί ὄχι: ἀπλῶς δὲν εἶναι κατώτερες, ἀλλὰ «γυναῖκες μέντοι πολλὰ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλὰ». Κατὰ συνέπεια «οὐδὲν ἄρα ἐστίν... ἐπιτηδεύματα τῶν πόλιν διοικούντων γυναικὸς διότι γυνή, οὐδ' ἀνδρὸς διότι ἀνήρ, ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἁμφοῖν τοῖν ζῴοις, καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνή ἐπιτηδεύματων κατὰ φύσιν, πάντων δ' ἀνήρ» (455 D-E). Μόνη τῶν φύλων βλέπει διαφοροποίησιν στὰ ὄρια τῆς φυσικῆς ἀνοχοῆς: «ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός».

Καὶ δὲν περιορίζεται ὁ Πλάτων νὰ θεωρεῖ τὴ γυναίκα ἰσάξια τοῦ ἀνδρα μέσα στὰ πλαίσια τῆς τάξης τῶν φυλάκων. Δὲν τῆς κλείνει τις πόρτες οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν τάξη τῶν ἀρχόντων, τῶν φιλοσόφων δηλαδή, που ἐρέθησαν ἔξω ἀπὸ τὴ σπηλιά καὶ θεάστηκαν τὴν ιδέα τοῦ ἀγαθοῦ μ' ὅλη του τὴ λάμψη καὶ ξαναγύρισαν ὁμοῦς στὴ σπηλιά γιὰ νὰ φωτίσουν καὶ τοὺς ἄλλους. Στὴν παρατήρησιν τοῦ Γλαύκωνα ὅτι τοὺς ἄρχοντες ἀπεργάστηκε «παγκάλους ὡσπερ ἀνδριαντοποιός», ξεστομίζει: τὰ πιὸ θαρυστήμαντα λόγια που ἀκούστηκαν ποτὲ γιὰ τὸ γυναικεῖο δυναμικὸ καὶ μάλιστα ἀπὸ «μισογύνῃ»: «Καὶ τὰς ἀρχούσας...ὦ Γλαύκων' μη-

δὲν γὰρ τὶ οἶον με περὶ ἀνδρῶν εἰρηκέναι· μᾶλλον ἢ εἰρηκὰ ἢ περὶ γυναικῶν, ὅσαι ἂν αὐτῶν ἴκαναι τὰς φύσεις ἐγγίγνονται» (540 C). Τίποτα δὲν ἀρνήθηκε στὶς ἀξίες.

Παρατηρεῖ ὁ Κ. Δεσποτόπουλος: «Ἀπολυτρωτικὴ σὲ μεγάλη ἔκταση τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ συνάμα ὑπερηφανικὴ τῆς ἐνότητος καὶ ἐνσαρκωτικὴ τῆς δικαιοσύνης, εἶναι ἡ καθιέρωση κοινωνικῆς ἰσότητας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν... Ἡ κοινωνικὴ χειραφέτηση τοῦ γυναικείου φύλου σημαίνει, στὴν ἀξιολογία τῆς ὀρθῆς πολιτείας, γενναία ὑπερνίκηση τῶν ἠθικῶν προλήψεων, ποὺ ἐπὶ αἰῶνας κράτησαν τὶς γυναῖκες σὲ δουλεία σχεδὸν ἢ πάντως δίχως ἀκέραιη συμμετοχὴ στὴ ζωὴ, καὶ μᾶλλον ἐπαναφορὰ τῶν ὄρων ζωῆς τῶν γυναικῶν στὴν κατὰ φύσιν τάξην» («Πολιτικὴ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος», Ἀθήναι: 1957, σ. 50-51).

Καὶ ὁ Κ. Τσάτσος: «Ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποὺ στὴν τάξην αὐτὴ δὲν ὑπάρχει: οἰκογένεια οὔτε μητρικὰ καθήκοντα καὶ ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει νὰ ἐκπληρώσει τὰ συνθησιμένα τῆς καθήκοντα τῆς συζύγου καὶ τῆς μητέ-

ρας, τίποτε δὲν τὴ διαφοροποιεῖ. Στὴν πλατωνικὴ πολιτεία τὰ φύλα εἶναι τελείως ἐξομοιωμένα... Δὲν ὑπάρχει ποιοτικὴ διαφορὰ ἀλλὰ μόνο ποσοτικὴ φυσικῆς δύναμης καὶ ψυχικῆς ἀντοχῆς... Αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη διάκριση ποὺ καθιέρωσε ὁ Πλάτων» (La philosophie sociale des grecs anciens, Paris 1971, σ. 152).

Μπορεῖ ἡ θέση ποὺ ἔδωσε ὁ Πλάτων στὴ γυναῖκα στὴν «Πολιτεία» του νὰ ἦταν ἀπάνθρωπη γιὰ τὰ συναισθηματικὰ ψυχόρμητὰ τῆς καὶ τὶς εὐθύνες ποὺ τὴ φόρτωσε, μπορεῖ — στὴν προσπάθειά του νὰ διευρύνει καὶ ὅχι νὰ καταλύσει τὴν οἰκογένεια ἀποριμθῶντας τὰ μητρικὰ καθήκοντα — νὰ μὴ γνοιάστηκε ποτέ γιὰ τὴν προσωπικὴ εὐτυχία τῆς, στὴ μόνη ἔγνοια του νὰ διπλασιάσει ἐνεργῶς τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐπιβάλλει τὴ δικαιοσύνη. Λίγοι ὅμως «μισογύνηδες» στὴν ἱστορία τοποθέτησαν τὸ πνεῦμα τῆς σὲ δάθος τόσο ψηλὸ, ὅσο εἶναι ἡ θέα τοῦ ἀγαθοῦ ποὺ ὑπερέχει: «πρεσβεία καὶ δυνάμει».

ΜΗΤΤΩ ΔΡΑΓΩΝΑ - ΜΟΝΑΧΟΙ

ΡΟΥΛΑΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ: Γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς δικαιοσύνης, Ἀθήνα 1975

Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν συναισθηματικὴ τῆς παρόρμηση στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀπτῆς μορφῆς τῶν ἰδανικῶν τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Ἀνεξαρτησίας, παρόρμηση ποὺ τὴν ἔχει ὀδηγήσει στὸ δικαστικὸ λειτουργήμα, ὅπως λέει ἡ ἴδια, ἡ κ. Κακλαμανάκη μὲς ἔδωσε, παρὰ τὸ συντριπτικὸ φόρτο ἐργασίας τῆς σὰν πρωτοδίκης Ἀθηνῶν, τὸ δοκίμιό τῆς «Γιὰ τὴν Ἀνεξαρτησία τῆς Δικαιοσύνης».

Κάνοντας τρόπο ζωῆς τὰ ἰδανικὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς — ἰδανικὰ ποὺ δὲν δίστασε πρόσφατα ἀκόμη νὰ ὑπερασπιστεῖ ἔμπρακτα, ἐκθέτοντας τὸν ἑαυτὸ τῆς σὲ πειθαρχικὴ δίωξη — καὶ ὄντας ἡ ἴδια εὐαίσθητος δέκτης ποικίλων σωρευμένων ἐμπειριῶν τῆς καθημερινῆς δικαστηρικῆς πρακτικῆς — γράφει: τὴ μελέτη τῆς τὰ δίστακα χρόνια 1970-1973. Μέσα ἀπὸ αὐτὴν δίνεται ὅλος ὁ πόνος καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ συνειδητοποιημένου ἀνθρώπου - δικαστικοῦ λειτουργοῦ, γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐνταχθοῦν τὰ νομικὰ προβλήματα μέσα στὸ χῶρο τῆς γενικώτερης σημερινῆς πνευματικῆς θεώρησης.

Μὲ ἓνα πλούσιο ὑπόβαθρο γνώσεων, βασισμένων κυρίως στὴν κατοχὴ ξένης βιβλιογραφίας ἀλλὰ καὶ στ' ἀρχαία κλασικὰ κείμενα καὶ τὰ σύγχρονα νομοθετήματα, συλλέγει τὸ ὕλικό τῆς καὶ τὸ χρησιμοποιοῖ γιὰ νὰ καταδείξει τὴν ὀρθότητα τῶν a priori συλλογισμῶν καὶ διαπιστώσεών τῆς.

Βασικὴ τῆς ἀποτίμησης εἶναι ὅτι πέρα ἀπὸ τὴν ἰσοδότητα τῶν δικαστῶν καὶ τὴν αὐτοδιοίκηση τοῦ δικαστικοῦ σώματος — ἐγγυήσεις ποὺ δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη αὐτοδιοικεῖται ὡς ἓνα θαμνὸς — ὑπάρχουν σημαντικὲς ἀποκλίσεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς δικαιοσύνης ποὺ ἐκφράζονται κυρίως μὲ τὴν ἀνάμιξη τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας στὰ θέματά τῆς.

Ἡ πιὸ σοβαρὴ ἀνάμιξη αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι, κατὰ τὴ συγγραφέα, ἡ ἐκλογή τῆς ἡγεσίας τοῦ δικαστικοῦ σώματος, ποὺ μπορεῖ σὲ μεγάλο ὅγκο νὰ κατευθύνει τὴ δράση του, ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία.

Καὶ προχωρεῖ ἡ κ. Κακλαμανάκη μὲ τὴ θλιβερὴ διαπίστωση, ὅτι ἡ ἄλλη σημαντικὴ προϋπόθεση τῆς

ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, δηλαδή ή αναγνώριση της από τους ίδιους τους δικαστικούς αλλά και από την κοινή γνώμη βρίσκει εμπόδιο τή μη συνειδητοποίηση της τόσο από το μέσο δικαστή όσο και από το μέσο "Έλληνα πολίτη και ότι τούτο οφείλεται κατά βάση στην έλλειψη πολιτικής άγωγής του ελληνικού λαού.

Πρόκειται για μιá θαρραλέα αντιμετώπιση και αποκάλυψη της πραγματικότητας, που γίνεται όχι μόνο με αίσθημα ευθύνης αλλά και με μιá σφαιρικότητα στη θεώρηση των προβλημάτων που άγγιζουν το θέμα της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, αφού ή συγγραφέας δέν παραλείπει να αναπτύξει ευαίσθητα κεφάλαια όπως «Η ψυχολογία και τά διλήμματα του Δικαστού» ή «Η ευθύνη του Δικαστού», ώστε να είναι πραγματικό ετύχημα τó ότι πρώτη γυναίκα του δι-

καστικού σώματος πρόσφερε στον τόπο μας ένα έργο πολύτιμο όχι μόνο για τήν ανεξαρτησία της δικαιοσύνης αλλά και γενικότερα για τήν ανάπτυξη του δημόσιου βίου.

NANA ΠΑΕΥΡΙΤΟΥ

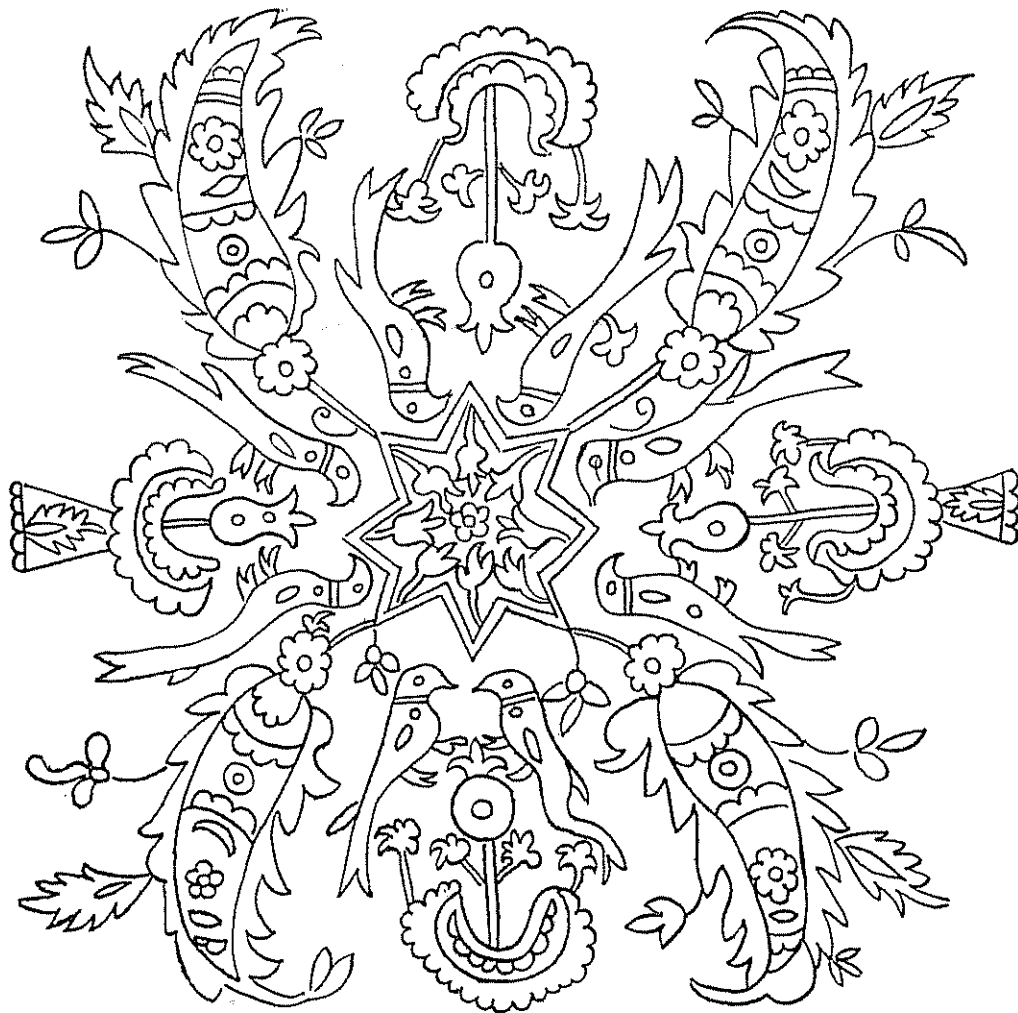
Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Τό CROSBY HALL του Λονδίνου παρέχει διαμονή και διατροφή για ένα μήνα, τον Αύγουστο τού 1978, σε μέλος τού Συνδέσμου μας.

Γίνονται δεκτές αιτήσεις μαλών που ενδιαφέρονται για μιá έρευνα — προχωρημένη μελέτη — σχετική με τήν πόλη τού Λονδίνου ή για κάθε έργασία που άπαιτεί σύντομη διαμονή στο Λονδίνο.

Η ύποβολή αιτήσεων λήγει: στις 31 Μαρτίου 1978.

Οι ενδιαφερόμενες να άπευθυνθούν στη Γραμματεία μέχρι τις 10 Μαρτίου 1978.

Δραστηριότητες

Χαρακτικό του Τάσση

- Κύπρος** — 3/8/77. Έκδήλωση για την Κύπρο στο "Άλσος Νέας Σμύρνης, σε συνεργασία με το Δήμο, με την ευκαιρία της επετείου του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο. Το πρωί της ίδιας μέρας πέθανε ξαφνικά ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Αφιερώσαμε την εκδήλωση στο μεγάλο Έθναρχη.
- Παιδεία** — 14/4/77. Ομιλία στο Δημαρχείο Αθηνών από τον Σάκη Καραγιωργα με θέμα «Θεσμικές αλλαγές στην ανώτατη παιδεία».
- Κοινωνικά θέματα** — 31/3/77. Έκδήλωση στο Δημαρχείο Αθηνών με θέμα: «Ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας των γυναικών». Ομιλητές: Ειρήνη Δηλάρη, Αντώνης Ποντικάκης.
- 13/7/77. Έκδήλωση στο Δήμο Δάφνης με θέμα: «Τα ναρκωτικά». Ομιλητές: Καίτη Μουλοπούλου - Καρακίτσου, Τίτος Πατρίκιος.
- Προστασία περιβάλλοντος** — 12/6/77. Πρώτη Έκδήλωση στο Περιστερί με θέμα: «Πράσινο, περιβάλλον, υγεία». Προβολή ταινίας του Α. Παπαδόπουλου, «Οι συνοικίες της Αθήνας».
- 24/6/77. Δεύτερη εκδήλωση στο Περιστερί με το ίδιο θέμα. Ομιλήτριες: Σοφία Καραγιάννη - Ταβουλάρη αρχιτέκτων, Αθηνά Κολλιγιάννη γιατρός, Ελένη Φωτιάδου κοινωνιολόγος. Ίδια εκδήλωση στον Ταύρο.

- Λογοτεχνία** — 5/5/77. Ο Δημήτρης Χατζής μίλησε στην αίθουσα του Συνδέσμου για το έργο του.
- 2/6/77. Παρουσίαση στην αίθουσα του Συνδέσμου από την Έφη Πανσέληνου του βιβλίου της «Κατακτημένη χώρα».
- Μνήμη Κώστα Βάρναλη** — 2/3/77. Εκδήλωση στην αίθουσα του Συνδέσμου στη μνήμη Κώστα Βάρναλη. Ομιλήτρια ή Έλλη Αλεξίου.
- Παιδικό βιβλίο** — 23/3/77. Εκδήλωση στο Δήμο Δάφνης, σε συνεργασία με το Δήμο, για το «Παιδικό εξωσχολικό βιβλίο». Ομιλήτριες: Άλκη Ζέη, Ζώρζ Σαρρή, Βίτω Αγγελοπούλου, Πέπη Δαράκη, Ειρήνη Μάρα, Ζωή Βαλάση.
- 13/5/77. Ίδια εκδήλωση στο Δήμο Καισαριανής.
- 20/5/77. Ίδια εκδήλωση στο Δήμο Βύρωνα.
- 31/5/77. Ίδια εκδήλωση στο Α' Δημοτικό Σχολείο Ζωγράφου.
- Μουσική** — 27/6/77. Εκδήλωση στο Θέατρο Άλίκης με θέμα: «Παραδοσιακή ελληνική μουσική και λαϊκά όργανα». Ομιλήτρια ή Ελένη Καρανδρού. Τραγούδια από λαϊκούς μουσικούς.
- Ήμέρα της γυναίκας** — 8/3/77. Εκδήλωση στο Θέατρο «Διάνα» για την ημέρα της γυναίκας σε συνεργασία και με άλλες γυναικείες οργανώσεις.

**Ο Σύνδεσμος
συμπαράσταθη
μέ ψηφίσματα**

- 8/3/77** — Ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων δηλώνει την άμεριστη συμπαράστασή του στο δίκαιο αγώνα των δημοσίων εκπαιδευτικών λειτουργών και καλεί το αρμόδιο υπουργείο να αντιμετωπίσει με ρεαλισμό και αίσθημα ευθύνης τα προβλήματα του κλάδου και τα γενικότερα προβλήματα της εκπαίδευσης στον τόπο μας.
- Επίσης οι εκπαιδευτικοί μέλη του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων δηλώνουν την πλήρη συμμετοχή τους στον άπεργιακό αγώνα που διεξάγει η ΟΑΜΕ.
- 20/4/77** — Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων συνήλθε έκτακτα στο θλιβερό άγγελμα του θανάτου της Άγνης Ρουσσούλου, παλιού και διακεκριμένου μέλους του και ψήφισε: 1. Να παρακολουθήσει την κηδεία της το Δ.Σ. 2. Να δοθεί στη Δημοκρατική Μέριμνα ποσό 1.000 δρχ. αντί στεφάνου. 3. Να εκφραστούν τα συλλυπητήρια του Συνδέσμου στην οικογένειά της.
- 16/7/77** — Ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων διαμαρτύρεται για την απαράδεκτη και αντιδημοκρατική παραπομπή στο Πειθαρχικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού της Προέδρου του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων και Έδης Τουλούπα και της Γραμματέως και Μυρτώς Μελαδίνη μετά τη δημοσίευση στον τύπο της ενημερωτικής έκθεσης του Συλλόγου σχετικά με τα νομοσχέδια περί εξαγωγής έργων τέχνης στο εξωτερικό και αποδυνάμωσης του Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

27/7/77 — Ο Σύνδεσμος Έλληνίδων Έπιστημόνων συμπαρίσταται στον αγώνα των εκτάκτων αρχαιολόγων για την επαγγελματική και επιστημονική τους κατοχύρωση.

30/7/77 — Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Έλληνίδων Έπιστημόνων μόλις πληροφορήθηκε τον θάνατο του αγαπημένου και εκλεκτού μέλους του Σόφης Κουκουδίτου συνεδρίασε έκτακτα και αποφάσισε:

1. Νά καταθέσει στεφάνι.
2. Νά εκφράσει τα συλλυπητήριά του στην οικογένειά της.
3. Νά καταθέσει στη μνήμη της το ποσό των 10.000 δρχ. στη Δημοκρατική Μέριμνα.

29/9/77 — Ο Σύνδεσμος Έλληνίδων Έπιστημόνων λαμβάνοντας υπ' όψη την πειθαρχική δίωξη κατά της πρωτοδικού Αθηνών κ. Ρούλας Κακλαμανάκη και του εισαγγελέα πρωτοδικών Ροδόπης κ. Μαλακάση με άφορμη άνοιχτή επιστολή της πρώτης προς τον τότε εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Ευστάθιον Μπλάτσα που δημοσιεύθηκε στις ήμερήσιες έφημερίδες και με την όποια διαμαρτύρετο για την άνομο πειθαρχική δίωξη τριών έφετων για την ψήφο που σύμφωνα με το νόμο και τη συνείδησή τους έδωσαν κατά την άσκηση του δικαστικού των καθηόντων σε ύπόθεση εκδόσεως άλλοδαπου, και άνοιχτή επιστολή του δεύτερου που και αυτή δημοσιεύτηκε στις ήμερήσιες έφημερίδες με την όποια συμμερίζετο την εύτολμία της παραπάνω πρωτοδικού και δημόσια την συνέχαιρε.

1. Διαμαρτύρεται έντονα για την αντισυνταγματική και άνομο δίωξη των παραπάνω δύο δικαστικών λειτουργών που είχαν το θάρρος να διακηρύξουν Δημόσια την προσήλωσή τους προς τις άπαρασάλευτες αρχές της ανεξαρτησίας του δικαστικού φρονήματος και της δικαιοσύνης εν γένει.

2. Διακηρύσσει το άκατάλυτο δικαίωμα για κάθε Έλληνα πολίτη πολύ δέ περισσότερο για κάθε δικαστή να εκφράζει δημόσια την αντίθεσή του σε κάθε άπόπειρα τρομοκρατίας των δικαστών με την μέθοδο της εκλεκτικής δίωξης εκείνων που παρουσιάζουν έλευθερία δικαστικού φρονήματος και επιδεικνύουν δικαστική άρετή.

3. Έκφράζει την απόλυτη συμπαράστασή του στους διωκόμενους δύο δικαστικούς λειτουργούς.

4. Έλπίζει στην άμεση άπαλλαγή τους από κάθε πειθαρχική σε θάρρος τους δίωξη για τον παραπάνω λόγο.

Ἐπαρχία

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Τμήμα Κερκύρας

1. Με προσφορά μελῶν τοῦ Τμήματος βραβεύτηκε με ἔπαινο καὶ χρηματικὸ βραβεῖο 6 χιλ. δρχ. Κερκυραία φοιτήτρια, ποὺ πῆρε τὸν πρῶτο βαθμὸ στὶς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις τοῦ Πανεπιστημίου.
2. Μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Ἔτους τῆς Γυναίκας ἐγίνε σχετικὴ ὁμιλία.
3. Ἐπειτα ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Ροταριανοῦ Ὁμίλου Κερκύρας μίλησε ἡ Πρόεδρος κ. Ἀγάθη Νικολάουρα γιὰ τὸν Ἄθλο τοῦ Βίκοσιένα.
4. Ὁργανώθηκε μουσικοφιλολογικὸ τσάι, ὅπου ἐγίνε ὁμιλία γιὰ τοὺς Κερκυραίους μουσουργοὺς τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ ἀκούστηκαν ἀποσπάσματα τῶν ἔργων τους.
5. Γιορτάστηκε ἡ Ἡμέρα τῆς Μητέρας με ἀπαγγελίες, μουσικὴ καὶ ὁμιλία γιὰ τὴ συμβολὴ τῆς γυναίκας στὴν ἀνοικοδόμησι τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς κοινωνίας.

6. Στάλθηκαν διδλία στὸ Σωματεῖο «Ἀδούλωτη Κερύνεια» Κύπρου καὶ σὲ δύο Γυμνάσια τῆς ὑπαίθρου τῆς Κέρκυρας.

7. Δημοσιεύτηκε στὶς Κερκυραϊκὰς ἑφημερίδες διαμαρτυρία τοῦ Συνδέσμου γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἀρχαιο-λογικῶν μας καλλιτεχνημάτων ἔξω τῆς Ἑλλάδος.

8. Ὁμάδα μελῶν ἐπισκέφθηκε τὸ υἱοθετημένο χωριὸ τοῦ Τμήματος καὶ πρόσφερε στὰ παιδιά δῶρα καὶ διδλία.

9. Ἐγίνε μνεῖα τῆς συμπληρώσεως τριετίας ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τῆς Κύπρου με ἄρθρο σχετικὸ στὸν Τύπο.

10. Στάλθηκε Ψήφισμα τοῦ Τμήματος γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου στὸν προεδρεύοντα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

11. Ὁργανώθηκε δεῦτερο μουσικοφιλολογικὸ τσάι με ἐκτέλεση ἔργων κερκυραϊκῆς Μουσικῆς.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

- 1) Συγκροτήθηκαν 4 ἐπιτροπὲς γιὰ τὴ μελέτη τῶν διαφόρων θεμάτων: Νομικῶν, Ὑγειονομικῶν, Τεχνικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν, ποὺ ἀπασχολήθηκαν με διάφορα θέματα.
- 2) Ἀντιτάχθηκε στὴν κατάργηση τοῦ Σανατορίου Πατρῶν με ἔγγραφη διαμαρτυρία στὸ Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ στὸν Τύπο.
- 3) Πραγματοποιήσε δύο διαλέξεις:
 - α) Ἐγκαιρὸς διάγνωσις καὶ ἄρθρῃ ἀντιμετώπισις τοῦ Καρκίνου.
 - β) Ναρκωτικὰ καὶ τοξικομανεῖς.
4. Ἰδρυσε δανειστικὴ βιβλιοθήκη γιὰ παιδιά Δημοτικῶ καὶ Γυμνασίου στὸ χωριὸ Χιόνα Ἀχαΐας. Τὴν ἴδια μέρα μέλη τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνέπτυξαν στοὺς ἐκεῖ συγκεντρωμένους χωρικοὺς θέματα παιδαγωγικῆς καὶ ὑγιεινῆς.
5. Στὴν «Ἡμέρα τῆς ΓΥΝΑΙΚΑΣ» (8 Μαρτίου)

συμμετεῖχε στὴ διοργανωθεῖσα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Δημάρχου συζήτηση στρογγύλης τραπέζης, με θέμα: Τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας, καὶ με συντονίστρια τὴν ἐκπρόσωπο τοῦ Συνδέσμου μας Δικηγόρο κ. Αἴλια Χριστοφορίδου. Παράλληλα, στὴν εἰσοδὸ τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου ὑπῆρχε ἐκθεσι διδλίου.

6. Τὸν Αὐγούστο συμμετείχαμε στὴν προσπάθεια ὄλων τῶν γυναικείων σωματείων τῆς Πάτρας γιὰ τὴν ἀνάκληση τοῦ νομοσχεδίου σχετικὰ με τὴ στράτευση τῆς γυναίκας. Πραγματοποιήθηκε καὶ ἐκδήλωση στὸ Μέγαρο Λόγου καὶ Τέχνης, με ὁμιλήτρια τὴν Πρόεδρο τοῦ Συνδέσμου μας κ. Ἰφιγένεια Κέκκα.

7. Ἐπίσης συμμετείχαμε στὴ διοργανωθεῖσα ἀπὸ διαφόρους μαζικοὺς φορεῖς 3η ἐπέτειο τῶν γεγονότων τῆς Κύπρου, ὡς καὶ στὸ τελεσθὲν πολιτικὸ Μνημόσυνο γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἐθνάρχου Μακαρίου.

8. Συγκαλέσαμε με πρωτοβουλία τοῦ Συνδέσμου

Τύπος

Ισοτιμία

Τά τελευταία στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύτηκαν από το Γραφείο Έργασιών της Κοινής Αγοράς, αναφέρουν ότι μέσα σ' ένα χρόνο ο αριθμός των γυναικών και των καριτσιών που έμειναν άνεργες στις χώρες της ΕΟΚ, αυξήθηκε κατά 250.000, ενώ ο αριθμός των ανέργων ανδρών, μειώθηκε κατά 64.000.

Τι πρέπει άραγε να σκεφθεί κανείς ύστερα απ' αυτή τη διαπίστωση; Μήπως ότι και στον τομέα της εργασίας γίνεται διάκριση σε βάρος των γυναικών και ότι πρώτες αυτές χάνουν τη θέση τους; Γιατί άραγε η γυναίκα να πληρώνει περισσότερο από τον άνδρα την οικονομική κρίση;

Τά στατιστικά στοιχεία άφορούν το 1976. Αποδεικνύεται ότι μέσα στο χρόνο αυτό, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, αυξήθηκε κατά 9%. Κι αυτό δημιουργεί προβλήματα, γιατί η εργαζόμενη γυναίκα, όπως είναι γνωστό, εξαφάνει τον υπερχωρημένο λογαριασμό της οικογένειας.

Μάλιστα σε εποχή πληθωρισμού τά περιθώρια είχαν στενέψει πολύ. Τώρα όμως, δε συμβαίνει αυτό. Η γυναίκα χάνει τη δουλειά της και η οικογένεια χάνει ένα οικονομικό στηρίγμα. Για την ανύπαντρη γυναίκα, τά πράγματα είναι ακόμη πιο δύσκολα, γιατί με την ανεργία δεν μπορεί να τακτοποιήσει τη ζωή της και συναντά όλο και περισσότερες δυσχέρειες.

Η κατάσταση για την Ευρώπη γίνεται ακόμη πιο δύσκολη, αν σκεφθεί κανείς ότι κάθε χρόνο νέες γυναίκες εμφανίζονται στον τομέα της εργασίας, χωρίς όμως πάντα να μπορούν να βρουν δουλειά. Παρά την αντίθετη γνώμη που επικρατούσε μέχρι τώρα, αποδείχθηκε ότι οι επιχειρηματίες, εργοδότες κάθε είδους, ακόμη και βιομηχανίες και δημόσιες υπηρεσίες, που πλήττονται από την οικονομική κρίση και που θέλουν να μειώσουν τά έξοδά τους και να επιβάλουν μια κατάσταση λιτότητας, προτιμούν να μη προσλάβουν γυναίκες, ή, αν χρειασθεί να γίνουν απολύσεις, προτιμούν να διώξουν τις γυναίκες.

Τό συμπέρασμα είναι ότι η διάκριση γίνεται ακόμη μεγαλύτερη όσο συνεχίζεται η οικονομική κρίση και όπως είναι φυσικό, αυτό προκαλεί αντιδράσεις στο γυναικείο φύλο.

μας όλα τά γυναικεία σωματεία της Πάτρας με θέμα την προώθηση του προβλήματος «Παιδικοί Σταθμοί» στην Πάτρα. Πρότασή μας είναι η κινητοποίηση στο Υπουργείο και τις τοπικές βιομηχανίες για την ίδρυση και βελτίωση των ήδη υπάρχοντων παιδικών σταθμών και, δεύτερο, την ίδρυση από όλα τά γυναικεία σωματεία ενός προτύπου παιδικού σταθμού σαν υπόδειγμα και κέντρισμα για τη δημιουργία άλλων από τό Κράτος.

Εξ άλλου, στα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια προώθηση της γυναίκας σε κατώτερα επαγγέλματα, με χαμηλότερο μισθό. Με άλλα λόγια παρατηρήθη ένας υποδιαισμός. Οι γυναίκες, που δεν μπορούν να βρουν δουλειά, παρά τό γεγονός ότι έχουν μια επαγγελματική και μορφωτική κατάρτιση για ν' ασκήσουν ένα άλλο, καλύτερο επάγγελμα, δέχονται τον υποδιαισισμό και εν ανάγκη κάνουν οποιαδήποτε εργασία, φθάνει να ξεφύγουν από την κατάσταση της ανεργίας. Υπάρχει ακόμη και μια άλλη περίπτωση που δείχνει ότι οι γυναίκες παραμένουν «εργαζόμενοι δευτέρας κατηγορίας», όπως ανέφεραν σ' ένα πρόσφατο συνέδριό τους στη Ρώμη, παρά την προώθηση που έχει γίνει στην κατάκτηση των δικαιωμάτων. Πολλές δουλειές που οι άνδρες «δεν καταδέχονται να τις κάνουν», τις αναλαμβάνουν οι γυναίκες. Ο μεγάλος τομέας, στην προκειμένη περίπτωση, είναι τό ράφιο.

Από τά στατιστικά στοιχεία του Όργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως (Ο.Ο.Σ.Α.) προκύπτει ότι μέχρι τό 1975 ο αριθμός των εργαζομένων γυναικών παρουσίαζε αύξηση στην Αυστρία, στην Ιταλία, στη Νορβηγία, στη Σουηδία, στη Μεγάλη Βρετανία και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Εξαιρέση αποτέλεσαν η Γαλλία και η Ιαπωνία, όπου ο αριθμός των εργαζομένων γυναικών παρουσίαζε μείωση. Από τότε όμως η κατάσταση άλλαξε. Η οικονομική κρίση και τό φάσμα της ανεργίας που παρουσιάσθηκε σ' όλες τις βιομηχανικές χώρες, άλλου με χαμηλό ποσοστό και άλλου με αυξημένο, δημιούργησε μια ιδιαίτερη δραματική κατάσταση για τη γυναίκα.

Ο Όργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως αναφέρει στη στατιστική του, ότι πολλές γυναίκες αναλαμβάνουν τώρα χειρωνακτική εργασία, γιατί έχουν ανάγκη να δουλέψουν. Από κοινωνική άποψη, αυτό σημαίνει ότι ξαναγυρίζουμε στο πολύ παλιό καθεστώς, στην εποχή δηλαδή που οι γυναίκες ασχολούνταν μόνο με δευτερεύουσες ασχολίες και δεν είχαν τά ίδια δικαιώματα με τους άνδρες. Ήταν δηλαδή νοσοκόμες και όχι γιατροί. Ήταν δακτυλογράφοι και όχι δικηγόροι. Ήταν σχεδιάστριες και όχι μηχανικοί.

Χωρίς άμφιβολία, η κατάσταση αυτή είναι δυσάρεστη και για τη γυναίκα και για την κοινωνική εξέλιξη. Δίνει την εντύπωση ότι όλα όσα κατάκτησε η γυναίκα στις τελευταίες δεκαετίες, ήταν εικονικά και όχι ουσιαστικά. Ταυτόχρονα, ότι η κοινωνική αδικία που γίνεται για τό λεγόμενο «άσθε-νές φύλο» παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις γιατί τώρα σχεδόν όλες οι έγγαμες γυναίκες επιθυμούν να κάμουν μια εργασία, για να μπορέσουν να διατηρήσουν κατά τό δυνατόν τό βιοτικό επίπεδο της οικογένειάς τους που τόσο πολύ έπληξε ο πληθωρισμός.

Απ' όλα αυτά, ίσως βγαίνει ένα συμπέρασμα: Ότι η οικονομική κρίση έπληξε περισσότερο τη γυναίκα και ότι οι κατακτήσεις της είναι ιδιαίτερα επισφαλείς και μπορούν να εξαφανισθούν σε μια περίοδο κρίσεως, όπως αυτή που περνάμε.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 17-7-77

ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ της Δυτικής Ευρώπης αρχίζουν να απαιτούν το μεριδίό τους από την «τόρτα της οικονομίας». Και η Κοινή Αγορά, η οργάνωση που συνδέει έννέα δυτικοευρωπαϊκές χώρες σε μία και μόνο οικονομική οντότητα, τείνει στις γυναίκες χείρα βοηθείας.

Η ΕΟΚ εξέδωσε εγκύκλιο η οποία θα ισχύσει από το 1978 και η οποία επιτάσσει την ίση μεταχείριση των γυναικών στην επαγγελματική εκπαίδευση, στην παραγωγή, στη μεταεκπαίδευση, στους δρους εργασίας και στις ευκαιρίες άπασχολήσεως. Η ΕΟΚ έδωσε στα κράτη-μέλη της 30 μήνες προθεσμία για να απαλείψουν τους διακριτικούς δρους από τις συμβάσεις εργασίας και για να αναμορφώσουν τους νόμους τους ώστε να συνάδουν προς την εγκύκλιο. Και το Συμβούλιο των υπουργών εξέταξε: τώρα ένα άλλο μέτρο που θα φέρει στις γυναίκες την ισότητα στον τομέα των κοινωνικών ασφαλίσεων.

— Είναι η πρώτη φορά από την αρχική Συνθήκη της Ρώμης, το 1957, όπου η Ευρωπαϊκή Κοινότητα καταπιάνεται με το πρόβλημα των γυναικών, είτε η Ζακλίν Νονόν, Γαλλίδα και επικεφαλής του Γραφείου Γυναικείων Υποθέσεων της ΕΟΚ.

Στη Συνθήκη της Ρώμης, με την οποία ιδρύθηκε η Κοινή Αγορά και η οποία προέβλεπε την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων, των νομισμάτων και των εργαζομένων, δεν υπήρχε σχετικά με τις γυναίκες παρά μόνο ένα άρθρο, το οποίο άφορσε την ίση αμοιβή.

— Το άρθρο αυτό δεν το είχαν βάλει εκεί από λόγους φιλικότητας, τονίζει η Νονόν. Το ζήτημα ήταν πρακτικό γιατί μερικά κράτη-μέλη φοβόνταν τον ανταγωνισμό από τις χώρες που δίνουν στις γυναίκες χαμηλότερες αμοιβές.

Τίποτε περισσότερο δεν είχε γίνει ως το 1975, ομαλίζει η Νονόν, όποτε αποφασίσθηκε ότι ήταν καιρός να δοθεί στην Κοινή Αγορά ανθρωπινότερο πρόσωπο και να αντιμετωπισθεί η κοινωνική πολιτική σαν αυτόνομο σύνολο και όχι σαν απλή συνέπεια της οικονομικής πολιτικής.

Η ΕΟΚ καταπιάνεται μόνο με τα προβλήματα των εργαζομένων γυναικών, αυτών που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό, και το λόγο τον εξηγεί η Νονόν:

— Δεν έχουμε νομική βάση για να ασχοληθούμε με μη εργατικά ζητήματα, όπως το διαζύγιο ή η άμβλωση, τα οποία δεν άφορουν το εργατικό δίκαιο.

Όλη η Ευρώπη, λέει η Νονόν, εντυπωσιάστηκε πέρσι με την «υπόθεση Ντεφρέν». Ήταν η πρώτη φορά όπου γυναίκα κέρδιζε δίκη με θέμα τις διακρίσεις στο ανώτερο δικαστήριο της ΕΟΚ.

— Η Γκαμπριέλ Ντεφρέν, Βελγίδα άεροσυνοδός, ενήγγαγε την άεροπορική εταιρεία Σαμπένα με την κατηγορία ότι η υποχρεωτική συνταξιοδότηση των γυναικών στα 40 είναι δυσμενής μεταχείριση. Η Ντεφρέν έχασε τη δίκη στο Πρωτοδικείο, αλλά πήγε στο Έφεσταιο και την κέρδισε.

Η Νονόν λέει ότι το φεμινιστικό κίνημα στην Ευρώπη δεν είναι τόσο ισχυρό όσο στην Αμερική.

— Υπάρχουν κι εκεί μερικά φεμινιστικά βιβλία και κάποια πνευματική ζύμωση από μέρους των γυναικών των μεσαίων τάξεων. Αλλά για πολλές γυναίκες το πρόβλημα είναι πως θα κρατήσουν τη δουλειά τους. Ήκείνες που χρειάζονται βοήθεια, είναι οι γυναίκες που δουλεύουν στο έργο-

στάσια και στα γραφεία. Οι επαγγελματίες μπορούν και τα εγάζουν καλύτερα πέρα μόνες τους.

Και η ανεργία στην Ευρώπη, ός δεν απαλύει καθόλου το πρόβλημα.

— Σήμερα, λέει η Νονόν, υπάρχει η τάση να λέμα: «Καλύτερα οι γυναίκες να μένουν στο σπίτι και να μην παίρνουν τις δουλειές των ανδρών». Είναι ένα αίτημα πολύ διαδεδομένο, το διαβάζουμε στις εφημερίδες, το νιώθουμε παντού.

Στην Ευρώπη υπάρχει ένας τομέας όπου οι γυναίκες κέρδισαν τη μάχη, ενώ οι Αμερικανίδες όχι: ακόμη η μετ' αποδοχών άδεια μητρότητας.

Η Νονόν ήταν τεχνική σύμβουλος στην Βλασπερ ταινία για τις εργαζόμενες γυναίκες που γύρισε η ΕΟΚ. Με τον τίτλο «Ίσες δυνατότητες, ίσες ευκαιρίες», η ταινία προβλήθηκε στην ευρωπαϊκή τηλεόραση και διατίθεται για τις ομάδες που τις ενδιαφέρει.

Η Νονόν είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένη που η Κοινή Αγορά στρέφει τώρα την προσοχή της στις γυναίκες και στην ίση μεταχείρισή τους στις κοινωνικές ασφαλίσεις. Στην Ιρλανδία και άλλου οι γυναίκες που κάνουν κάποιο επάγγελμα δεν έχουν δικαίωμα κρατήσεων για κοινωνική ασφάλιση — και χάνουν έτσι όλα τα εθελγητήματα — όσο βρίσκονται σε «ήλικια γάμου».

Και ποιός αποφασίζει, παρατηρεί εύστοχα η Νονόν, πότε τελειώνει η «ήλικια γάμου»;

BHMA, 14-7-1977

Το Συμβούλιο της Ευρώπης αποφάσισε να προταίνει στις χώρες-μέλη του όρισμένα μέτρα, που αποβλέπουν στη μείωση της ανισότητας ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες τόσο στον επαγγελματικό, όσο και στον οικογενειακό τομέα.

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εργαζόταν: είτε σαν μισθωτές, είτε σαν ελεύθερες επαγγελματίες, 35 εκατομμύρια γυναίκες. Στο σύνολο των εργαζομένων, οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 35-40% στις περισσότερες χώρες-μέλη. Στις διάφορες ύπηρεσίες, όμως, της ΕΟΚ, οι γυναίκες απουσιάζουν έντελώς από υπεύθυνες και ανώτατες θέσεις. Ενδεικτικό είναι, ότι δεν υπάρχει ούτε μία γυναίκα στο εξ' Ύψουρχών Συμβούλιο ή στην Έκτελεστική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Και ό... φόβος της γυναικείας «επιπολαιότητας» οδήγησε εδώ και μερικά χρόνια, στον εξοστρακισμό των συζύγων των πολιτικών ανδρών απ' όλες τις διασκέψεις κορυφής και τις συναντήσεις εργασίας των Έννέα...

Μια τέτοια κατάσταση, όμως, είναι το λιγότερο παράδοξη, αν σκεφθεί κανείς ότι σε μία χώρα, όπως η Ιταλία, έπασαν δύο κυβερνήσεις εξ' αιτίας των «λεγομένων» γυναικείων ζητημάτων: το διαζύγιο και της άμβλώσεως.

Αν δλόκληρη η Ευρώπη δεν έχει συγχλονιστεί από το κίνημα για την απελευθέρωση της Γυναίκας, το νότιο τμήμα της δονείται από τις φεμινίστριες και τις δικαιοδίες τους, που αποπροσανατολίζουν όλα τα παραδοσιακά κόμματα — συμπεριλαμβανομένου και του κομμουνιστικού — επ' όσον το φεμινιστικό κίνημα τοποθετείται έξω από κάθε πολιτικό σχήμα και ακόμη πέρα και από την πάλη των τάξεων. Γιατή η άσπη, δηλαδή η καπιταλιστρια, ενδιαφέρεται το ίδιο, όσο και η εργάτρια και η αγρότισσα, για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όλες οι γυναίκες. Το διαζύγιο, η άμβλωση, ό

οικογενειακός προανατολισμός, ή αξιολόγηση της οικογενειακής εργασίας, ή δημιουργία μιας νέας ύποδομης που θα δοκηθώ τη μητέρα — όπως ή συγκρότηση μιας οργανώσεως οικογενειακής δομήσεως, παιδικών σταθμών, ειδικών κέντρων για τους άσθενείς — αποτελούν προβλήματα, που πρέπει να δοθούν τη λύση τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το άρθρο 119: Στο κείμενο της Συνθήκης της Ρώμης, υπάρχει μόνο μια αναφορά στη γυναίκα: στο άρθρο 119 που αναφέρεται: στη μισθολογική ισότητα για άνδρες και γυναίκες.

Και όμως, αν και πέρασαν είκοσι χρόνια, ή μισθολογική ισότητα αποτελεί ακόμη ένα μακρινό όνειρο για τις γυναίκες. Στις βιομηχανικές χώρες, για τις ίδιες ώρες εργασίας, οι άνδρες αμείβονται κατά 20% - 50% περισσότερο από τις γυναίκες. Επί πλέον, οι γυναίκες αφθονούν στις ανειδίκευτες εργασίες, που καταπληρώνονται. Οι γυναίκες — ελλείπει για τους άνδρες, που κρατούν υπεύθυνα πόστα, μετριώνονται στα όργανα του γερσιού και αποτελούν μια κραυγαλέα εξαίρεση από τον κανόνα.

Δύο βασικά είναι οι λόγοι αυτού του φαινομένου: πάνω απ' όλα ή παιδεία και ή διαπαιδαγώγηση των γυναικών, που τις καθιστά άτιμας για την άσκηση ενός επαγγέλματος. Και, δεύτερον, οι άρνητικές επιπτώσεις του γάμου και βασικά της μητρότητας στην επαγγελματική εξέλιξη της γυναίκας.

Από την άλλη πλευρά, οι οικονομικές δυσκολίες και ή ανεργία που μαστιάζει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποτελούν ένα καλό πρόσχημα για τις κυβερνήσεις εκείνες, που θέλουν να αναλάβουν τη λήψη των απαραίτητων μέτρων που θα οδηγήσουν στην ικανοποίηση της πραγματικής ισότητας, κυρίως στον τομέα του επαγγελματικού προανατολισμού, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και των συνθηκών εργασίας.

Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν πάνω από το 50% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Αποτελούν ακόμη πάνω από το 50% των εκλογέων, που θα κληθούν τον επόμενο χρόνο να εκλέξουν τους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αν, όμως, ή ίδια της άνομινης Εύρώπης είναι μια πραγματικότητα για τους αγρότες, τους εμπόρους και τους βιομηχάνους, δεν κατόρθωσε να επηρεάσει την καθημερινή ζωή των γυναικών.

NEA, 17-8-1977

Βάσει της έρμηνείας των νέων συνταγματικών διατάξεων και της λύσεως των προβλημάτων, που ενδέχεται να προκύψουν στο μέλλον, στο θέμα της ισότητας δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, μπορεί να αποτελέσει πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου της Έπικρατείας, ή 3217/1977 (πρόεδρος ο αντιπρόεδρος του Σ.τ.Ε. κ. Γ. Άγγελιδης, εισηγητής ο πρόεδρος ο κ. Σπ. Νικολάου).

Με αυτήν καθορίστηκε για πρώτη φορά μετά την ισχύ του νέου Συντάγματος, το ειδικότερο περιεχόμενο της εξισώσεως ανδρών και γυναικών, από απόψεως δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Και διαγράφηκαν με σαφήνεια και αυστηρότητα τα όρια των δυνατών αποκλίσεων από την εξίσωση αυτή στον τομέα της καταλήψεως δημοσίων αξιωματικών και θέσεων από γυναίκες.

Η υπόθεση παρουσιάστηκε στο ανώτατο διοικητικό δικαστήριο, όταν προσέφυγαν σ' αυτό δύο γυναίκες υπάλληλοι της Έπικρατείας Πολιτικής Ασφαλείας, ζητώντας να μεταταχθούν σε θέσεις ασφαλισμένων ή ελεγκτών έναερτου κυκλοφορίας, για τις οποίες φαίνεται ότι είχαν τα τυπικά, τεχνικά, προδόντα.

Στο αίτημά τους αυτό πήραν την καθαρά γραφειοκρατική και συντακτικά κομική απάντηση: «Μή πληροδντες δθεν το τυπικόν προσόν τοδ... έρρενος φύλου, δέν καθίσταται δυνατή ή ύφ' ήμων αίτομημένη μετατάξις».

Το αίτημα για την άκρωση της παραπάνω άρνήσεως της Διοικήσεως έγινε δεκτό με την απόφαση που προαναφέρθηκε. Σ' αυτήν, το Συμβούλιο της Έπικρατείας αναλύει, σε όλη της την έκταση, και με βάση τις σύγχρονες αντιλήψεις, τη γενική αρχή της ισότητας, την οποία αναγνωρίζει σαν παγια αρχή των δημοκρατικών συνταγμάτων. Και έσομένως — λογικά — σαν έπικρατέστερη των επί μέρους ειδικών συνταγματικών διατάξεων.

Η αρχή αυτή επιβάλλει την έμοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που τελούν κάτω από τις ίδιες συνθήκες. Και ή τήρησή της ελέγχεται από το δικαστή με σκοπό την πλήρη διασφάλιση της έννοιας του κράτους δικαίου και των αρχών του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ειδικότερα για την ισότητα ανδρών και γυναικών στην απόφαση του Άνωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου αναφέρονται τα ακόλουθα:

Στο Σύνταγμα όρίζεται ότι «Έλληνες και Έλληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις» και ότι «αποκλίσεις επιτρέπονται μόνο για αποχρώντες λόγους στις ειδικές από το νόμο όρίζόμενες περιπτώσεις». Στις διατάξεις αυτές, που αποτελούν ειδικότερη εκδήλωση της γενικής αρχής της ισότητας στον τομέα της κοινωνικής θέσεως και της νομικής αντιμετώπισεως της σχέσεως των δύο φύλων, απαγορεύεται ή δημιουργία άνισων καταστάσεων και ή διαφοροποίηση του περιεχομένου των επί μέρους δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων των πολιτών, τόσο μεταξύ τους, όσο και έναντι της πολιτείας, με βάση τη διαφορά του φύλου.

Επίσης με τις ίδιες διατάξεις επιβάλλεται ή παροχή ίσων δυνατοτήτων και στα δύο φύλα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την ελεύθερη ατομική κίνηση ή δράση ή συμμετοχή στην διαπόμνη από την έννομη τάξη κοινωνική ζωή. Και προβλέπονται μόν αποκλίσεις από της αρχής αυτής, που είναι όμως θεμιτές μόνον αν τίθενται εθέως ή προδλέπονται συγκεκριμένα από ειδική διάταξη τυπικού νόμου και δικαιολογούνται από λόγους αποχρώντες, αναφερομένους είτε στην ανάγκη μεγαλύτερης προστασίας της γυναίκας (ιδικότερα στα θέματα της μητρότητας του γάμου, και της οικγενείας) είτε σε καθαρά βιολογικές διαφορές που επιβάλλουν τη λήψη ιδιαίτερων μέτρων ή τη διαφορετική μεταχείριση λόγω του αντικειμένου της σχέσεως που πρέπει να ρυθμιστεί.

Υπό την έννοια αυτή είναι έρμηνευτέα και ή διάταξη του Συντάγματος κατά την οποία «μόνο Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, πλην των εξαιρέσεων που εισάγονται με ειδικούς νόμους». Ο κοινός νομοθέτης, δηλαδή, δέν είναι ελεύθερος να όρίζει κατά βούληση τις δημόσιες θέσεις όστις όποιες είναι δυνατόν να εισέρ-

χονται: μόνον άνδρες ή μόνο γυναίκες. Άλλά μπορεί, μόνο, να εισάγει με ειδικές διατάξεις ειδικές εξαιρέσεις. Τέτοιες εξαιρέσεις μπορεί να θεσπίζει και ή Διοίκηση, μόνον άν στην εξουσιοδοτική διάταξη προβλέπεται ρητά ή εξαίρεση αυτή και τίθενται τά κριτήρια τά όποια σε συνάρτηση με την ύπαρξη άπογρώντων λόγων μπορούν να επιτρέψουν τή διαφύλαξη όρισμένων θέσεων ύπέρ του ενός από τά δύο φύλα.

Οί άποκλεισεις έπομένως, για να είναι συνταγματικές πρέπει να δικαιολογούνται από την ανάγκη μεγαλύτερης προστασίας τής γυναίκας, είτε από καθαρά βιολογικές διαφορές. Και στις δύο περιπτώσεις, τή διαφοροποίηση στή ρύθμιση πρέπει να κάνει ό νομοθέτης, δηλαδή ή έκλεγμένη από τó λαό Βουλή και όχι ή Διοίκηση, με βάση γενικές εξουσιοδοτήσεις.

Με αυτές τις σκέψεις τó Συμβούλιο τής Έπικρατείας έκρινε ότι είναι αντισυνταγματική ή διάταξη του Β.Δ. 83/1972 «Περί κανονισμού όργανώσεως και προσωπικού τής Υπηρεσίας Πολιτικής Άεροπορίας», πού προέβλεπε τó άρρεν φύλο σάν προϋπόθεση για τήν είσοδο στους κλάδους Άερολιμενικών και Έλεγκτών άναέριας κυκλοφορίας. Γιατί προσκομεί και στή γενική αρχή τής ισότητας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων άνδρών και γυναικών.

Με τήν απόφαση αυτή τó Συμβούλιο τής Έπικρατείας δικαιώνονται άγώνες δεκαετιών για τή νομική εξέλιωση των άνδρων και των γυναικών στή χώρα μας. Και τó Έλληνικό Διημέσιο Δίκαιο παίρνει πρωτοποριακό χαρακτήρα μέσα στον εύρωπαϊκό χώρο, άνάλογα με τις εξελίξεις πού σημειώθηκαν στό δίκαιο τής Δ. Γερμανίας και τής Άγγλιας.

Έπίσης, με τήν απόφαση αυτή έναρμονίζεται ή νομολογία του Σ.τ.Ε. με τούς σκοπούς του συντακτικού νομοθέτη έπως είχαν διατυπωθεί στις συζητήσεις για τó Σύνταγμα στή Βουλή από τόν εισηγητή τής πλειοψηφίας κ. Δ. Παπασπύρου, τόν ύπουργό Δικαιοσύνης κ. Κ. Στεφανάκη και άλλους έμιλητές.

Άσφαλώς οι δύο υπάλληλοι τής Πολιτικής Άεροπορίας πού προκάλεσαν τήν έκδοση τής τόσο σημαντικής αυτής απόφασεως, προσέφεραν μεγάλη ύπηρεσία στον τόπο μας και στις όμόφυλές τους Έλληνίδες.

Άξίζει να σημειωθεί, ότι τó θέμα του διορισμού των γυναικών σε δημόσιες θέσεις και τó θεμικό του άποκλεισμού τους από όρισμένους κλάδους ή υπηρεσίες είχε άπασχολήσει τó Συμβούλιο τής Έπικρατείας πριν από μισό περίπου αιώνα. Συγκεκριμένα, τó 1929 όταν είχε άπορρίψει αίτηση άκυρώσεως τής Άγνης Ρουσσόπουλου, μιάς από τις πρώτες Έλληνίδες δικηγόρες, για τόν άποκλεισμό της από τις εξέτασεις για κατάληψη θέσεως εισηγητού στό ίδιο τó Συμβούλιο Έπικρατείας, πού μόλις είχε ίδρυθεί.

Στήν απόφαση εκείνη τó Συμβούλιο με πρόεδρο τόν Κ. Ρακτιδάν και εισηγητή τόν αντιπρόεδρο Σ. Παπαφράγκο, είχε δεχτεί ότι ή γενική αρχή τής ισότητας δέν απέκλειε στον κοινό νομοθέτη να καθορίζει: τις θέσεις, στις όποιες μπορούν να διορίζονται: ελεύθερα οι γυναίκες και τις θέσεις, από τις όποιες άποκλείονται. Και ακόμη ότι ή άπαγόρευση διορισμού γυναικών σε όρισμένες θέσεις μπορεί να προκύπτει «έκ του πνεύματος τής νομοθεσίας» πού διέπει όρισμένες ύπηρεσίες, έπως οι δικαστικές.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 30-8-1977

Άντίσταση

«Συναγωνιστές και συναγωνίστριες» άποκάλεσε ό Μανώλης Γλέζος τόν Γ. Α. Μαγκάκη, τόν Κομνηνό Ψυρομάγλου, τόν Σπύρο Πλασκοβίτη και τήν Άμαλία Φλέμινγκ, πού, μαζί με τήν Καίτη Ζαήγου και τόν Δημήτρη Παρταλιδή συμμετείχαν χτες τó βράδυ στή συζήτηση για τήν άναγνώριση τής Έθνικής Άντίστασης 1940-44 στό Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, πού όργάνωσε ή κίνηση «Ύναλκα στήν Άντίσταση».

«Τήν άπόδειξη ότι δέν διαίρει τó λαό ή άναγνώριση τής Έθνικής Άντίστασης τή δίνουμε έμεις έδώ», είπε ό Μανώλης Γλέζος. «Έμεις, πού πολεμήσαμε σε διαφορετικές παρατάξεις και πού, έστω και άργά, καταλάβαμε πώς τίποτα δέν μές χωρίζει».

Τή συζήτηση διηύθυνε ό Σπύρος Πλασκοβίτης, άγωνιστής τής ΠΕΑΝ και μέλος τώρα του συμβουλίου τής κίνησης «Ένωμένη Άντίσταση».

«Πριν 33 χρόνια, σάν σήμερα, είπε ό κ. Σπ. Πλασκοβίτης, τó τελευταίο χιτλερικό τάνκ έγκατάλειπε τούς δρόμους τής Αθήνας κι ό βαρβαρισμένος από τήν πείνα και τó θάνατο λαός της άγκαλιαζόταν σ' ένα ξεσπασμα χαράς και θαυρών. Λίγες ώρες νωρίτερα, κάποια παιδιά άφησαν τήν τελευταία πνοή τους πολεμόντας έξω απ' τó ηλεκτρικό έργοστάσιο του Κερατοινίου με τούς νιζήδες, για να μείνουν άσθεστα τά φώτα τής Αθήνας».

«Τί μένει σήμερα από καινο τó πνεύμα, από καινο τó φώς»;

«Αυτή τή στιγμή βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα τεράστιο έθνικό κίνδυνο», είπε ή Άμαλία Φλέμινγκ, πού συμμετείχε έναργά στήν Έθνική Άντίσταση έναντι των Γερμανών στήν κατεχόμενη Αθήνα. «Πρέπει να τó καταλάβουν όλοι, πρέπει να τó καταλάβει και ή κυβερνητική πλειοψηφία. Η άναγνώριση τής Έθνικής Άντίστασης έπείγει. Πώς θα πολεμήσουν οι Έλληνες τόν κοινό έχθρο άν δέν υπάρξει, επιτέλους, αυτή ή άναγνώριση»;

«Η μειομένη συμμετοχή στήν Άντίσταση, στή διάρκεια τής Τετoύς δικτατορίας, έφείλεται άκριβώς στή μη άναγνώριση της. Είδαν οι νέοι άνθρωποι, οι προσθετικοί άνθρωποι, ό Λαός, τί έγινε τότε. Είπαν: Άσ' τους αυτούς πού παριστάνουν τούς έθνικόφρονες να τά βγάλουν πέρα μόνοι τους. Και είδαμε πώς τά έβγαλαν πέρα.»

«Αν έκείνο τó ιστορικό ξεσήκωμα δέν μπορούμε να τó πούμε έθνικό, τότε τί άλλο θα άποκαλέσουμε έθνικό;» παρατήρησε έπιγραμματικά ό Γ. Α. Μαγκάκης, άγωνιστής τής ΠΕΑΝ και άντάρτης του ΕΔΕΣ. «Η μη άναγνώριση τής Έθνικής Άντίστασης δημιουργεί ένα πελώριο έθνικό θέμα.»

«Άς μόν ξεχνάμε, είπε ό ύπαρχηγός του ΕΔΕΣ, Κομνηνός Ψυρομάγλου, ότι οι Μακεδονομάχοι του 1905 δέν είχαν άναγνωριστά ως τó 1927. Όστόσο, είναι τερατώδες, ή τελευταία αυτή Βουλή, να μη δεχτεί τήν πρόταση του συνόλου τής Άντιπολίτευσης να άκυρώσει τó νόμο του Παπαδόπουλου πού υπήρξε πράκτορας των Γερμανών και, άργότερα, των Άμερικανών...»

Ό Σπύρος Πλασκοβίτης υπενθύμισε ότι ό νόμος αυτός, ό όποιος ισχύει σήμερα κι ό όποιος άναγνώριζε: σάν άγωνιστές τής Έθνικής Άντίστασης τούς συνεργάτες των Γερμανών, τούς ταγματασφαλίτες, χαρακτηρίζει: «έχθρο» όποιοιδήποτε μετέσχε

σε οργάνωση αντιστασιακή ή που απέδρασε στην «άνταρση» του νομίμου καθεστώτος της χώρας», δηλαδή ποιοι άλλοι; του καθεστώτος Τσαλκωγίου.

Η Καίτη Ζαΐγου θυμίζει τι είχαν πει για την εθνική αντίσταση και την αναγνώρισή της ο Γ. Παπανδρέου, ο Τσώρτσιλ, το Μπι Μπι Σι και ο Άτζενχάουερ.

«Ένα κίνημα λαϊκό είναι πάντα κίνημα εθνικό», είπε η Καίτη Ζαΐγου, έκλαμμένη αντιπρόσωπος του λαού στο Έθνο-συμβούλιο των Κορυτσάδων. «Είναι καθήκον του κάθε Έλληνα σήμερα να περάσει ή υπόθεση αυτή στο λαό. Μας εύνοει η πολιτική στιγμή — ή περίοδος ή προακλογική. Η κίνηση "Ενωμένη Αντίσταση" είχε μια σωστή πρωτοβουλία. Έκανε έκκληση σ' όλα τα κόμματα ν' αναλάβουν την υποχρέωση ν' αποκαταστήσουν την Έθνική Αντίσταση».

«Η καθολικότητα εκείνης της αντίστασης ξεχωρίζει την Ελλάδα απ' όλα τ' άλλα αντιστασιακά κινήματα στην Ευρώπη», είπε ο Δημήτρης Παρταλιόης, γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜ. «Το ΕΑΜ, περισσότερο από κάθε άλλη οργάνωση εξέφραζε τις ανάγκες και τους πόθους του λαού σ' εκείνη τη στιγμή. Αποτελεί προσβολή στην ιστορία αυτού του έθνους ή συνέχιση αυτής της άρνησης στην αναγνώριση.»

«Θέλω δέ θέλω, κάθε φορά που γίνονται τέτοιες συζητήσεις», είπε ο Μανώλης Γλέζος, «θυμάμαι τους νεκρούς μας συντρόφους. Αισθάνομαι υποχρεωμένος να τους ζητήσω συγγνώμη που ξω. Ζούμε έμεις εδώ κατά λάθος. Αγρονιστήκαμε χωρίς να προσδοκούμε κανένα απόλυτος θάνατος, κανένα είδος αναγνώριση. Κι αν λείψουμε έμεις, που ήδη άρχισαμε να παθιάζουμε, δεν πρόκειται να χυθεί τίποτα το άνομιμα-τάστατο. Όμως το έθνος, για να συνεχίσει την πορεία του, τη χρειάζεται: αυτή την αναγνώριση. Οι μνήμες οι άτομικές που είναι ακόμη σήμερα υπόγειες, πρέπει να 'ρθούν στο φως σ' αυτές τις εθνικές που είναι. Γιατί εδώ σήμερα δεν διώκονται προσωπικά οι αγωνιστές της Έθνικής Αντίστασης. Διώκονται οι μνήμες. Απουσιάζουν οι σελίδες αυτές της ιστορίας απ' τα βιβλία τ' σχολικά. Απουσιάζει κάθε ένδειξη ιστορικής μνήμης από τους τάφους των θυμάτων. Μόνο οι έγχρονοι του έθνους θα είχαν συμφέρον ν' αρπάξουν από το λαό αυτές του τις μνήμες. Χρειάζονται αυτές οι σελίδες για την ίδια την εθνική μας ύπαρξη και υπόσταση.»

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 13-10-1977

Με έργα πολλών γνωστών καλλιτεχνών συνεχίζεται στην αίθουσα του Δημαρχείου της Λάρισας η έκθεση που οργάνωσε η κίνηση «Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ».

Η έκθεση που θα διαρκέσει μέχρι τις 7 Νοέμβρη αποτελεί πολιτιστικό και πολιτικό γεγονός για τη Λάρισα, μια και δόθηκε η ευκαιρία να ζητηθεί για άλλη μια φορά επίσημα η αναγνώριση της Έθνικής Αντίστασης.

Στα έργα της έκθεσης μίλησε ο ποιητής και κριτικός κ. Κώστας Κουλουφάκος, ο οποίος και ανέπτυξε το θέμα: «Τρόπος επικοινωνίας με την τέχνη».

Η έκθεση τελεί υπό την αιγίδα του Δήμου Λάρισας και του «Συνδέσμου Επιστημόνων».

ΑΥΓΗ, 5-11-1977

Η γυναίκα στην πολιτική

Είκοσι πάντα χρόνια κλείνουν φάτος το '77 από τότε που με το Σύνταγμα του 1952 και το νόμο 2159, η Έλληνίδα απέκτησε τα ίδια πολιτικά δικαιώματα με τον Έλληνα. Και όμως είναι σύγυρο ότι οι περισσότερες θα άσκησουν στις 20 Νοεμβρίου, όπως και τις προηγούμενες φορές, μόνο το ένα από τα δύο δικαιώματά τους. Το δικαίωμα του εκλέγειν.

Όπως είδαμε, στους συνδυασμούς των κομμάτων τα γυναικεία όνόματα είναι ελάχιστα και έτσι είναι ζήτημα αν θα είναι άρθετο στο νέο Κοινοβούλιο παντάση γυναίκες.

Για να είμαστε απόλυτα κατατοπισμένοι, έχουμε υπ' όψη μας, ότι στην Ιαπωνία από τις 491 έδρες μόνο έπτά κατέχονται από γυναίκες. Στην Αγγλία, η γυναικεία παρουσία στη Βουλή των Κοινοτήτων δεν ξεπερνά το 4%. Στην Τουρκία το 2%. Στη Γερμανία το 7%. Στην Ελλάδα και στις δύο δημοκρατικές Βουλές δεν υπάρχουν περισσότερες από 15 γυναίκες. Στο Ισραήλ, παρόλο που η Γκόλντα Μέιρ ήταν διασημής φήμης πολιτική φυσιογνωμία, δεν υπάρχουν στη Βουλή παρά 8 γυναίκες.

Βεβαίως, υπάρχουν και οι χώρες εξαίρεσεις ή γυναίκες εξαίρεσεις. Το φινλανδικό Κοινοβούλιο σ' σύνολο 200 αντιπροσώπων του λαού, αριθμεί 47 γυναίκες. Στην Ινδία η Ίντιρα Γάντι ήταν χρόνια πρωθυπουργός, στις Ηνωμένες Πολιτείες από τους έπτά στενοίς συμβούλους του Κάρτερ στο Λευκό Οίκο ο ένας είναι γυναίκα.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 23-10-1977

Την ίδια στιγμή που ο κόσμος μάθαινε για τα ποσοστά του κάθε κόμματος και οι άνθρωποι της Νομαρχίας μετρούσαν τους σταυρούς προτίμησης των υποψηφίων, τρεις γυναίκες — σύγυρα βουλευτίνας — δηλώνουν, ότι για τις ίδιες άρχίζει ή συνεχίζεται ο αγώνας, ο «καινούργιος αγώνας τους» και έτοιμαζονται για το που θα κριθεί, μέσα (πλέον) στη Βουλή.

Το Κόμμα που πλειοψήφησε — ή «Νέα Δημοκρατία» — επαναξέλεξε την ANNA ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ, που στην παρασμένη Βουλή είχε έντονη παρουσία. Με αναφορές και ερωτήσεις για την άσφάλιση και τη συνταξιοδότηση των υπαρκτικών και των άπύρων, με εισηγήσεις και προτάσεις σ' Νομοσχέδια για τον πολιτισμό, την ισότητα, τα παιδιά, το διαζύγιο και τη στράτευση των γυναικών, η Συνοδινού επαναξέλεγε ακολουθώντας την δική της στρατηγική. Δεν ξόδεψε εκατομμύρια — όπως άλλοι — που ποδοπατήθηκαν στους δρόμους, δεν έκανε άπισσοκολλήσεις γιατί — όπως λέει τώρα — δεν πίστεψε ότι έπρεπε να πάσει στη «δολιοφθορά της άφίσσης».

Κι απ' αυτή την άποψη η Συνοδινού αποτέλεσε, ίσως, το πρότυπο της «αντιρεκλήμας».

Έδωσε πολλές συνεντεύξεις σ' όλες σχεδόν τις έφημερίδες και περιοδικά με φιλοδημοτικές αντιλήψεις, για τη γυναίκα και τον άντρα, για το παιδί και την παιδεία.

Έκανε ήμιλίες σ' πάνω από 80 συγκεντρώσεις και μίλησε με πολλή κόση στις γειτονίες και τις συνοικίες.

Η Άννα Συνοδινού, που κέρδισε την άγάπη των ψηφοφόρων, ίσως γιατί δεν μετέφερε την αϊγλη της πρωταγωνίστριας του θεάτρου στην πολιτική της καρριέρα, λέει τώρα: «Οι έκλογές ήταν ένα ενταρμέδιο που διεκώσε θρυβώδικα τον τακτικό ρυθμό της δουλειάς στο Κοινοβούλιο».

ΠΑΙΡΝΟΝΤΑΣ ξεστά την πολιτική από καλιά, ή **ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ** — ή συγκλονιστική «Μήδεια» — ρίχτηκε στον αγώνα των εκλογών, όργισε — άρωστη καθώς ήταν — τον Πειραιά, περπάτησε χιλιόμετρα, μπήκε σε εργοστάσια και στάθηκε στο πλευρό των ανθρώπων απ' τους οποίους ζήτησε την ψήφο τους. Στο τέλος νίκησε. Και για πρώτη φορά ή μαχητική Μελίνα Μερκούρη, θά μπει στη Βουλή — «κι από εκεί — όπως λέει σήμερα ή ίδια — θά αγωνιστώ για τους ανθρώπους που στάθηκαν στο πλευρό μου».

Η Άμαλία - Μαρία (Μελίνα) Μερκούρη ήρθε πρώτη σε ψήφους γυναίκα στη Β' Περιφέρεια Πειραιώς, με σημαντική διαφορά απ' τον δεύτερο του ΠΑΣΟΚ.

Και μπροστά σ' αυτή τή μεγάλη νίκη της, ή Μερκούρη λέει:

«Χρυσάφι είναι αυτός ό — τόσο άγκαταλαμμένος — λαός του Πειραιά». Και προσθέτει ή ίδια, ότι αυτός ό λαός δέν θά βρει στο πρόσωπό της ένα απλό βουλευτή, αλλά ένα σύντροφο, ένα φίλο, που θά φωνάζει για τά αίτήματά του.

«Δέν μου φτάνει ή ζωή δλόκληρη για νά υπηρετήσω τον κόσμο που στάθηκε δίπλα μου και με βοήθησε. Θά θυσιαστώ γι' αυτός». Και ή Μερκούρη, λέγοντας ότι θά θυσιαστεί, έννοει (και εδώ είναι κατηγορηματική), ότι θ' ανοίξει ένα γραφείο στον Πειραιά που θά 'ναι άνοιχτό για όλους και ότι θά βοηθήσει ακόμα και με τους φίλους της που είναι στο έξωτερικό. Μ' αυτός που συνδέθηκε στον αντιδικτατορικό της αγώνα.

Η Μελίνα Μερκούρη, κουρασμένη απ' τον προεκλογικό αγώνα, με σχεδόν κλεισμένη τή φωνή της, από προχθές έχει δεχτεί στο σπίτι της δεκάδες όπαθούς και φίλους της, ένθ δέν λέει: όχι στους ξένους δημοσιογράφους που της ζήτησαν συνέντευξη. «Ο αγώνας ό προεκλογικός τελείωσε — αλλά από σήμερα κιάμα άρχίζει ένας άλλος», συμπληρώνει ή Μελίνα.

ΤΑ ΓΟΗΤΕΓΓΙΚΑ πράσινα μάτια της, παρά τό τριήμερο ξενύχτι δέν έχουν χάσει τίποτα από τή λάμψη τους. Φανερόνουν τήν ακατάδλητη ζωτικότητα της κ. ΒΙΡΓΙΝΙΑΣ ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ, που τήν προεκλογική περίοδο έφτασε νά βρίσκεται στο πόδι δεκαοκτώ και είκοσι ώρες τή μέρα. «Είχα καταργήσει και τήν παραμικρή δυνατότητα ιδιωτικής ζωής — έξηγεί βραχνά προσπαθώντας νά τονωθεί μ' ένα φλυτζάνι τσάι. «Ακόμα και τά παιδιά μου τά "έβλεπα" μόνο από τό τηλέφωνο».

Τήν πρωτιά της στη Β' Περιφέρεια Αθηνών με τό ψηφοδέλτιο της ΕΔΗΚ, τήν βλέπει σαν δικαίωση των αγώνων της και των απόψεών της. Καί κάποιου ήμερου στόχου. «Υπάρχει επιτακτική ανάγκη νά γίνει ή ΕΔΗΚ ένα σύγχρονο δημοκρατικό κόμμα, με προοπτικές μεγάλης μαζικοποίησης, ώστε νά αποψύξουμε τήν πόλωση στην πολιτική μας ζωή».

Μόνο σε έκαιοντάδες μπορεί νά μετρήσει κανείς τή δραστηριότητα της κ. Βιργινίας Τσουδερού σε έρωτήσεις, έπαινήσεις και έμιλιες, συμμετοχές σε κάθε συνδικαλιστική και κοινωνική διαδήλωση στην προηγούμενη κοινοβουλευτική περίοδο.

Τήν ίδια δραστηριότητα δηλώνει ότι θά δείξει και τώρα μαζί με τήν ανεξαρτησία γνώμης που τήν χαρακτηρίζει άπέναντι στους ψηφοφόρους της και σε κομματικούς παράγοντες.

«Από τον καιρό που χάραξε τή δική της προσωπική πορεία — κόρη τότε του πρωθυπουργού ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ — ή Βιργινία μπορεί νά διακδικήσει σήμερα πολλούς χαρακτηρισμούς για τή ζωή και τή δράση της: δυναμική, θεληματική, άκαταπόνητη, αποφασιστική κλπ. Τήν έκφράζουν τσως μεμονωμένα, αλλά κανέναν αποκλειστικά. Γιατί ό καλύτερος χαρακτηρισμός για τή μοναδική πλέον βουλευτή της ΕΔΗΚ είναι αυτός ενός πολιτικού αντιπάλου της σε νηφάλιας ώρας του: «Τσως καμιά Έλληνίδα πολιτικός ως σήμερα δέν άποτελεί, όπως ή Βιργινία, σιαστότερο συνδυασμό: πολιτικού ήθους και μαχητικότητας».

ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ που τιμήθηκαν με τήν ψήφο του λαού και πρόκειται νά μπουν στην καινούργια Βουλή πρέπει νά προσταθούν άλλες τρεις. Μιά ακόμα του ΠΑΣΟΚ και δύο του ΚΚΕ.

Η κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (ΠΑΣΟΚ) που εκλέγεται στην Α' Περιφέρεια Αθηνών, βλέπει τον έαυτό της και τό νόημα της εκλογής της ως εκπροσώπηση της μέσης Έλληνίδας μέσα στη Βουλή, και μιλάει με σεμνότητα για τήν επιτυχία της.

Οι έξιμολογήσεις της έρχονται σε αντίθεση με τή γιορταστική ατμόσφαιρα στο γραφείο της, στην όδδ Πανεπιστημίου 34.

«Θά σάς άποκαλύψω κάτι. Δέχτηκα νά έργασθώ για τήν επιτυχία του Κινήματος και σ' αυτόν τον τομέα, αλλά δέν ήμουνα πολύ αισιόδοξη για τον έαυτό μου. Είχα μιιά πείρα από τήν ύποψηφιότητα του άνδρα μου τό 1974 και τήν Ένωση Γυναικών Ελλάδος, αλλά άναρωτιόμουνα τί μπορούσα νά καταφέρω σε 35 μόλις ήμέρες».

«Όστόσο (όπως έξηγεί ή ίδια), με άνύπαρτο μηχανισμό, αλλά με πολλή ύποστήριξη και ζεστασιά από φίλους, συμπατριώτες και πρώην συναδέλφους της στα δικαστήρια, άρχισε με έπιτυχία τόν προεκλογικό αγώνα».

Δραστηριοποιήθηκε σε κοινές έμφανίσεις με τους συνοψήφους της και σε βραδυές συγκεντρώσεις στα σπίτια, ένθ, όπως τονίζει ή ίδια, τήν βοήθησε πολύ στις προεκλογικές δυσκολίες της ή συμπεριφορά των συνοψηφίων της και πολλών στελεχών του ΠΑΣΟΚ.

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε. που εκλέγη και πάλι στη Θεσσαλονίκη, είναι ή κ. ΜΙΝΑ ΓΙΑΝΝΟΥ, με πλούσιο αγωνιστικό παρελθόν. Έχει πάρει μέρος στην Έθονική Άντίσταση ως μέλος του ΕΑΜ και άργότερα του ΚΚΕ. Συνελήφθηκε και κáταδικάστηκε απ' τούς Γερμανούς, ένθ τό 1948 ή Τράπεζα της Ελλάδος στην όποία έργαζόταν τήν απέλυσε γιατί άρνήθηκε νά ύπογράψει δήλωση. Μερικούς μήνες άργότερα έκτοπίστηκε στη Νίο και στη συνέχεια στο Τρίεσσι και τή Μακρόνησο. Τό 1951 καταδικάστηκε από τό έκτακτο στρατοδικείο σε 20 χρόνια κάθειρήση.

Από τό 1955 είναι μέλος του Γενικού Συμβουλίου της ΕΔΑ και από τό 1959 μέλος της Έκτελεστικής Έπιτροπής.

Για πρώτη φορά εκλέγεται βουλευτής τό 1961. Με τό πραξικόπημα του Άπριλιου 1967 συμμετέχει στο Άντιδικτατορικό Κίνημα, αλλά συλλαμβάνεται τον ίδιο χρόνο και έκτοπίζεται στη Γιάρο, μετά στην Άλικαρνασσό και τον Όρωπό.

Το 1972 ξεκινάει για ένα χρόνο και το Φεβρουάριο του 1974 συλλαμβάνεται και κρατείται για πάντα μήνας σε αλυστήρι άπομόνωσης.

ΚΑΙ Η ΦΩΝΗ του Πολυτεχνείου που κατέβηκε στις έλογες με το ψηφοδέλτιο του ΚΚΕ θ' άκουσται και στην καινούργια Βουλή. Η χημικός - μηχανικός κ. ΜΑΡΙΑ ΔΑΜΑΝΑΚΗ, είναι η υποψήφια του ΚΚΕ στην Αθήνα, που έγινε βουλευτής και συγχρόνως θα είναι και η νεότερη γυναίκα μέσα στη Βουλή, αφού είναι μόλις είκοσιπέντε χρονών.

Κρητικοπούλα, που μεγάλωσε στα Γιάννινα, στην Αθήνα και στο Ηράκλειο ακολουθώντας (υποχρεωτικά) τον πατέρα της, που ήταν στρατιωτικός.

Η Μαρία Δαμανάκη είχε πάρα μέρες, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, σ' όλες τις φοιτητικές κινητοποιήσεις με αποκλειστικό στόχο τη συμμετοχή της στο Πολυτεχνείο, όπου έμεινε γνωστή σαν η έκφωνήτρια του σταθμού των φοιτητών.

Μετά τα γεγονότα του Νοεμβρίου 1973 συνελήφθη και φυλακίστηκε. Μετά τη μεταπολίτευση έγινε μέλος του ΚΚΕ και του Κ.Σ. της ΚΝΕ.

ΒΗΜΑ, 22 και 23-11-77

Δέκα γυναίκες και δικασίους ανενήντα άντρες διάλεξε ο ελληνικός λαός για να τον αντιπροσωπεύσουν στη Βουλή των Ελλήνων και των Ελληνίδων.

Από τις βουλευτίνας της προηγούμενης Βουλής ξενακλήχτηκαν η κ. Άννα Σουβινισή, η κ. Βιργινία Τσουδερού και η κ. Μίνα Γιάννου.

Όλες οι υπόλοιπες γυναίκες εκλέγονται για πρώτη φορά. Συγκεκριμένα η κ. Ματζουλιάνου (Ν.Δ.) και η κ. Φλέμινγκ (ΠΑΣΟΚ) εκλέγονται βουλευτίνας Έπικρατείας. Η κ. Ντίνα Γιαννοπούλου (ΠΑΣΟΚ), η κ. Μαρία Δαμανάκη (Κ.Κ.Ε.), η κ. Αιμιλία Τψηλάντη (ΚΚΕ), η κ. Αλέκα Παπαρήγα (ΚΚΕ).

Προσπαθήσαμε να επικοινωνήσουμε με τις καινούργιες γυναίκες της Βουλής. Άκουσαμε την αγωνία τους, μάθαμε τις προσπάθειες που έκαναν, χάρηκαμε με την επιτυχία τους.

ΑΜΑΛΙΑ ΦΛΕΜΠΚ

«Παρήμια ότι θα έκλεγοι γιατί ήμουν στην πρώτη δυάδα. Δεδομένου ότι το ΠΑΣΟΚ είχε τη θετικότητα ότι θα ξεπερνούσε το 17%.

«Άς ελπίσουμε ότι θα μπορέσω να βοηθήσω στα πράγματα που μ' ενδιαφέρουν πάντα. Η έμπειρία μου από τις προσεκλογικές περιόδους μου στην επαρχία, ήταν συγκλονιστική. Η χώρα μας μοιάζει με σπίτι του όποιου ή νοικοκυρά είναι: ανίκανη. Πρέπει να καλύψουμε τις ανάγκες μας. Ν' αλλάξουμε τις προτεραιότητές μας.

«Για μένα, σε πρωταρχική θέση βρίσκονται η παιδεία και η υγεία. Ακολουθεί η ισότητα των ανθρώπων μεταξύ τους, μπροστά στη δικαιοσύνη, στη δουλειά, στη μόρφωση.

«Για πρώτη φορά θα μπωδ στη Βουλή. Έως τώρα δεν ήθελα ν' αναγκασθώ σε κομματική πολιτική. Δούλευα έξω από τη Βουλή.

«Τώρα, με την έλπίδα ότι ένα νέο κόμμα μπορεί να βοηθήσει στην προκοπή του τόπου μας, πιστεύω ότι πωδ εύκολα

θα επιτύχω τους στόχους μου με τον αγώνα μου μέσα στη Βουλή.

«Η έκλογή μου για μένα σημαίνει δάδα χαρά, αλλά πάνω απ' όλα κόραση.»

ΗΕΡΩΔΙΚΟ ΠΑΝΘΕΟΝ, 29-11-1977

Έργαζόμενη γυναίκα

Η ειδική θέση της γυναίκας δεν οφείλεται μόνο σε «οικονομικά συμφέροντα», αλλά και στον «καταμερισμό εργασίας» που έχει τις ρίζες του στις «ιδιομορφίες της γυναικείας ικανότητας προς εργασία». Την άποψη αυτή υποστηρίζει η κοινωνιολόγος Έλζαμπeth Μπέκ Γκέρνσχαϊμ σε μια μελέτη της που δημοσιεύεται τώρα σε διεθνή («Η αγορά εργασίας όπως διαμορφώνεται από το φύλο: Ίδεολογία και πραγματικότητα των γυναικείων επαγγελματιών»). Αντίθετα με την διαδομένη άποψη, σύμφωνα με την οποία η επαγγελματική ανισότητα της γυναίκας οφείλεται στις οικογενειακές της υποχρεώσεις και στο διπλό της ρόλο σαν μητέρα και εργαζομένης, η κυρία Μπέκ Γκέρνσχαϊμ υποστηρίζει ότι «η γυναίκα έχει αναπτυγμένη την ικανότητα να ενδιαφέρεται για άλλα άτομα και τις ανάγκες τους και να κατευθύνει την εργασία της σύμφωνα με αυτά». Έτσι οδηγείται στις πολυάριθμες μορφές της επαγγελματικής της ανισότητας. Σύμφωνα πάντα με την κυρία Μπέκ Γκέρνσχαϊμ, η περιθωριακή θέση της γυναίκας στον επαγγελματικό χώρο προέρχεται από τον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας σε επαγγελματική και οικιακή εργασία, που δημιουργεί ποιοτική διαφοροποίηση ανάμεσα στις ανδρικές και γυναικείες ικανότητες για εργασία. Έτσι υπάρχουν πολυάριθμα επαγγέλματα, στα οποία απασχολούνται μόνον άνδρες ή μόνον γυναίκες. Στην Ομοσπονδιακή Γερμανία π.χ. στους 100 νοσοκόμους αντιστοιχούν 716 άδελφές νοσοκόμες και στο ιατρικό βοηθητικό προσωπικό σε 100 άνδρες 1.261 γυναίκες.

Τη λύση του προβλήματος βλέπει η κυρία Μπέκ Γκέρνσχαϊμ μόνο στη «συντροφικότητα ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα».

ΒΕΗΡΕΣ, 9-9-1977

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ δημόσιοι υπάλληλοι έχουν εξισωθεί βαθμολογικά και μισθοδοτικά με τους άρρενας συναδέλφους τους, αν και ακόμα επιδρούν ανασταλτικά στη σταδιοδρομία τους όρισμένες επίμονες προκαταλήψεις. Τελευταία έχουν εξισωθεί και ασφαλιστικά γιατί μπορούν να μεταφέρουν τα παιδιά τους στην Παρίθαλψη του Δημοσίου, αν ο ασφαλιστικός φορέας στον οποίο ανήκει η σύζυγός τους μειονεκτεί. Αλλά δεν έχουν ακόμα εξισωθεί συνταξιοδοτικά. Όταν ο άνδρας δημόσιος υπάλληλος πεθάνει ή σύνταξή του πηγαίνει στη γυναίκα του ή και στα παιδιά του, όσο την δικαιούνται. Όταν όμως η γυναίκα δημόσιος υπάλληλος πεθάνει, ή σύνταξή της χάνεται, ακόμα κι αν αφήνει πίσω της παιδιά που δεν έχουν κανέναν άλλο πόρο ζωής εκτός από το δικό της εισόδημα. Πρόκειται για μια ανισότητα, που μπορεί να είχε κάποια δικαιολογία σε καλαιότερες εποχές, αλλά σήμερα είναι εντελώς αδικαιολόγητη. Και θα πρέπει η Πολιτεία να αντιμετωπίσει το θέμα και να το ρυθμίσει. Έχει ορμηώσει ήδη η λύση του.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, 12-10-1977

Η ΕΛΛΗΝΙΔΑ αγρότισσα είναι σήμερα ή πλέον αδικημένη, δεν έχει μια ώρα ελεύθερη, εργάζεται από τα βαθιά χαράματα μέχρις αργά τη νύχτα, το γεγονός και μόνο ότι στα πενήντα της είναι πιά γριά, ενώ οι συνομήλικές της τών πόλεων είναι ακόμη «νέες κοπέλες» αρκεί για να αποδείξει το μόχθο και τις σκληρές συνθήκες υπό τις όποιες ζει ή γυναίκα της υπαίθρου. Κι όμως ή Πολιτεία καμμιά μέριμνα δεν έχει πάρει για την αγρότισσα μητέρα και στην περίπτωση ακόμη των συντάξεων του ΟΓΑ την άδικει και την αφήνει χωρίς καμμιά ένταξη. Και το σπουδαιότερο: Κανείς ποτέ δεν νοιάστηκε για τη γυναίκα της υπαίθρου, κανείς δεν ρώτησε ποιά προβλήματα αντιμετώπιζει, πώς μπορεί τα προβλήματα αυτά να αντιμετωπισθούν. Οι γυναικείες οργανώσεις των πόλεων δεν έχουν πολλά να παρουσιάσουν στον τομέα αυτό, παρά το γεγονός ότι και υποχρέωση και δυνατότητα είχαν να βοηθήσουν, να συμπαρασταθούν. Γι' αυτό είναι απόλυτα δικαιολογημένο το παράπονο που διατυπώνουν οι γυναίκες των χωριών μας και οι όποιες ζητούν κάποια πρωτοβουλία, κάποια φροντίδα, κάποιον ή όποιον θα υποκινήσει τους αρμοδίους για μέτρα υπέρ της Έλληνίδας αγρότισσας.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ ΒΟΛΟΥ, 14-10-1977

Η πρώτη γυναίκα οικοδόμος υπήρξε χθές θύμα εργατικού ατυχήματος. Πρόκειται για την δεκαεννιάχρονη Μαρία Ναπ. Ίακώδου, ή οποία, μαζί με τον μητέρα της, εργάζονται σαν κτίστες σε ανεγειρόμενη οικοδομή, στην οδό Ήλεουθαρίου Βενιζέλου 113 (Νέα Σμύρνη).

Στις 10.45 π.μ. ή νέα έπεσε από τον τρίτο όροφο της οικοδομής στο θρόνο και τραυματίστηκε σοβαρά. Μεταφέρθηκε άρχικά στη «Θεραπευτική Κλινική Άθηνων» (Λεωφόρος Συγγρού) και κατόπιν στο «Γξάνειο» Νοσοκομείο. Η Μαρία Ίακώδου χειρουργήθηκε και της αφαιρέθηκε ή χολή. Τώρα βρίσκεται έντός κινδύνου.

Η Μαρία Ίακώδου κατάγεται από την Μοτιλήνη και μένει στην οδό Φερρών 61, Αγία Βαρβάρα Αιγάλεω. Ανακρίσεις κάνει το ΚΒ' Αστυνομικό Τμήμα.

ΝΕΑ, 14-10-77

Ένα σημαντικό, πραγματικά, επίτευγμα του Συλλόγου Τηλεφωνητριών - Χειριστών του ΟΤΕ — και με εδύτερη φεμινιστική σημασία — ήταν ή αναγνώριση του δικαιώματος στη μητέρα να ασφαλίσει το παιδί της στο δικό της ασφαλιστικό Ταμείο αν είναι καλύτερο από το Ταμείο του συζύγου της. Η πρόεδρος του συλλόγου κ. Εύγ. Κατσουρίδου - Δάμπαση πρωτοστάτησε σ' αυτή την προσπάθεια.

Ερώτηση: Είναι ή πρώτη φορά που αναγνωρίζεται, κυρία Κατσουρίδου, στη μητέρα το δικαίωμα να προστατεύει τά παιδιά της στο δικό της ασφαλιστικό Ταμείο;

Απάντηση: Ναι, είναι ή πρώτη φορά, ίσως γιατί δεν είχε ζητηθεί ως τώρα. Όταν όμως το Ταμείο της γυναίκας υπερτερεί σε κάποιες παροχές του αντίστοιχου Ταμείου του άνδρός της, γιατί να μην ασφαλίσει εκεί το παιδί της; Πρώτα δεσμευόταν από τον κανονισμό του ΙΚΑ, που προέβλεπε τά παιδιά των ασφαλισμένων του να ασφαλιζονται κι αυτά αυτόματως για λόγους προστασίας τους φυσικά. Τώρα όμως κάθε μητέρα, με μια τροποποίηση που έγινε σ' αυτό το άρθρο, μπορεί να ασφαλίσει τά παιδιά της στο δικό της Ταμείο.

Ερώτηση: Η τροποποίηση αυτή έγινε μόνο για το ΙΚΑ ή για όλα γενικά τά Ταμεία;

Απάντηση: Το ΙΚΑ και το ΤΕΒΕ το έχουν αποδεχθεί. Αν υπάρχουν και κάποια άλλα μικρότερα δεν φαντάζομαι ότι έχουν λόγο να αντιδράσουν. Βέβαια, προϋπόθεση είναι και ή αποδοχή του ίδιου από την πλευρά του Ταμείου της μητέρας.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΠΙΚΑΙΡΑ, 25-8-1977

Γυναικείες προσωπικότητες

Τά βραβεία Νόμπελ της Ειρήνης απενεμήθησαν σε δυο γυναίκες που εργάσασαν έκστρατεία για τον τερματισμό του θρησκευτικού πολέμου στη Βόρειο Ίρλανδία και στην «Διεθνή Άμνηστία», για την εργασία τους για την απελευθέρωση πολιτικών κρατουμένων.

Η κ. Μπέττυ Ουίλλιαμς και ή δεσποινίς Μιχάρινη Κόρριγκαν θα μοιραστούν το βραβείο Νόμπελ για την Ειρήνη του 1976 που δεν απενεμήθη πέρυσι. Η «Διεθνή Άμνηστία» έλαβε τό βραβείο για τό 1977.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, 11-10-1977

Η Άμερικανίδα καθηγήτρια Ρόζαλιν Γιάλλου κέρδισε τό μισό βραβείο Νόμπελ Ίατρικής και Φυσιολογίας για την εργασία της στην παραγωγή πεπτικών όρμονων στον εγκέφαλο και την ανάπτυξη της ραδιενεργού άνοσίας των πεπτικών όρμονων.

Τό άλλο μισό Νόμπελ απενεμήθη στους επίσης Άμερικανούς καθηγητές Ρότζερ Γυλλερμιν και Άντριου Σάλλυ που έθεσαν τά θεμέλια στις σύγχρονες έρευνες του υποθαλάμιου του εγκέφαλου.

Η Ρόζαλιν Γιάλλου είναι ή δεύτερη γυναίκα που κέρδισε τό σημαντικό αυτό βραβείο της Ίατρικής. Τό πρώτο τό κέρδισε πριν 30 χρόνια, τό 1947, ή επίσης Άμερικανίδα Γκέρτρυ Κόρου μαζί με τον σύζυγό της Κάρλ Κόρου, για τίς έρευνές τους για τον μεταβολισμό των υδρογονοκρικών και τά ένζυμα.

ΒΡΑΔΥΝΗ, 14-10-1977

Σταθμός πρώτων «βοηθειών» για οικογένειες

Τέλος στην, συχνά, άμφίβολη δόθθεια φίλων και συγγενών, στον τομέα τουλάχιστον των ατομικών και οικογενειακών προβλημάτων. Μια επίσκεψη τώρα, στον Συμβουλευτικό Σταθμό (Λεωφ. Ίωνίας και Άγαθουπόλεως) και... όλα θα πάνε καλά: Έπιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, είναι πρόθυμοι — και ίκανοί — να σας δώσουν άπαντήσεις σε κάθε άπορία, σε κάθε τι που άνάγεται στο χώρο του προβλήματος, κάθε Τετάρτη άπόγευμα 6-8.

Η ιδέα της ίδρυσης — για πρώτη φορά στη χώρα μας — και λειτουργίας του Συμβουλευτικού αυτού Σταθμού άνήκει στην Ένωση Προσθετικών Γυναικών.

Ο Σταθμός άπαιτείται: από δυο επιστημονικά κλιμάκια: Ψυχολόγο, Έκπαιδευτικό, Κοιν. Λειτουργό και Γυναικολόγο, Παίδιτρο, Φυσιοθεραπεύτρια.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 9-11-1977

Βιβλιογραφία

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 1976-1977

- ΑΛΕΞΙΟΥ ΕΛΛΗ — Υπό έμφύθια (Συλλογή άνεκδότων από τή ζωή λογοτεχνών, καλλιτεχνών και πολιτικών), 1977.
- ΑΞΙΩΤΗ ΜΕΛΗΩ — Δύσκολες νύχτες (μυθιστόρημα), 1977.
- ΑΡΓΕΣΤΗ ΕΛΕΝΗ — Καί προσέδασεν τούτον (διήγημα), 1977.
- ΒΑΛΑΒΑΝΗ ΕΛΕΝΗ — Ταξίδι στ' Ανάπλι (χρονικό), 1977.
- ΒΟΥΤΣΚΟΥ ΕΛΕΝΗ — Άνθρωποι, ζώα, πράγματα (διηγήματα), 1976.
- ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ - ΛΑΜΠΙΡΗ ΗΡΩ — Ταξίδια με τή Σάντα Μάρμαρα (μυθιστόρημα), 1977.
- ΓΙΩΡΓΟΥ - ΦΤΕΡΗ ΡΕΑ — Δίπλα στον άντρα μου (δοκίμιο), 1977.
- ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΑΙΕΣ ΤΑΤΙΑΝΑ — Η Τρίπολη τού Πόντου (μυθιστόρημα), 1976.
- ΓΑΓΚΟΦΥΓΔΗ - ΤΣΑΤΣΟΥΛΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ — Τά κλεμμένα χειρόγραφα (μυθιστόρημα), 1977.
- ΔΑΡΑΚΗ ΛΟΥΛΑ — Φθινοπωρινή καταιγίδα (μυθιστόρημα), 1976.
- ΔΑΡΑΚΗ ΜΑΛΛΙ ΜΑΡΙΑ — Οι Έκατζήδες (μυθιστόρημα), 1976.
- ΔΑΡΑΚΗ ΠΕΝΗ — Παιδικές κατασκηνώσεις, 1976.
- ΔΑΡΑΚΗ ΠΕΝΗ — Πνευματικά κέντρα, 1976.
- ΔΟΥΚΑ ΜΑΡΩ — Καρρό Φίξ (διηγήματα), 1976.
- ΔΟΥΚΑ ΝΤΙΝΑ — Ό Σωτήρης ό Σιδεράς και ό κόσμος τού (διηγήματα), 1976.
- ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΗΕΖΟΓΡΑΦΟΙ (Συλλογή διηγημάτων 34 γυναικών), 1975.
- ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΑΙΑΝ — Ό ήλιοςότης Έλύτης (μελέτη), 1977.
- ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΑΙΑΝ — Νίκος Καζαντζάκης, ένας τραγικός (μελέτη), 1977.
- ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΑΙΑΝ — Κώστας Καρυωτάκης, Μαρία Πολυδούρη και ή αρχή τής άμφισβήτησης, 1977.
- ΙΑΚΩΒΙΔΗ ΑΙΑΝ — Παύλος Παλαιολόγος, δημοσιογράφος, λογοτέχνης, αγωνιστής, άνθρωπος.
- ΙΑΚΩΒΙΔΗ ΑΙΑΝ — Βανέζης - Καστανάκης. Δοκίμια ζωής και τέχνης, 1976.
- ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ - ΑΔΑΜΙΔΟΥ ΕΙΡΕΝΑ — 56 μικρά διηγήματα από τήν παγκόσμια λογοτεχνία, 1976.
- ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ ΕΛΕΝΗ — Ν. Κίνα. Μικρή πορεία στή μεγάλη χώρα (ταξιδιωτικό), 1976.
- ΚΑΛΙΓΙΑΝΝΗ ΘΑΛΕΙΑ — Η άρχόντισσα με τή κόκκινη Άλογο (μυθιστόρημα), 1976.
- ΚΑΡΑΪΑΝΟΥ ΜΑΡΤΑΡΙΤΑ — Η Κασάνδρα και ό λόκος (μυθιστόρημα), 1976.
- ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ ΙΩΑΝΝΑ — Τό χαμένο κουμπι (μυθιστόρημα), 1977.
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΕΑ ΝΙΚΗ — Τό μήνυμα (διηγήματα), 1977.
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΕΑ ΝΙΚΗ — Ήρώ Γεωργιάδου - Αχιμπίου, μετ' σύγχρονος παζογράφος, 1977.
- ΛΑΥΚΕ - ΡΑΦΙΑΔΗ ΕΡΣΗ — Διηγήματα, 1977.
- ΛΥΓΙΑΝΗ ΕΛΕΝΗ — Ταξιδεύοντας στή Νότια Άφρική, 1976.
- ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ ΜΑΡΤΑΡΙΤΑ — Τό μυστήριο (μυθιστόρημα), 1976.
- ΜΑΡΒΑ ΔΟΥΚΙΑ — Τό νήμα (διηγήματα), 1976.
- ΜΟΥΤΣΟΥ - ΒΑΡΝΑΛΗ ΔΩΡΑ — Ή κόρη τής Έδρας στή Παρίσι (μυθιστόρημα), 1976.
- ΜΗΟΥΜΗ - ΠΑΠΑ ΡΙΤΑ — Μόργκαν Ίωάννης, ό γυάλινος πρίγκηπας και οι μεταμορφώσεις, (μυθιστόρημα), 1976.
- ΝΑΚΟΥ ΑΙΑΚΑ — Ριά μετ' κινούργια ζωή (μυθιστόρημα), 1976.
- ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥ — Άμερική μου γιατί; (μυθιστόρημα), 1976.
- ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑ ΑΓΑΘΗ — Κορφολογήματα, 1976.
- ΞΗΡΑΔΑΚΗ ΚΟΥΛΑ — Φιλελληνίδες, 1976 (ιστορική μελέτη)
- ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ ΕΦΗ — Δρόμοι τής Άθήνας (μυθιστόρημα), 1977.
- ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ ΕΦΗ — Καταχτημένη χώρα (μυθιστόρημα), 1977.
- ΠΑΡΤΣΑΛΙΔΟΥ ΑΓΡΑ — Άναμνήσεις από τή ζωή τής ΟΚΝΕ, 1976.
- ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΒΕΤΑ — Τό άγόρι με τή κούτα (μυθιστόρημα), 1976.
- ΠΡΙΦΤΗ ΚΑΕΘΠΑΤΡΑ — Συμφωνία σέ πράσινο. Ταξίδια. (Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ούγγαρία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Αδσρία), 1977.
- ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΕΦΗ — Λειτουργικό, 1976.
- ΠΕΡΣΑΚΗ ΙΟΥΛΙΑ — Άνθρωποι (διηγήματα), 1977.
- ΠΕΤΑ ΑΡΕΤΗ — Όλόγυρα, 1976.
- ΡΑΚΚΑ - ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ ΑΚΡΙΒΗ — Ό καθημερινός Βάρυκλης, 1976.
- ΡΟΖΟΥ ΕΛΛΗ — Η πρόδροφη πολιτεία (νουβέλλα), 1976.
- ΣΟΤΗΡΙΟΥ ΔΙΔΩ — Έντολή (μυθιστόρημα), 1976.
- ΤΑΡΣΟΥΛΗ ΓΕΩΡΓΙΑ — Μοραίτικα (λαογραφικό), 1976.
- ΤΣΑΤΣΟΥ ΙΩΑΝΝΑ — Ό κύκλος τού ρολογιού (μυθιστόρημα), 1976.
- ΦΑΕΡΙΑΝΟΥ ΦΑΩΡΑ — Τό τραγούδι τής ψυχής, 1976.
- ΣΑΤΖΗΔΑΚΗ ΣΟΦΙΑ — Φωνές τής Άπω Άνατολής, 1976.
- ΦΙΑΣΤΙΣΗ ΣΟΦΙΑ — Διηγήματα, 1976.

Κινηματογράφος

Γυναικεία συμμετοχή στο φεστιβάλ έλληνικού κινηματογράφου 1977

«Παράλλαγές στο ίδιο θέμα» της Α. Αγγελίδου

Από 8 έως 9 Οκτωβρίου, έγινε έφετος στη Θεσσαλονίκη το «Φεστιβάλ Έλληνικού Κινηματογράφου 1977» διοργανωμένο από συντονιστική επιτροπή των Σωματείων, ΠΟΘΑ (Πανελλήνια Όμοσπονδία Θεάματος - Ακροάματος), ΕΣΕΚΤ (Εταιρεία Σκηνοθετών Έλληνικού Κινηματογράφου - Τηλεόρασης), ΕΤΕΚΤ (Ένωση Τεχνικών Έλληνικού Κινηματογράφου - Τηλεόρασης), ΣΕΗ (Σωματείο Έλλήνων Ηθοποιών), ΠΕΚΚ (Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου), ΕΜΣΕ (Ένωση Μουσικοσυνθετών Στιχουργών Ελλάδος) και ΣΠΚΤ (Σωματείο Παραγωγών Κινηματογραφικών Ταινιών).

Οι λόγοι που οδήγησαν την Σ. Ε. να πάρει αυτή την απόφαση ήταν η αυθαίρετη ανατροπή του Κανονισμού του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης από το Υπουργείο Βιομηχανίας, Κανονισμού που καταρτίσθηκε το καλοκαίρι του 1975 από το Υπουργείο Βιομηχανίας με συμμετοχή εκπροσώπων του κλάδου και ήταν κοινής αποδοχής και των δύο μερών.

Το Φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε με πλήρη επιτυχία και σ' αυτό συμμετείχε ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός γυναικών σκηνοθετών. Συγκεκριμένα, 3 ταινίες μεγάλου μήκους απ' τις οποίες οι 2 ήταν ντοκυμανταίρ και η 1 ταινία πειραματική, και 5 ταινίες μικρού μήκους.

Από τις ταινίες μεγάλου μήκους: Α) Η πειραματική είναι φτιαγμένη από την Άντουανέττα Αγγελίδη, αρχιτεκτόνισσα και μέλος του Συνδέσμου. Ο τίτλος της «ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΘΕΜΑ» ή IDEESDIES FIXESIRAE, υποδηλώνει ήδη τον τρόπο ανάγνωσης της ταινίας που είναι ο συνδυασμός και ανασχηματισμός των δεδομένων του. Βάζει ερωτήματα πάνω στην ύπαρξη και το είδος «γυναικεία γραφή», ερωτήματα που έχουν πρωτομπει ή δουλευτεί στη Γαλλία από τις Έλέν Σιξοφ, Μαργκερίτ Ντιράς, Σαντάλ Ακερμάν. Οι βασικοί άξονες της ταινίας είναι: α) η αναπαράσταση σαν μέσο γνώσης και β) η αναπαράσταση ή αναπαραστάσεις της γυναίκας στις όπτι-

κές τέχνες και κυρίως στον κινηματογράφο αναπαρ-
στάσεις μιας όρισμένης κοινωνικοσεξουαλικής θέσης -
λειτουργίας της γυναίκας. Β) «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ
ΤΥΦΛΩΝ» της Μαρίας Χατζημιγάλη - Παπαλιού, εί-
ναι ντοκυμανταίρ για τη ζωή των τυφλών στη χώρα
μας. Για το ότι η συντριπτική πλειοψηφία τους έπαι-
ται στο παζοδόρμιο, ότι η Εκκλησία διαχειρίζεται τη
ζωή τους, για την τρομοκρατία και τις ταπεινώσεις
τους και πώς σταδιακά οδηγούνται σε μια ταξική συ-
νειδητοποίηση. Γ) «ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΗΜΕΡΑ» της
Πόπης Άλκουλη. Είναι ένα ντοκυμανταίρ για τη θέ-
ση της γυναίκας στην Ελλάδα σήμερα. Ντοκυμανταίρ
«με προεκτάσεις» σ' ότι αφορά την προσπάθεια αιτιολο-
γήσεως του προβλήματος.

Οι ταινίες μικρού μήκους είναι: Α) «ΓΙΑ ΤΗΝ
ΙΚΑΡΙΑ» της Λάλης Κοντοθεοδώρου, Β) «ΟΙ ΚΑΡ-
ΒΟΥΝΙΑΡΗΔΕΣ» της Άλιντας Δημητρίου, Γ) «Ο
ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ» της Βασι-
λικής Ήλιοπούλου, Δ) «ΜΙΑ ΖΩΗ ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ
ΝΑ ΦΕΥΓΕΙΣ» της Φρίντας Λιάππα, Ε) «ΑΠΟ ΤΗ
ΜΙΑ ΑΚΡΗ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ» της Μαρίας Γαβαλά.

Σάν σύνολο οι ταινίες γυναικών είχαν μια ση-
μαντική οξύτητα στην εντόπιση των προβλημάτων και
ποιότητα στη γραφή, αλλά επίσης και μια όμοιογένεια
ούτε στο πρώτο, ούτε στο δεύτερο.

Ήταν τα εξής βραβεία: 1) 'Από την κριτική
έπιτροπή: ο «Αγώνας των τυφλών» της Παπαλιού πή-
ρε δεύτερο βραβείο καλύτερης παραγωγής (ισότιμα
με μια άλλη ταινία), «Οι γυναίκες σήμερα» της Άλ-
κουλη τρίτο βραβείο καλύτερης παραγωγής (ισότιμα),
ή «Παραλλαγές στο ίδιο θέμα» της Άγγελιδης βραβείο

σκηνοθεσίας πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη. Επίσης
«Ο τραγικός θάνατος του παππού» της Ήλιοπούλου
πήρε πρώτο βραβείο μικρού μήκους, «Μια ζωή σε θυ-
μάμαι να φεύγεις» της Λιάππα το δεύτερο μικρού μή-
κους και «Οι καρβουνιάρηδες» της Δημητρίου τέταρτο
βραβείο μικρού μήκους.

Η Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου
άπένειμε επίσης βραβείο ταινίας μεγάλου μήκους
με υπόθεση στην ταινία «Παραλλαγές στο ίδιο θέμα»
(ισότιμα), βραβείο ντοκυμανταίρ στην ταινία «Οι γυ-
ναίκες σήμερα» και βραβείο ταινίας μικρού μήκους
στην ταινία «Μια ζωή σε θυμάμαι να φεύγεις!!» ("Ο-
λες γυναίκες!!!").

(Σημ. 1 'Η Μαρία Γαβαλά και η Φρίντα Λιάππα
είναι φιλόλογοι).

(Σημ. 2 Οι υπόθεσεις των ταινιών μικρού μή-
κους:

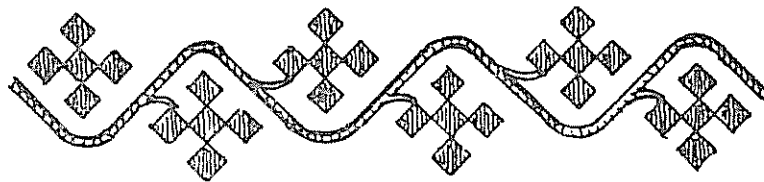
Α) «Ο ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠ-
ΠΟΥ». Με άφορμή την αρρώστια του παππού όλα τα
μέλη της οικογένειας μαζεύονται στο πατρικό σπίτι,
για να δουν.

Β) «ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΙΑ ΑΚΡΗ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ». Το επαγγελματικό και συναισθηματικό αδιέξοδο μιας
νεαρής σκηνοθέτιδας.

Γ) «ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ». Ντοκυμανταίρ ιστο-
ρικού περιεχομένου.

Δ) «ΜΙΑ ΖΩΗ ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ ΝΑ ΦΕΥΓΕΙΣ». Μια έρωτική ιστορία στην Αθήνα το 1977, ανάμεσα
σε μια άριστη δημοσιογράφο και ένα ήθοποιό.

Ε) «ΟΙ ΚΑΡΒΟΥΝΙΑΡΗΔΕΣ». Ντοκυμανταίρ
για την παραγωγή και διανομή του κάρβουνου.

Τὰ σχέδια είναι από τὰ βιβλία «Λαϊκής Τέχνης» τῆς Ἀγγελικῆς Χατζημυζάλη.